

TC
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN VE ALMAYAN İLKÖĞRETİM
1.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKULA HAZIR
BULUNUŞLUKLARINDAKİ FARKLILIKLAR VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **S. Berrak LOKUMCU TOZAR**

İSTANBUL, 2011

TC
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN VE ALMAYAN İLKÖĞRETİM
1.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKULA HAZIR
BULUNUŞLUKLARINDAKİ FARKLILIKLAR VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

S. Berrak LOKUMCU TOZAR

Öğrenci No:

070712017

Danışman:

Dr. Kubilay Çimen

İSTANBUL, 2011

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Hazır Bulunuşluklarındaki Farklılıklar ve Çözüm Önerileri” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım

Aday: S. Berrak LOKUMCU TOZAR

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

01.02.2011.

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Eğitim Yönetimi Ve Denetimi* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 070712017 numaralı *Saadet Berrak LOKUMCU TOZAR'ın* "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN VE ALMAYAN İLKÖĞRETİM 1.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKULA HAZIR BULUNUŞLARINDAKİ FARKLILIKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 20.01.2011 tarih ve 2011/01 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince 60 dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
DR. KUBILAY ÇİMEN

ÜYE
PROF.DR. MEHMET FİKRET GEZGIN

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. SEFER GÜMÜŞ

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALAN VE ALMAYAN İLKÖĞRETİM BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKULA HAZIR BULUNUŞLUKLARINDAKİ FARKLILIKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Tezi Hazırlayan: S. Berrak Lokumcu TOZAR

ÖZET

Araştırmada, ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerine yönelik sorular hazırlanarak çocukların okula gidebilmek için yeterli hazırlıklarının bulunup bulunmadığı incelenmiş ve okula hazır oluş düzeyleri değerlendirilmiştir.

Genel Tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinin Sarıyer ilçesinde bulunan, farklı demografik ve sosyo-ekonomik bölgelerde bulunan 1 0 özel ve resmi ilköğretim okulunun 59 birinci sınıf öğretmenleri oluşturmuştur.

Araştırmada Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeğinin Gelişim Formu örneklemin her bir gelişim alanı ile ilgili veri elde etmek üzere öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

Araştırmada aynı öğretmenin hem okul öncesi eğitim alan öğrencileri hem de okul öncesi eğitim almayan öğrencileri değerlendirme biçimleri esas alındığından iki bağımlı grup ortaya çıkmış olmaktadır. Bu iki grubun karşılaştırılmalı olarak incelenmesine yönelik yapılan hipotez testlerinde iki bağımlı grup t testleri kullanılmıştır. Bu testler ile iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Toplanan verilerin değerlendirilmesi ve çözümlenmesinde SPSS 18.0 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda okul öncesi eğitim alan öğrencilerin, almayan öğrencilere göre, hem özel okullarda hem de devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler arasında sosyal ve duygusal becerilerinin, özbakım becerilerinin, fiziksel becerilerinin ve genel sağlık durumlarının ve zihinsel becerilerinin, istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha fazla gelişmiş olduğu sonucuna öğretmenlerin değerlendirilmelerinin incelenmesi ve istatistiksel testler neticesinde ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Okul Öncesi Eğitim, Okula Hazır Bulunuşluk

THE DIFFERENCES OF SCHOOL READINESS BETWEEN THE FIRST GRADE STUDENTS WHO GET EDUCATION AND THE STUDENTS WHO DON'T GET EDUCATION IN PRIMARY SCHOOLS.

Prepared by: S. Berrak Lokumcu TOZAR

ABSTRACT

This research studies the school readiness of children attending 1.st grade by asking questions to the first grade teachers and their school readiness levels are concurrently evaluated.

The universe of this study , determined by using the "General Screening Model", was of 59, children, regardless of prior preschool attendance, attending 1.st grade in 10 private and public schools, in Sariyer districts of the İstanbul province.

In this research, "The Marmara Elementary School Readiness Scale" was administered to the corresponding 1.st grade teachers in order to collect data through teacher observations on the childrens' developmental areas and stages.

In this research, there are two dependent groups because of the fact that the same teacher evaluate either the students that educated in preschool or not educated in preschool. The t tests have been used in hypothesis tests which examine these two groups comperatively. It was searched whether there is a difference between these groups or not. It is also used SPSS 18.0 to analyse and evaluate the collected data.

At the result of this research, it has been seen that the students who get education in preschool between either private or public school are more developed in social, emotional, self-care and physical abilities and general health conditions when compared with the students that were not educated in preschools according to their teachers.

Key Words: Education, Preschool Education, Readness to School

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KAVRAMI ve ÖNEMİ.....	10
1.1 Eğitim Kavramı.....	10
1.2 Okul Öncesi Eğitim Kavramı ve Temel Özellikleri.....	11
1.2.1 Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri.....	12
1.2.2 Okul Öncesi Eğitimin Amaçları.....	14
1.2.3 Okul Öncesi Eğitimin Hedefleri.....	18
1.2.3.1 Duygusal Hedefler.....	18
1.2.3.2 Fiziksel Hedefler.....	19
1.2.3.3 Dilsel Hedefler.....	21
1.2.3.4 Algısal Hedefler.....	22
1.2.3.5 Sosyal Hedefler.....	23
1.3 Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Çocukların Gelişimine Etkisi.....	24
1.4 Dünya’da ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi.....	29
1.4.1 Dünya’da Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi.....	29
1.4.2 Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi.....	31
1.5 Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri.....	42
1.5.1 1-3 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişim Özellikleri.....	42
1.5.2 3-6 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişim Özellikleri.....	43

2. İLKÖĞRETİM

2.1 İlköğretimin Tanımı ve Önemi.....	46
2.2 İlköğretimin Amaç ve İlkeleri.....	47
2.3 İlköğretim Dönemi Çocukların Gelişim Özellikleri.....	49
2.3.1 Bedensel Gelişim Özellikleri.....	49
2.3.2 Dil Gelişim Özellikleri.....	50
2.3.3 Sosyal-Duygusal Gelişim Özellikleri.....	51
2.3.4 Zihin Gelişim Özellikleri.....	52
2.4 Okul Öncesi Dönemden İlköğretime Geçiş.....	52

II. BÖLÜM

OKULA HAZIR BULUNUŞLUK

1. OKULA HAZIR BULUNUŞLUK KAVRAMI.....	56
1.1 Okula Hazır Bulunuşluk Üzerine Farklı Görüşler.....	58
1.1.1 Gelişimsel Görüş.....	58
1.1.2 Çevresel Görüş.....	58
1.1.3 Sosyal-Yapıcı Görüş.....	59
1.1.4 İnteraktif Görüş.....	59
1.2 Okula Hazır Oluşu Etkileyen Faktörler.....	59
1.2.1 Fizyolojik Faktörler.....	60
1.2.2 Zihinsel Faktörler.....	61
1.2.3 Sosyal Duygusal Faktörler.....	63
1.2.4 Çevresel Faktörler.....	64
1.3 Okula Hazır Bulunuşluk Ölçütleri.....	65
1.4 Okula Hazır Bulunuşluğun Değerlendirilmesi.....	69
2. OKULA HAZIR BULUNUŞLUKTA OKUL ÖNCESİ EĞİTİM.....	73
2.1 Okula Hazır Bulunuşlukta Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Rolü.....	73
2.2 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Kazandırması Gereken Yeterlilikler.....	77
2.2.1 Okumaya Hazırlık Becerileri.....	78
2.2.2 Matematik Becerileri.....	79
2.2.3 Sosyal Beceriler (sırasını bekleme, verilen yönergeleri takip etme, sessiz dinleme, paylaşma, işbirliği yapma, dikkat yoğunlaştırma).....	80

2.2.4 Motor Beceriler (büyük ve küçük kas gelişimi).....	81
2.2.5 Duygusal Beceriler (kendi duygularını uygun biçimde ifade etme, başkalarıyla empati kurma).....	82
2.2.6 Özbakım Becerileri (kendi ihtiyaçlarını karşılama, temizlik, beslenme, dinlenme vb. alanlarla ilgili işleri yapma, giysilerini yardımsız giyip çıkarma).....	83

III. BÖLÜM

YÖNTEM

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ALMIŞ ve ALMAMIŞ İLKÖĞRETİM BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HAZIR BULUNUŞLUKLARINDAKİ FARKLILIKLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....	85
1.1 Bulgular ve Yorumlar.....	85
1.2 Örneklem Grubundaki Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine Yönelik Bulgular.....	86
1.3 Örneklem Grubundaki Öğretmenlerin Eğitim Verdikleri Sınıfların Fiziki Yapılarına Yönelik Bulgular.....	92
1.4 Öğrenci Niteliklerine İlişkin Bulgular.....	93
1.5 Öğrencilerin Sosyal ve Duygusal Becerilerine Yönelik Bulgular.....	96
1.6 Öğrencilerin Özbakım Becerilerine Yönelik Bulgular.....	97
1.7 Öğrencilerin Fiziksel Becerilerine ve Genel Sağlık Durumlarına Yönelik Bulgular.....	100
1.8 Öğrencilerin Zihinsel Becerilerine Yönelik Bulgular.....	102
Sonuç ve Öneriler.....	104
KAYNAKÇA.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	114

EKLER

EK-1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu.....115

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo No:

1. Güvenirlik Analizi Sonuçları	7
2. 2002 Yılı Okulöncesi Eğitimde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları	35
3. Bazı Ülkelerde Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları (2001) (USD \$)	36
4. 2004 Yılında Dünyada Okulöncesi Eğitimde Okullaşma Oranları	37
5. 1923–2009 Arası Öğretim Yıllarına Göre Okulöncesi Eğitimde Sayısal Gelişmeler	38
6. 1923'ten 2009 Yılına Kadar Okulöncesi Eğitimdeki Artış Oranları (%)	39
7. 1985-2009 Arası Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranı ve Tabloda Verilen Bir Önceki Döneme Göre Artış Oranları	41
8. Okul Öncesi Eğitim Programındaki Gelişim Alanları ile Bu Alanların İlköğretimde Kapsadığı Becerilerin Dağılımı	53
9. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımları	85
10. Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları	86
11. Öğretmenlerin Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımları	87
12. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdem Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları	88
13. Öğretmenlerin Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımları	89
14. Öğretmenlerin Mezun Olunan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımları	90
15. Öğretmenlerin Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre Dağılımları	91
16. Öğretmenlerin Eğitim Verdikleri Sınıfların Fiziki Yapılarının Değerlendirilmesi	92
17. Öğrenci Niteliklerinin Değerlendirilmesi	94
18. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Becerilerinin Karşılaştırılması	96
19. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Özbakım Becerilerinin Karşılaştırılması	98
20. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Fiziksel Becerileri ve Genel Sağlık Durumlarının Karşılaştırılması	100
21. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Zihinsel Becerilerinin Karşılaştırılması	102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No:

1. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Dağılım Grafiği	85
2. Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılım Grafiği	86
3. Öğretmenlerin Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılım Grafiği	87
4. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdem Düzeyi Değişkenine Göre Dağılım Grafiği	88
5. Öğretmenlerin Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılım Grafiği	89
6. Öğretmenlerin Mezun Olunan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılım Grafiği	90
7. Öğretmenlerin Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre Dağılım Grafiği	91

Giriş

Okula başlamak, çocuğun hayatındaki en önemli dönüm noktalarından biridir. Çocuk ilk kez programlı öğretimin gerektirdiği etkinliklere katılmak, belirli bir disiplin, plan dahilinde kurallara uymak, öğretmenin talimatını yerine getirmek ve daha önemlisi okuma-yazma, aritmetik vb. konuları öğrenmek gibi görevlerle karşı karşıyadır. Bu bakımdan ilköğretim birinci sınıf, yaşam boyunca kullanacağımız okuma, yazma, aritmetik gibi temel beceriler kazandırmak ve gelecekte okumaya karşı tutumumuzu yönlendirmek açısından en önemli basamaklardan biridir.

Okula başlama konusunda en yaygın kriter olarak kabul edilen yaş, sık değiştirilen ve ülkeden ülkeye farklılık gösteren bir kriterdir. Örneğin; İngiltere, İsrail ve Honkong'da 5 olan okula başlama yaşı, Japonya, Amerika, Almanya'da 6, Danimarka, Finlandiya ve Norveç'de 7'dir.

ABD hukukuna göre, eğitim eyaletten eyalete farklılık göstermekle beraber, zorunlu eğitim (ilkokul 1. sınıf) çocuğun 6. yaş gününden sonraki ilk sonbahar eğitimi döneminde başlamaktadır. Bazı yörelerde 6 yaşına yaklaşmış olan 5 yaş çocukları da okula başlayabilmektedir. 5 yaş için ülkemizdeki ana sınıfına benzer hazırlık sınıfları (Kindergarten) vardır ve zorunlu değildir.

Batı ülkelerinin bir çoğunda ilköğretim 5 yaşında başlamaktadır, ancak 'Infant School' adı verilen bu kurumlarda çocuğun yaşına uygun bir program anaokulu çerçevesi içinde sunulur.

Ülkemizde ise Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin ilköğretime başlama yaşı ile ilgili 15. maddesi şöyledir: "İlköğretim okullarının birinci sınıfına, o yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduracak çocukların kaydı yapılır. Yaşça kayıt hakkını elde eden, ancak bedenen yeterince gelişmemiş olan çocuklar, velisinin yazılı isteği üzerine okul öncesi eğitim kurumlarına devam edebilir veya kayıtları bir yıl ertelenebilir."

Ülkeden ülkeye oldukça değişiklik gösteren okula başlama yaşının tek kriter olarak kabul edilmesi yeterli değildir, çünkü okula başlama yaşı ne olursa olsun, her ülkede birinci sınıfa başlamaya hazır olmayan çocuklar vardır. Biyolojik yaşın uygun

olması, çocuğun okula başlaması için yeterli değildir. Fiziksel olarak, zihinsel olarak, nörolojik olarak ve ruhsal gelişim olarak hazır olmayan bir çocuğu okula başlatmak, onu kazanamayacağı bir yarışa geriden sokmak ve okul yaşamının en başından başarısızlığa mahkum etmek demektir.

Okula başlama; zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal açıdan bir ‘hazır bulunuşluk’ gerektirir. Okul olgunluğu kavramı, genellikle okulda ve okumada başarılı olma ile birlikte düşünüldüğü zaman, çevre ve olgunlaşma faktörlerinin, çocuğun hazırlığının, gelişmesine olan etkileri ile birlikte ele alınır. Zira yaşları aynı olduğu halde, gelişme hızları, zihin seviyeleri, sosyo-ekonomik ve kültürel olanakları farklı olan çocukların ilkokulun isteklerine cevap vermedeki başarıları da birbirlerinden farklı olmaktadır.

Yaşın yanı sıra okul öncesi eğitim almış olmak da okula hazır bulunuşluğu önemli derecede etkilemektedir. Okul öncesi eğitimin önemli katkısı özellikle çocuk ilköğretime başladığı zaman kendini göstermektedir. Okul öncesi eğitim kurumları oluşturdukları oyun ortamları ile çocuğun içinde varolan yeteneklerin gelişmesine yardımcı olurken çocuk, işbirliğini geliştirmekte, yaşlılarıyla ilişkiye girerek birlikte yaşamayı öğrenmektedir. Okul öncesi eğitim elverişsiz ortamlar, olumsuz koşullar gibi toplumsal eşitsizliklerin de ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır. Araştırmalar okul öncesi eğitim almış olan çocukların okul öncesi eğitim almamış olan çocuklara göre ilkokulda daha katılımcı, girişken ve uyumlu olduklarını göstermektedir.

- Araştırmanın Amacı

Bu bölümde araştırmanın amacı, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin analizi ve bulgular üzerinde durulmuştur. Veri toplama aracındaki sorular yani araştırmamızın değişkenleri ve araştırmamızın amacı, evren-örnekleme bilgilerinin tanımlanması ile araştırmamızın kapsamı belirlenmiş olmuştur. Daha sonra ise araştırmadan elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmamız, okul öncesi eğitim almış ve almamış olan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluklarındaki farklılıkların sınıf öğretmenlerinin

algularına göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda anketimize katılım gösteren öğretmenlerin konu ile ilgili görüşlerine başvurulmuştur.

Bu araştırmanın problem cümlesi “Okul öncesi eğitim almanın öğrencilerin bulunuşlukları üzerinde etkisi var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu probleme alan araştırmasından toplanan verilerin çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgular ile cevap üretilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin hazır bulunuşlukları, sosyal-duygusal beceriler, fiziksel beceriler ve genel sağlık durumları, özbakım becerileri ve zihinsel beceriler boyutlarında araştırılmıştır.

-Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamızın evrenini İstanbul İli Sarıyer ilçesinde özel ve kamu kurumu fark etmeksizin tüm eğitim kurumlarında görev yapmakta olan ilköğretim birinci sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem ise bu öğretmenler arasından kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 59 öğretmenden oluşmaktadır.

- Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma kapsamında hazırlanan ankette yer alan sorular ve önermeler, öğretmenlere yöneltilmiştir. Bu sorular ve önermeler, yani çalışmamızdaki değişkenler şu başlıklar altında toplanmıştır:

-Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sorular

İlk bölümde öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, meslekteki kıdem düzeyi, görev yaptıkları okul türü (kamu ya da özel), mezun olunan okul türü ve eğitim seviyesi şeklinde sıralanan kişisel bilgi sorularına yer verilmiştir.

-Sınıfların Fiziki Yapısına İlişkin Önermeler

Anketin bu bölümünde sınıfların büyüklüğünün, teknolojik donanımının, öğrenci mevcudunun ve okulların bireysel etkinlikler ve diğer performanslar bakımından durumunun eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun öğretmenlerin

algularına göre incelenmesi amacıyla hazırlanmış olan ve cevap seçenekleri “kesinlikle katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “kısmen katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere dört seçenekten oluşan likert ölçeğe 4 önerme bulunmaktadır.

-Öğrenci Niteliklerine İlişkin Önermeler

Bu bölümde sınıftaki öğrenci sayısının eğitim öğretim için karar düzeyde olması, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının aynı standartta olması, sınıftaki öğrencilerin ne kadarının okul öncesi eğitim almış olduğu, devlet okulundan gelen mi yoksa özel okullardan mı gelen öğrencilerin okula daha hazır olduğu, sınıftaki öğrencilerin iletişim becerilerinin aynı standartta olması, öğrencilerin cinsiyet dağılımının dengeli olması, öğrencilerin ailelerinin kültürel yapılarının birbirine yakın olmasına yönelik hazırlanmış olan ve cevap seçenekleri “kesinlikle katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “kısmen katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere dört seçenekten oluşan likert ölçeğe 12 önerme bulunmaktadır. Bu önermelerin haricinde anketin bu bölümünde öğretmenlere sınıflarındaki öğrencilerin kaçının okul öncesi eğitim almış, kaçının böyle bir eğitim almamış olduğu da sorulmuştur.

-Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Becerilerine İlişkin Önermeler

Öğrencilerin kendine güven duymalarına, duygularını ifade etmelerine, toplum kurallarının farkında olmalarına, okul kurallarının farkında olmalarına, toplum içinde nasıl davranmaları gerektiğini bilmelerine, paylaşımcı olmalarına, arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmalarına, kendi başına çalışabilmelerine, annelerinden ayrılabilmelerine, diğer öğrencilerle uyum sağlayabilmelerine, okula gelmeye istekli olmalarına, girişken olmalarına, okul içinde her alanda çaba göstermelerine, kendi problemlerini çözebilmelerine, isteklerini ifade etmelerine, özgüvenlerinin olmasına, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine, sınıf kurallarının farkında olmalarına, disiplin duygularının olmasına, sorumluluk duygularının olmasına, diğer öğrencilerle oynayabilmelerine, arkadaşlık kurabilmelerine ve iletişim becerilerini bilmelerine yönelik önermelerdir. Bu 23 önerme, cevap seçenekleri “kesinlikle katılıyorum”,

“kısmen katılıyorum”, “kısmen katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere dört seçenekten oluşan likert ölçekte önermelerdir.

-Öğrencilerin Özbakım Becerilerine İlişkin Önermeler

Öğrencilerin tuvalet ihtiyacını kendi başlarına karşılama, ayakkabılarını kendileri bağlama, ellerini güzelce yıkama, kendi başlarına yemek yiyebilme, tuvaletle ilgili kurallara uyma, kendi başlarına elbiselerini giyip çıkarma, kıyafetlerini düzeltme, kendilerini koruma ve çatal kaşık kullanabilme şeklinde sıralanan becerilerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri bu bölümdeki önermelere verilen cevaplar ile alınmıştır. Bu önermeler; 11 tane olup cevap seçenekleri “kesinlikle katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “kısmen katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere dört seçenekten oluşan likert ölçekte önermelerdir.

-Öğrencilerin Fiziksel Becerilerine ve Genel Sağlık Durumlarına İlişkin Önermeler

Öğrencilerin kalem tutabilme, el becerilerinin gelişmiş olması, parmak kaslarının gelişmiş olması, duyarlarının sağlam olması, sırada rahatça oturabilecek uzunlukta olması, elini, kolunu ve parmaklarını rahat kullanması, resim yapabilmesi, küçük kaslarının gelişmiş olması, el-göz koordinasyonunu sağlaması, makasla kesebilmesi, motor becerilerinin gelişmiş olması ve velilerinin her konuda gerekli paylaşımı yapacak düzeyde olması şeklinde sıralanan becerilerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri bu bölümdeki önermelere verilen cevaplar ile alınmıştır. Bu önermeler; 12 tane olup cevap seçenekleri “kesinlikle katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “kısmen katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere dört seçenekten oluşan likert ölçekte önermelerdir.

-Öğrencilerin Zihinsel Becerilerine İlişkin Önermeler

Öğrencilerin söylenenleri anlama, yönergelere uyma, dinleme becerisine sahip olma, temel şekilleri bilme, renkleri bilme, ev adresini bilme, ev telefon numarasını bilme, saymayı bilme, hayal gücünün gelişmiş olması, anlaşılır şekilde konuşma, ailesindeki bireylerin adlarını bilme, ritmik saymayı bilme, geniş kelime

dağarcığına sahip olma ve okulla ilgili temel bilgiye sahip olma şeklinde sıralanan zihinsel becerilerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri bu bölümdeki önermelere verilen cevaplar ile alınmıştır. Bu önermeler; 14 tane olup cevap seçenekleri “kesinlikle katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “kısmen katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere dört seçenekten oluşan likert ölçekte önermelerdir.

Ankette kullanılan ölçeklerin, elde edilen veriler ile geçerliği ve iç tutarlılığı analiz edilmiştir. Ölçeklerin verilen cevaplar doğrultusunda güvenilir sonuçlar verip vermeyeceği bilinmelidir. Bunun için de güvenilirlik analizi yapılarak Cronbach’s Alfa değeri hesaplanmıştır.

Güvenilirlik analizinin amacı verilerin rastlantısallığını ölçmektir. Ankete verilen cevaplar rastgele dağılım gösteriyorsa anket sonuçlarının güvenilir olduğuna karar verilir. Güvenilirlik analizi seçilen örneğin güvenilirliğini, tesadüfiliğini ve tutarlılığını test etmekte kullanılır. Sonucun güvenilir olup olmadığına Cronbach’s Alpha (α) değerine göre karar verilir¹.

α değeri,	$0,00 \leq \alpha < 0,40$	ise	Güvenilir değil
	$0,40 \leq \alpha < 0,60$	ise	Düşük güvenilirlikte
	$0,60 \leq \alpha < 0,80$	ise	Oldukça güvenilir
	$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$	ise	Yüksek güvenilirdir.

¹ Kalaycı, Ş. (2009) SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikler, Ankara, s.405.

Tablo 1: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek		Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Sınıfın Fiziki Yapısı Ölçeği		0,693	4
Sosyal-Duygusal Beceriler Ölçeği	Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,942	23
	Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,908	23
Özbakım Becerileri Ölçeği	Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,830	11
	Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,932	11
Fiziksel Beceriler ve Gelen Sağlık Durumu Ölçeği	Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,839	12
	Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,940	12
Zihinsel Beceriler Ölçeği	Okul Öncesi Eğitim Alan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,907	14
	Okul Öncesi Eğitim Almayan Öğrenciler İçin Değerlendirmeler	0,940	14

Tablo 1’de Cronbach’s alpha değerlerinin sınıfın fiziki yapısı ölçeği için 0,693 olması, bu ölçeğin oldukça güvenilir kategorisinde; diğer ölçekler için 0,830 ile 0,942 arasında değişiyor olması da bu ölçeklerin yüksek güvenilir kategorisinde

yer aldığını göstermektedir. Buna göre ölçeklerdeki önermelere verilen cevapların tutarlı olduğu ve bu verilerin kullanılabilir olduğu belirlenmiştir.

- Verilerin Analizi

Toplanan verilerin değerlendirilmesi ve çözümlenmesinde SPSS 18.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Anketteki sorulara verilen cevapların seçenekler arasındaki dağılımları frekans olarak ve yüzdesel olarak hesaplanmıştır. Ortalama, standart sapma şeklinde sıralanan tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Tablo ve grafiklerin düzenlenmesinde Microsoft Office Excel 2007 programı kullanılmıştır.

Araştırmada aynı öğretmenin hem okul öncesi eğitim alan öğrencileri hem de okul öncesi eğitim almayan öğrencileri değerlendirme biçimleri esas alındığından iki bağımlı grup ortaya çıkmış olmaktadır. Bu iki grubun karşılaştırılmalı olarak incelenmesine yönelik yapılan hipotez testlerinde iki bağımlı grup t testleri kullanılmıştır. Bu testler ile iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

İki bağımlı grup t testlerinde hipotezler şu şekilde kurulmaktadır²:

H_0 : Ortalamalar iki grup arasında farklı değildir.

H_1 : Ortalamalar iki grup arasında farklıdır.

Testin karar aşamasında p değeri 0,05 anlamlılık değerinden küçük ise H_0 hipotezi reddedilir ve ortalamaların iki grup arasında farklı olduğu şeklinde yorum yapılır, aksi takdirde yani p değeri 0,05 anlamlılık değerinden büyük ise H_0 hipotezi reddedilemez ve ortalamaların iki grup arasında farklı olmadığı şeklinde yorum yapılır.

² Kalaycı, a.g.e. ss.82-131

- Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamız, anketimize katılımı sağlanan ve 59 kişiden oluşan örneklem grubunun verdiği cevaplar ile sınırlandırılmıştır. Örneklemdeki sınırlılık araştırma evreninin tamamının incelenmesinin olanaksızlığıdır. Katılımcı öğretmenlerin doğru, samimi yanıtlar verdiği varsayımı araştırmamızın bir diğer sınırlılığıdır. Ayrıca seçilen örneklem grubunun anakütleyi/evreni yeterince temsil ettiği ve örneklem üzerinden anakütleye genelleme yapılabileceği varsayılmıştır.

I. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KAVRAMI ve ÖNEMİ

1.1 Eğitim Kavramı

Okul öncesi eğitim kavramını açıklamadan önce, eğitim kavramına değinmek daha doğru olacaktır. Eğitim; kaba taslak bir tanımla, bireyde istendik davranışlar elde edilmesidir. Bu konuda o kadar çok tanım vardır ki, hepsi konuyu kendi formasyon alanından tanımlamaya çalışmışlardır. Mesela Haluk Yavuzer eğitimi *‘‘Eğitim çocuk doğar doğmaz ailede başlar daha sonra okul içinde ve okul dışında yapılan eğitim ve öğretimle birlikte yaşam boyu sürer. Eğitim öğretim bireye, aileden insanlığa ve bütün evrene doğru geçen sevgi ve bilgi aktarımıdır³’’* diye tanımlamıştır.

Eğitim insanın hayatı boyunca karşılaşacağı olaylara gelişigüzel tepkileri olarak anlayamayız. Birey ve toplum için çok geniş bir alanı içine alan eğitim, bir plan ve program dahilinde insanın yetiştirilmesi, ruh ve beden sağlığı korunarak geliştirilmesi için yapılan bütün çalışmalardır.

Eğitim ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Yapılan tanımları daha çok eğitimcilerin kendi eğitim felsefelerine uygunluğu açısından ele alınabileceği gibi farklı derecede de ele alındığını (dar ve geniş anlamı) görebiliriz. Bu anlamda Akyüz *‘‘Emile Durkheim eğitimi geniş manada ele alarak ‘‘tabiatın, sosyal kurumların ve diğer insanların bizim zekamız veya irademiz üzerinde etkin olmalarıdır’’⁴* diyor. Görüldüğü gibi tanım bu derece geniş anlamda ele alındığında doğanın, sosyal ve siyasal kurumların, üretim tekniklerinin ve toplumun diğer kurumlarının her türlü etkisini eğitim kapsamı içerisinde görmemiz gerekecektir. Şurası bir gerçektir ki, doğal çevreden gelen etkilere diğer canlılar rahatlıkla uyum sağlarken, insan doğal çevreye belirli bir zaman uyum sağlar ve bir zaman sonra

³ Yavuzer,H.,Çocuk Eğitimi El Kitabı, İstanbul, 1999, s. 145

⁴ Akyüz, Y, Türk Eğitim Tarihi, Ankara, 2004, s.1

doğal çevrenin sunduğu Şartları yeterli bulmamaya başlar. Böylece evrenin Őartlarını deđiŐtirmek ve ıslah etmek üzere harekete geçer. İnsan bir anlamda karşı bir tavır ile doğal çevreyi etkilerken bir yandan da kendinden önceki nesillerden gelmiŐ olan sosyal mirası yeni bilim ve teknik ilave ederek ileriye götürmektedir. İnsan ve evre arasındaki bu etkileŐim hiçbir zaman sabit Şekilde sürmez, sürekli bir değişim ve dinamizm içerir. Eğitimde esas olan evre-insan etkileşimi değil insan-insan etkileŐimidir.

1.2 Okul ncesi Eğitim Kavramı ve Temel zellikleri

Bir ülkenin var olmasında en önemli etken toplum olarak düşünüldüğünde, toplumu oluşturan bireylerin ne tür niteliklere sahip olduğu önem kazanır. Nitelikli insanlar yetiŐtirmenin en temel yolu iyi bir eğitim sürecidir. Eğitim etkinlikleri ne denli nitelikli olursa toplumda o kadar nitelikli olur.

Bireylerin bazı davranış ve yetenekleri kazanmaları için yaşamlarında önemli dönemler vardır. İnsan yaşamının diğer dönemlerinin temelini atıldığı, ergenlik ve yetişkinlik döneminin ilk basamağı okul öncesi eğitim dönemidir. Okul ncesi eğitimle ilgili birçok tanımlar vardır. Bunlardan bazıları; “Okul ncesi eğitimi, 0-72 ay grubundaki çocukların, gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve evre imkanları sağlayan; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir”⁵ diye tanımlamıştır.

Eğitim Terimleri Sözlüğü ise okul öncesi eğitimi; “*Doğumdan zorunlu eğitim yaşına kadar çocukların gelişim özellikleri, bireysel ayrılıkları ve yetenekleri göz önünde bulundurularak onların bedensel, duygusal ve toplumsal geliŐmelerine yardım etmek amacıyla aileler ve bazı kurumlar tarafından uygulanan eğitim*”⁶

⁵ Baykan, S., Turla, A., “Anaokulu Programı (37-60 Ay).” T.C. MEB Okul ncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, İstanbul, s.17.

⁶ Oğuzkan, F.,Eğitim Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1981, s.109

Oktay' a göre okul öncesi eğitim; “Çocuğun doğduğu günden, temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, psikomotor, sosyal - duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, ailelerde ve kurumlarda verilen kişiliğin şekillendiği gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanabilir.⁷ Bu anlatım, gelişim döneminin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Oğuzkan ve Oral okul öncesi eğitimi, “doğumdan ilköğretimin başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim süreci” olarak tanımlamışlardır.⁸

Bu tanımlara dayalı olarak okul öncesi eğitimin; yaşamın ilk altı yılını kapsayan çocuklara zengin çevre olanakları sunulması olarak beden, zihin, dil, duygusal, sosyal gelişimlerine destek olan, içinde yaşadığı toplumun değerleri doğrultusunda yaşama ve ilköğretime hazırlayan eğitim süreci olduğu söylenebilir. Eğitimin bu denli önemli olduğu insan yaşamında eğitim etkinliklerine ne kadar erken yasta başlanırsa gelecekte sağlıklı ve nitelikli toplumların oluşması muhtemeldir. Yapılan araştırmalara göre; okul öncesi döneme yönelik eğitim programlarının çocuklar ve aileleri üzerinde olumlu etkileri vardır. Çalışmalar, erken çocukluk eğitimi programlarına yapılan yatırımın artırılması üzerine yoğunlaşmaktadır.

Ülkemizde okul öncesi eğitim veren kurumlar bağlı olduğu bakanlığa ve hizmet verdikleri yaş gurubuna göre anaokulu, anasınıfı, çocuk yuvası ve kreş olmak üzere değişik adlar almaktadır.

1.2.1 Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri

Okul öncesi dönem yaşamın temelidir. Bu dönemde öğrenme hızı çok yüksektir. Bir yaş grubunun genel gelişim özellikleri o yaş grubundaki tüm çocuklar

⁷ Oktay, A., Yaşamın Sihirli Yılları:Okul Öncesi Eğitim, İstanbul, 2007, s.15

⁸ Oğuzkan Ş. Ve Oral, G., Okul Öncesi Eğitim, İstanbul, 1997, s.2

için ortaktır; ancak her çocuğun kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır. Okul öncesi eğitim bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler aşağıda verilmektedir.

“i. Okul öncesi eğitim çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.

ii. Okul öncesi eğitim, çocuğun psikomotor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel alanlardaki gelişimini desteklemeli, öz bakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilköğretime hazır duruma getirmelidir.

iii. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.

iv. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.

v. Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.

vi. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.

vii. Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma duygu ve davranışları geliştirilmelidir.

viii. Eğitim çocuğun, kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı, ona öz denetim kazandırmalıdır.

ix. Oyun bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Tüm etkinlikler oyun temelli düzenlenmelidir.

x. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliklerini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.

xi. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.

xii. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.

xiii. Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.

ivx. Programlar hazırlanırken ailelerin ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.

vx. Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.

xvi. Okul öncesi eğitimde çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitim programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.

xvii. Okul öncesi eğitimde değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla etkin olarak kullanılmalıdır.’⁹

1.2.2 Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Okul öncesi eğitimin evrensel amaçları olarak sayılabilecek görüşler Dünya Okul öncesi Eğitimi Derneği (OMEP) eski başkanı Mialaret tarafından şu şekilde tanımlanmıştır. Bunlar;

“i. Kişiliği tam olarak geliştirmek (akli gereksinimleri, yaratıcılık ve bağımsızlık gereksinmelerini karşılamak)

ii. Çocuğun heyecan ve duygu gereksinmelerini karşılamak

iii. Çocuktaki topluma katılma, bir grup içinde yaşama, başkalarıyla ilişki kurma istemlerini karşılamak;

⁹ MEB, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Program ve Yönetmeliği, İstanbul, 2006, s.12

iv. Çocuğun bedensel gelişmesini, kaslarının güçlendirilmesini sağlamak;

v. Çocuğun konuşma yoluyla içini dökmesini sağlamak;

vi. Eğitim öncesi bir eğitim sağlamak veya çocuğu ilkokula hazırlamak;

vi. Çocuğa ahlak, din ve vatanla ilgili bilgi vermek; bazen de ona yurttaşlık öğretmek, olarak sıralanmaktadır',¹⁰

Türkiye'de okul öncesi eğitimin amaçlarına baktığımız zaman, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak,

i. Çocukların; Atatürk, vatan, millet, bayrak, aile ve insan sevgisini benimseyen, milli ve manevi değerlere bağlı, kendine güvenen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, dürüst, ilkel, çağdaş düşünceli, hak ve sorumluluklarını bilen, saygılı ve kültürel çeşitlilik içinde hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine temel hazırlamak amacıyla çaba göstermek,

ii. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

iii. Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,

iv. Çocuklara sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi davranışları kazandırmak,

v. Çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak,

vi. Çocukları ilköğretime hazırlamak olarak sıralanmaktadır.¹¹

¹⁰ Mialaret, G., Dünyada Okul Öncesi Eğitimi, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Okul Öncesi Eğitimi, Çev. V. Örs, Ankara, 1977. s.27

¹¹ MEB, s.13

Bir okul öncesi eğitim kurumunun ideal nitelikleri genelde o ülkede okul öncesi eğitimin temel amaçları ile çok yakından ilgilidir.

Stegelin'e göre etkili bir erken çocukluk eğitiminin hedefleri şöyle sıralanabilir;

'i. Dinleme, konuşma ve oyun aktiviteleriyle okuma yazma kavramları oluşturma gelişimini sağlama,

ii. Çocukların duygularını ifade edebilmelerinin gelişimini sağlama,

iii. Çocuğun kelime dağarcığını geliştirme,

iv. Çocuğun kendileri ile ilgili olumlu duygularını ve öğrenme becerilerini geliştirme,

v. Karar verme, problem çözme, eleştirel düşünme becerilerini geliştirme,

vi. Çocuklara çevrelerindeki dünyayı algılama ve anlama fırsatları sağlama''¹²

Bugün gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde okul öncesi eğitim çoğunlukla zorunlu eğitimin dışında tutulmakla birlikte, eğitim sistemlerinin en alt basamağını oluşturacak şekilde sistem içindeki yerini almış bulunmaktadır.

Demokratikleşen toplumlarda tüm bireylerin eğitim imkanlarından yararlanabilmesi yönünden konuya bakıldığında, kültürel veya sosyal anlamda yetersiz şartlarda bulunan çocukların orta öğretim seviyesinde okul sistemine gerçek anlamda giriş imkanlarının bulunmadığı açıkça görülmektedir. Bu yetersizlikler ne kadar erken teşhis edilirse o kadar iyi sonuç alınmaktadır. Bu açıdan erken teşhisin yapılabileceği ve yeniden eğitimin verileceği en iyi yer okul öncesi eğitim kurumudur.

¹² Stegelin, D., Helping Students Graduate: A Strategic Approach To Dropout Prevention, Early Childhood Education, Schargel ve J. Smink (Ed.), Larchmont, NY, 2004, ss.115-123

Okul öncesi eğitim sosyal anlamda eşitsizlikleri azalttığı gibi, okuma yazma öğreniminde önemli olan, bilişsel alanda ve dil alanında da, elverişsiz çevrelerden gelen çocukların gelişimlerine pozitif etkiler sağlamayı amaçlamaktadır.

Okuma yazmayı öğrenmek, bir şifreleme ve şifre çözme sisteminin edinilmesi ve bunun kullanılmasını içerir. Bu da kişinin belli bir dil yetisi düzeyine ulaşmasını gerektirir. Dolayısıyla, çocuğun okula başlamadan önce yeterli düzeyde dil becerisi edinmiş olması gereklidir. Dil yetkinliği, doğal olarak, resmi eğitimin hedeflerinden birini oluşturan bilişsel yetkinliğin gelişmesiyle yakından ilgilidir. Okul öncesi eğitim programlarında yer alan etkinlikler, özellikle çocuğun bilişsel ve dilsel becerilerini geliştirmek, böylece onu okuma yazma öğrenmeye hazırlamak üzerinde yoğunlaşır. Okul öncesi eğitim ve özellikle erken zenginleştirme programları, elverişsiz koşulları olan çevrelerden gelen çocukların okula hazırlanmasında son derece önemlidir.¹³

Türkiye’de okul öncesi eğitimin amaçlarından biri yetersiz ev şartları olan çocuklara destek vermek, diğeri ise onları ilköğretime hazırlayabilmektir. Buradaki yetersizlik kavramı çeşitli şekillerde ele alınabilir. Yetersizlik; fakirlik, evdeki imkan azlığı, ailenin okumaz yazmazlığı olabilir. Bunun yanında yetersizlik sadece ekonomik değil, psikolojik ve duygusal da olabilir. Zengin bir ailenin şımarık çocuğu psikolojik olarak ihmal edilmiştir. Aynı şekilde zengin ya da fakir bir ailenin istenmeyen çocuğu duygusal ihmal içindedir.

Türkiye gibi büyük şehirlerin etrafında hızla genişleyen, gecekondu tipi, sağlık ve güvenlik şartları yetersiz olan yerleşim alanlarının bulunduğu ülkelerde, bu konu çocuğun yaşamını tehdit eden sokaktan korunması açısından da son derece önemlidir. Ancak gecekonduya yaşayan ailelerin henüz okul öncesi eğitim kurumu ihtiyacını bilinçli bir şekilde duyduğunu da söylemek oldukça güçtür.

¹³ Koç, A. Aksu, T., Eser E. ve Bekman, S., “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi: Hizmete Duyulan İhtiyaçların Saptanması ve Çocuğun Dil Yetisi Düzeyinin Değerlendirilmesi Araştırma Raporu.” AÇEV, Ocak, 2002.

<<http://www.acev.org/arastirma/arastirmalar.asp>>.

1.2.3 Okul Öncesi Eğitimin Hedefleri

Öte yandan, Robison, “Exploring Teaching in Early Childhood Education” adlı eserinde, okul öncesi eğitiminin hedeflerinden bahsetmiş ve bu hedefleri, “duygusal”, “fiziksel”, “dilsel”, “algısal” ve “sosyal” hedefler olarak sınıflandırmıştır.¹⁴ Bu sınıflandırmalar okul öncesi eğitimin ana hedefleri olarak temeli oluşturmuştur.

1.2.3.1 Duygusal Hedefler

Okul öncesi eğitimi öğretmenleri, yıl içinde öğrenim etkinlikleri ve planları çerçevesinde ne kadar yol aldıklarını görmek istemekte ve bu sebeple çocuk gelişimi hedef listeleri hazırlamaktadır. Öğretmenlerin, öğrenim etkinlikleri ve planlarında yer verdikleri “duygusal hedefler” şu şekilde sıralanabilir;

- i. Günlük olarak okul vaktinde ebeveynlerden başarılı bir şekilde ayrılabilme*
- ii. Sınıfta önerilen etkinliklerden tercih edilene özgürce katılabilmek*
- iii. İhtiyaçların ifadesi ve giderilme yollarını başarılı bir şekilde aktarabilmek*
- iv. Akla yatkın bir duygusal dengede davranmak*
- v. Yetişkinlerle -aşırı bağımlı olmadan- iletişim kurmak*
- vi. Gerekli yardımı kabul etmek, önermek ve aramak*
- vii. Grubun amaçları için grupla işbirliği yapmak*
- viii. Arkadaşlık önermek ve karşılık vermek*

¹⁴ Robison, H., F.,(1983), Exploring Teaching in Early Childhood Education, Bernard M.Baruch College City University of New York, USA, s.75

ix. Çocuklar ve yetişkinler arasındaki farkları kimsenin gururunu ve değer yargılarını incitmeden doğal kabul etmek

x. Fikirleri ve duyguları özgürce, -sözel ve sosyal yönden kabul gören şekilde- ifade etmek

xi. Güvenlik ve başkalarının hakları için, davranışlarda sınırlar olduğunu kabul etmek

xii. Günlük sınıf yaşamında karşılaşılan problemlere, problem çözme yöntemlerini kullanarak çözümler bulmak'¹⁵

Bu hedefleri gerçekleştirmek için de öğretmenlerin özellikle, bunu gerçekleştirebilecek akademik yetiye sahip olması gerekmektedir. Bunun yanında bu gibi sorunları ve amaçları ortaya koyabilecek bir psikoloğun da mevcut ortamda olması gerekmektedir.

1.2.3.2 Fiziksel Hedefler

Robinson, okul öncesi eğitiminin “fiziksel hedefleri”ni ise aşağıda sıralanan davranış kalıpları olarak ele almıştır:

i. Tuvalette, giyinirken ve soyunurken bağımsız olmak

ii. Ayakkabı bağcığı bağlamak, fermuar çekmek, düğme, kemer tokası kullanmak ve diğer giyim ihtiyaçlarını karşılamak

iii. Giysilere ve paltolara iyi bakmak

iv. Yemekten önce el yıkamak

v. Sanat ve yazım malzemeleri ve diğer küçük kas donanımlarını yeteri kadar iyi kullanabilmek

vi. Kitap ve malzemeleri eskimemeleri için nazik kullanmak

¹⁵ Robinson, a.g.k. s.75

vii. Bisiklet, tırmanma aleti veya kutular gibi büyük kas kullanımını gerektiren şeyleri güvenli kullanmak

viii. Salıncağa bağımsız binmek (ittirmek dahil) yürüme tahtaları, su ve kum malzemelerini yardımsız kullanabilmek

ix. Meyve suyunu çevreye dökmeden bardağa koymak

x. Oyunlara, danslara, gezintilere, yolculuklara ve grup etkinliklerine yeterli fiziksel yetenek, dayanıklılık ve kontrol ile katılmak

xi. Top atıp tutmak

xii. Bir ve iki ayak üstünde zıplamak

xiii. Kaymak ve koşmak

ivx. Belirlenmiş bir yolda ileri geri yürümek

xv. Takla atmak

xvi. Çeşitli yükseklik ve genişlikte nesnelerin üstünden atlamak

xvii. Yan yürümek (ayak değiştirerek ve çapraz adım)

xviii. Fasulye torbasını uzaktaki bir hedefe atmak

xix. Mandal tahtasına mandalları belli bir şekilde yerleştirmek

xx. Ritmik el çırpma.¹⁶

¹⁶Robison, a.g.k. s.76

Bu hedefleri gerçekleştirmek için de okulun özellikle, fiziksel olarak bunu sağlayabilecek bir donanıma sahip olması gerekmektedir. Burada büyük kas hareketlerini gerektiren eylemlerin olması çok dikkat çekicidir.

1.2.3.3 Dilsel Hedefler

Dilsel hedefler de tıpkı duygusal ve fiziksel hedeflerde olduğu gibi, okul öncesi eğitimi hedef listelerinde hayati bir yere sahiptir. Buna göre Robison'un, bir okul öncesi eğitimi çocuğundan gerçekleştirmesi beklenen "dilsel hedef kalıpları" şu şekildedir;

'i. Özgürce ve ön hazırlıksız konuşmak

ii. Ana dilinde akıcı konuşmak

iii. Ana dilini anlamak

iv. Fikir ve duyguları yeterli kelime bilgisi ile ifade etmek

v. Renkleri, şekilleri ve nicelik kavramlarını yeterli kelime bilgisi ile ifade etmek

vi. Olgun ifadelendirme ve kelime kullanımıyla konuşmak

vii. Kelimelerle nicelik, zaman ve uzamsal ilişkileri ifade etmek

viii. Hayal ve fantezileri dille ifade etmek

ix. Uygun olduğunda standart anadil yapısını kullanmak

x. Yönlendirmeleri takip etmek

xi. Özel ismini tanımak ve yazmak

xii. Alfabenin küçük ve büyük harflerini tanımak, ayırt etmek ve yazmak

xiii. Kimi seçilmiş kelimeleri okumak

ivx. Sese dayalı kelime yeteneğini kullanmak

xv. Öykü okumak için resim, düzenleme ve içerik ipuçlarını kullanmak

xvi. Öykü dinlemekten, iletmekten ve oynamaktan zevk almak

xvii. Okuma görevlerini başarmak ve okuma yeteneğini geliştirmek

*xviii. Okumaktan zevk almak*¹⁷

Bu ve diğer hedefler okul öncesi eğitimi, çocuğun belli saatleri geçirdiği bir kreş ortamından hakikaten bir okula çevirme amacının olduğunu gösteren ve çocuğun okula ve topluma hazırlanmasını sağlayan birer eğitim kurumları haline getirmiştir.

1.2.3.4 Algısal Hedefler

Bu hedef türü, okul öncesi eğitimi çocuğunun algısal anlamdaki gelişim aşamalarının sağlıklı bir gereği olarak, gerçekleştirmesi beklenen hedef kalıplarından oluşmaktadır. Buna göre Robinson, “algısal hedefleri” şu şekilde kategorize etmiştir;

i. Göreve yönelimli olmak ve görevleri başarmaya çalışmak

ii. Akla yatkın karmaşıklığındaki bulmacaları tamamlamak

iii. Fasulye, mandal, kutular ve birçok değişik malzeme ile desenler yapmak kopyalamak ve tamamlamak,

iv. Niceliksel, uzaysal ve diğer ilişkileri içeren görevler tamamlamak. Nesnelere düzenlemek, sınıflandırmak ve karmaşık nesnelere sıralamak

¹⁷ Robinson, a.g.k. s.77

v. Nesneleri birebir eşlemek

vi. Somut nesnelar arasında sebep-sonuç ilişkileri bulmak

vii. Genel geometrik şekilleri ayırt etmek ve tanımak

viii. Belirlenmiş sıfatlar çerçevesinde nesneleri, sembolleri ve olayları karşılaştırmak

ix. Rakamları ve niceliksel kavramları, nesnelar ve işlemlerde kullanmak

x. Temel işlemleri yapabilmek ve karşılaştırmalar tanımlamak. '18

1.2.3.5 Sosyal Hedefler

Robinson 'un okul öncesi eğitiminin hedefleri arasında belirlediği son hedef grubu, bir okul öncesi eğitimi çocuğundan gerçekleştirmesi beklenen sosyal gelişim becerileridir. Bu gelişim becerileri, "sosyal hedefler" başlığı altında toplanmakta ve aşağıdaki belirtilen davranış kalıplarından oluşmaktadır:

'i. Sıra beklemek ve paylaşmak

ii. Akla yatkın sürelerde büyük ve küçük gruplarda ortak etkinliklere katılmak

iii. Gerektiğinde kısa süreler sessizliği korumak

iv. Grup etkinliklerinde gönüllü olmak ve tamamlamak, lideri takip etmek

v. Kurallara yeterince iyi uymak

vi. Gerektiğinde kuralların dışında bırakılmayı talep etmek

vii. Grup planlamasına katkıda bulunmak

¹⁸ Robinson, a.g.k. s.77

viii. Diğerleriyle nazikçe etkileşmek

ix. Kızgınlığı, düşmanlığı ve diğer duyguları, sosyal olarak kabul görmüş şekillerde ifade etmek

x. Çocuklar arasında arkadaş edinmek ve yetişkinlerle akılcı kabul edilen yollarla iletişim kurmak.’’¹⁹

Kısacası okul öncesi eğitimi; doğumdan, ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; aile dışındaki planlı ve denetimli eğitimin beşiği olması sebebiyle erken çocukluk dönemine damgasını vuran en temel eğitim basamağıdır. Dolayısıyla çocuğu hayata ve bir sonraki eğitim kademesine hazırlayan “okul öncesi eğitimi” kavramı, belirli amaçlar dahilinde okul öncesi eğitimi çocuğunun sağlıklı gelişimini desteklerken bir yandan da çocuğu temel bilgi ve becerilerle -ortak bir standart dahilinde- donatmayı hedefleyen temel eğitim kademesi olarak özetlenebilir.

1.3 Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Çocukların Gelişimine Etkisi

Eğitim genel anlamda, bireyin içinde bulunduğu topluma uyum sağlayabilmesi için yetiştirilmesidir. Okul öncesi eğitim ise; çocuğun yaşamının ilk yıllarını kapsayan, doğumdan ilköğretime başladığı yıllara kadar verilen eğitimidir. Okul öncesi eğitim, çocuğun doğuştan getirdiği yetenek ve özelliklerinin geliştirilerek bedensel, ruhsal, sosyal ve sanatsal yaşamını şekillendiren bir süreç olarak benimsenmiştir.

Toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısını oluşturan özellikler eğitim yoluyla kazandırılır. Nitelikli, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesi için, eğitime küçük yaşlarda başlanmasının gerekliliği bir gerçektir. Araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocuğun ileriki yıllarda okul yaşamındaki başarısının yaşlılarından farklı olduğunu ortaya koymuştur. Çocuğun

¹⁹ Robinson, a.g.k. s.77

öğrenmesinin en yoğun olduğu, temel alışkanlıkların kazanıldığı ve zihinsel yeteneklerinin hızla gelişip biçimlendiği dönem 0–72 aylar arasındır.

Kalıtımsal etkilerin yanı sıra çocuğun doğumdan itibaren bilgi, beceri ve davranışlarının niteliği çevresel koşulların etkisiyle şekillenir. Çocuğa çevre koşullarından en çok etkilendiği okul öncesi dönemde gerekli eğitimin verilmesinin önemi giderek artmaktadır. Okul öncesi dönem, çocuğun çevresini araştırıp tanımaya çalıştığı, çevresiyle iletişim kurmaya istekli olduğu, yaşadığı toplumun değer yargılarını ve o toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı bir dönemdir. Kişiliğin temellerinin atıldığı bu dönemde, çocuğun ev, okul ve sosyal yaşantıda bilinçli bir rehberliğe ihtiyacı vardır. Erken yıllarda uygun eğitim fırsatları sağlanarak, çocukların öz-bakım, zihin, dil, sosyal, duygusal ve motor yeteneklerinin gelişimi desteklenebilmektedir. Çocuğa erken yaşlarda sağlanacak deneyimlerle elde edilecek temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar, çocuğun daha sonraki öğrenim yaşamının yanı sıra sosyal ve duygusal yaşamını da biçimlendirecek güçtedir. Tesadüflere bırakılmayacak kadar ciddi, bilimsel ve sistematik bir organizasyon ile yönlendirilmesi gereken okul öncesi eğitim hizmeti, tüm eğitim sisteminin en can alıcı basamağıdır.²⁰

Sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip çocuklar yetiştirmek, onların gelişim özelliklerini ve bu özellikler doğrultusunda ihtiyaçlarının neler olduğunu bilmeye bağlıdır. Çocukların özelliklerini bilmeden verilen eğitim, hem güçtür hem de tamamen tesadüflere kaldığı için hata yapılmasına ve istemeyerek de olsa onların zarar görmesine yol açabilmektedir. Özellikle çocukların, temel eğitime başlayıncaya kadar geçirdikleri birçok kritik dönemi içine alan ve gelişim hızlarının çok yüksek olduğu okul öncesi dönem bu bakımdan daha fazla önem taşımaktadır. Bu dönemde çocuklar, henüz kendi gelişim özelliklerini, yeteneklerini ilgi alanlarını ve gereksinimlerini tanımadıklarından, duygu ve düşüncelerini ifade etme güçlüğü içinde olduklarından, onlarla ilgilenen yetişkinlerin çok bilinçli ve dikkatli olmaları gerekmektedir.

²⁰ Şahin, E.,Okul Öncesi Eğitimi. Ankara, 2005, s.1

Okul öncesi eğitim, insan hayatının en duyarlı dönemidir. Çocuk, çevresindeki olaylardan kısa sürede etkilenir. Bu sebeple, çevre imkânlarının hazırlanması, onun çeşitli ve nitelikli uyarıcılarla karşı karşıya bırakılması, çocuğun zihin ve diğer gelişimlerini etkiler. Bu yönden, sosyo-ekonomik ve kültür seviyeleri farklı ailelerde büyüyen çocuklar arasında meydana gelen eğitim farklılıklarının asgari bir seviyeye indirilmesi, toplumun her kesimindeki çocukların daha iyi bir gelişim ve yeteneklerinin en üst düzeyde geliştirme imkânlarının yaratılması, okul öncesi eğitimin önemini artırmaktadır. Kişiliğin temellerinin atıldığı bu dönemde çocuğun bilinçli bir rehberliğe ihtiyacı vardır. Çünkü bu dönemdeki çocuğun eğitiminde ortaya çıkan ihmaller, engellemeler ve karşılaştığı problemler onun tüm yaşamını etkiler. Çocuğun bu dönemde düzenli bir toplum yaşantısına ihtiyacı vardır, ona bu olanağı sağlayacak olan da okul öncesi eğitim kurumlarıdır.

İnsan yaşamının en kritik fakat aynı zamanda da en güzel yılları okul öncesi yıllardır. İnsanoğlu yaşamının başka hiçbir döneminde okul öncesi yıllardaki kadar hızla gelişmemekte, sevgi ve hoşgörü ile karşılaşmamaktadır. Okul öncesi yıllarda çocuk bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden kendisini izleyenleri şaşırtacak kadar hızla değişip, gelişirken çevresinden de büyük ölçüde etkilenmektedir. Bazen bu etkiler onda yaşamı boyunca silemeyeceği derin izler bırakabilmektedir. Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminin hızlandığı yıllardır. Bu dönemde verilen eğitim çocuğun geleceğine yön verir. Yapılan araştırmalarla çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının, yetişkinlikte bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği gözlenmiştir. Bugün özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocuklar, okul öncesi yıllarının büyük bir bölümünü bu amaçla oluşturulmuş eğitim kurumlarında geçirmektedirler.²¹

Çocuklara, okul öncesi eğitim döneminde belli davranışları kazandırmak ve gelişimlerini desteklemek için gerekli eğitim yaşantıları evde ebeveynler, okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenler tarafından hazırlanmalıdır. Bu eğitim yaşantılarından yararlanamayan çocukların gelişimleri yavaş olmakta ve çocuklar bu

²¹ Şahin, a.g.k., s.2

olumsuz izleri yaşamları boyunca taşımaya mahkum edilmektedir.²² Birçok araştırma bu kurumlardan yetişen çocukların, zihin, beden, sosyal, duygusal vb. gelişim alanlarında diğerlerine göre daha ileri olduklarını ortaya koymaktadır. Çünkü okul öncesi eğitimi çok özel bir eğitim alanıdır ve beraberinde bu eğitimin verimini arttırmak için yetki ve sorumlulukların önemle dikkate alınması gerekmektedir.

Çocuğun ilk düzenli eğitim öğretim basamağı olan ilkokula başlamadan önce bir okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının rolü, daha sonra gelecek eğitim aşamalarına, çocuğun her yönden, özellikle de toplumsal açıdan hazırlanmasında çok önemlidir. Çocuğun ilkokulda başarı kazanmasını sağlayan esas özellik, okul öncesi eğitim kurumlarında edindiği bilgiler değildir. Bu konuda rol oynayan temel özellik, çocuğun elde edeceği toplumsal alışkanlıklar ve tutumlardır. Tüm bunlar, çocuğun yeni eğitim düzeyine, yani yeni bir yaşam biçimine çabuk uyum sağlamasını kolaylaştırması açısından çok önemlidir.

Okul öncesi eğitim alan çocuk öncelikle kendi varlığının bilincine varır, toplumun kendisinden beklediklerini öğrenir, çevresiyle daha kolay iletişim kurar. Doğuştan getirdiği yetenek ve diğer özellikleri, becerileri gelişir. Çocuğun kendisine olan güven duygusunu geliştirmek, içinde bulunduğu toplumda alacağı yeri ve sorumluluklarını öğretmek, kişiliğini, özel yetenek ve becerilerini geliştirmek okul öncesi eğitimle mümkündür.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklara bedensel, zihinsel, dilsel, duygusal, sosyal gelişimlerini destekleyen birçok uyarıcılar sunulmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları Şahin'in yazdığı gibi:

“i. Çocuğu diğer çocuklarla bir araya getirir, diğer çocuklarla birlikte olmasını, kendisini tanımasını, bağımsız bir kişilik kazanıp geliştirmesini, başkalarının haklarını tanımasını, paylaşmayı öğrenmesini sağlar. Çocuk birlikte oynayarak sosyal deneyimler kazanır, enerji düzeyi artar.

²² Aral, N.,Okul Öncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları, İstanbul, 2000, ss.12-13

ii. Çocuğa sunduğu pek çok uyarıcı ve zengin etkinliklerle çocuğun zihinsel gelişimine katkıda bulunur, yaratıcılığını, algılama gücünü artırır. Akıl yürütme, neden-sonuç ilişkileri kurma sürecinde ona yardımcı olur.

iii. Çocuğun kendi kültürel çevresi dışındaki farklı bir sosyal ortamda, toplumun diğer ahlaki ve kültürel değerlerini öğrenmesine, alışkanlıklar kazanıp benimsemesine, aynı zamanda kazandığı iyi alışkanlıkların pekiştirilmesine yardımcı olur.

iv. Çocuğa kendi düşünce ve duygularını açığa vurma olanakları sağlayarak kendisini anlamasına ve ortaya koymasına fırsat verir.

v. Çocuğun zihinsel ve bedensel olgunluğa erişerek ilköğretime hazırlanmasını sağlar. Sonraki öğrenimlerde başarılı olma şansını artırır. Çocuğun çeşitli alanlarda yeterlilik ve yetersizlikleri, duygusal sorunları daha erken yaşlarda saptanır ve buna göre önlemler alınabilir. Kendini ve başkalarını tanıması, kendisinin ve başkalarının duygularının farkına varabilmesi, sanatsal beceri ve yetenekleri okul öncesi eğitim sürecinde ortaya çıkar.

vi. Gelir düzeyi düşük, yeterli eğitim almamış ailelerin, çalışan annelerin zorlukları üstlenilerek, çocuklarının daha sağlıklı bir ortamda ve uygun koşullarda yetişmesi sağlanır ve bu sayede çocukların olumsuz çevre koşullarından etkilenmeleri önlenmiş olur.

vii. Kentleşme sonucu yaşam koşullarının değişmesiyle oyun alanı kısıtlanmış çocuklara daha uygun ortamlar sunar.²³

Görölüyor ki, çağdaş ve demokratik toplumun gerektirdiği; duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, girişimci ve araştırmacı, öz denetimini sağlayabilen kendisinin ve başkasının haklarına saygılı, yeteneklerini kullanma becerisine ve kültür değerlerine sahip, ruhsal ve bedensel özellikler yönünden

²³ Şahin, a.g.k., ss.2-3

sağlıklı bireyler yetiştirmek, ancak okul öncesi dönemdeki çocukların eğitimine gerekli önemi vermekle sağlanabilir.

1.4 Dünya’da ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi

Okul öncesi eğitim kavramı, çocuk gelişimi alanındaki ilk çalışmalarla birlikte ortaya çıkmıştır. Çocuk gelişimi konusunda ilk çalışmaları yapanlar tıp doktorları ve sosyal reformcular olmuştur. Okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi ile ilgili dünya literatüründeki bilgiler, ilk çağlara kadar uzanırken, ülkemizdeki en eski uygulamalar ancak Osmanlı Dönemi’nin Batılı medeniyetlerin etkisine girdiği 19.yüzyıl başlarına dayanmaktadır. Bu bölümde okul öncesi eğitimi ile ilgili çalışmaların tarihçesine değinilirken Türkiye ve dünyadaki uygulamaları karşılaştırma imkanı sunulmaktadır.

1.4.1 Dünya’da Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi

Anaokulu kavramının, antik medeniyetler döneminden itibaren ele alınmasına, öğretmenlerin bu konu üzerinde durmuş olmalarına rağmen, geniş anlamda uygulama alanı bulabildiği ileri sürülememektedir. Bununla beraber M.Ö. 4. yüzyılda küçük çocuklar için eğitimin gereğine dair yazılmış eserlerden en önemlisi Platon’un “Protagoras” adlı yazınıdır. Bu eser, küçük çocukların yetiştirilmesiyle ilgili birçok esasa dolu olmasının yanı sıra, çocukları eğitmek üzere ebeveynlerin de yetiştirilmesi gereğini ileri sürmektedir.

Platon’ dan başka “*Comenius, Montaigne, J.J.Rousseau, Fenelon, Madame Necer, Madame Montessori, Dr. Decroly, Pestalozzi, Froebel, Madame Pape Carpentier, Piaget, Ferriere, Dottrens, Miss Parkhurts (Dalton Planı), Carleton Washbaune (Winnetka Metodu) gibi eğitimciler bu konu üzerinde uzun süre uğraşmış olmalarına rağmen, okul öncesi eğitime geniş anlamda, 1620 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde, 1640 yılında Avrupa’ da bilhassa Fransa, İngiltere, Almanya, Hollanda, Belçika’da yer verilmeye başlanmıştır.*”²⁴

²⁴ Üstünova, E., Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Annelerinin Eğitim Seviyelerine Göre Beklentileri, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998, s.45

17. yüzyıla kadar okul öncesi eğitimi çağındaki çocukların eğitimlerinin tamamıyla aileye bırakıldığı söylenebilir. “Bu yüzyıldan itibaren bilim alanındaki ilerlemeler, klasik eğitimi etkilemiş, eğitimde daha realist bir yaklaşım içine girilmiştir. Alman asıllı pedagog John A. Comenius (1592-1670) tüm çocukların küçük yaşlardan başlayarak eğitilmesini savunan öncülerdendi. 17. yüzyıldaki eğitim; otoriter, katı ve cezalandırmaya yönelik bir anlayış taşıyordu. Ensari'nin aktardığına göre “*Jean Jacques Rousseau (1712-1778) “Emile” adlı eseri ile o zamana kadar sürdürülen çocuk eğitim sistemini temelinden sarstı. Rousseau, bu kitabı ile bir çocuğun doğaya uygun olarak nasıl eğitileceğini göstermek istedi ve kendisinden sonra gelen pedagoglar üzerinde etkili oldu.*”²⁵

Fransa'da, 1774'de, Jean Friedrich Oberlin, küçük çocukların (2-6 yaş) sağlığını korumak için ilk anaokulu açtı. Okulda, çocuk sağlığını korumaya ve geliştirmeye yönelik zihinsel faaliyetler, geziler, oyunlar düzenlenmesinin yanı sıra, ilk kez, resim yapma, hikaye anlatma ve geziler bir eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanmış oldu. Oberlin'in kurduğu bu pilot okul, Fransa'da 1801'den itibaren açılacak olan kreşlerin bir başlangıcı sayılmakta ve bunu 1867'de Madame Pape Carpanter, daha sonra da Madame Kergomart, Jules Ferry, Ferdinand Guison'ın açtığı -bugünkü manadaki- anaokulları takip etmektedir.

20. yy başlangıcında İtalyan Dr. Maria Montessori (1869-1952) küçük çocukların eğitim ve öğretim işlerinde yenilikler içeren bir metod ileri sürmüş, bilhassa 3-7 yaş arasındaki çocukluk devresinde planlı ve sistemli bir çalışmanın gerekli olduğunu göstermiş ve modern ana okullarının kurucusu olmuştur. Roma'da açtığı kendi deyimiyle ilk çocukevi”nde çocuğa, önceden hazırlanmış bir çevrede, kendi seçeceği sorumluluklar doğrultusunda, davranış ve çalışma özgürlüğü tanıyordu.

²⁵ Ensari, B., Okul Öncesi Eğitimi ve Araç-Gereçleri, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997, s.63

1.4.2 Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi

Osmanlı Dönemi Türk Eğitim Sistemi’nde ilk olumlu atılım, 1824’de, padişah II. Mahmut’un bir fermanla ilköğretimi zorunlu kılması olmuştur. İlk devlet okulları 1847’de kurulmuş ve 1869’da Ali Paşa’nın nazırlığı döneminde “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” (Milli Eğitim Genel Tüzüğü) kabul edilmiştir. Bu nizamname, devlet okullarına 5 yaşında başlanması nedeniyle, 5 ve 6 yaşları kapsamına alan “sübyan” sınıfları için, sübyan öğretmenlerine “rehber” adı altında bir programla yayınlanmıştır.

1913 İlköğretim Geçici Yasası’nda (Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-u Muvakkati), ilkokula bağlı olarak anaokulu ve anasınıflarının açılması yönünde karar alınmıştır. 1915 yılında “ana mektepleri nizamnamesi” (anaokulları tüzüğü) yapılmış ve bu nizamname 4.1.1956 yılına kadar uygulanmıştır. Nizamnamede ilkokulların ilk basamağı olarak anaokullarının açılması önerilmektedir. 3. maddesinde ilköğretim kuruluşları, anaokulları, sübyan sınıfları ve ilkokullar olarak belirlenmektedir. Yine bu nizamnameyle, İstanbul ‘da, bu anaokullarına öğretmen yetiştirecek, eğitim süresi bir yıl olarak düşünülmüş bir de öğretmen okulu açılmıştır. Ancak bu okul, birkaç yıl öğretim verdikten sonra kapatılmıştır.²⁶

Cumhuriyet’in ilan edildiği tarihte, ülkede 38 ilde yaklaşık olarak 80 anaokulu bulunmaktadır. Bu okullarda toplam olarak 5880 öğrenci eğitilmektedir. 1927’de anaokullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla bir okul daha açılmıştır. Bu okul da bir önceki denemede olduğu gibi birkaç yıl öğretim verdikten sonra kapatılmıştır.

1928 yılında Harf İnkılabı’nın yapılmasıyla, her Türk vatandaşının okur yazar durumuna getirilmesi çabası, devleti var gücüyle ilköğretimi yaymaya yöneltmiştir. Bu nedenlerle Devlet ve İl Özel İdarelerince anaokulu ve anasınıflarına ayrılan ödenekler ilköğretim hizmetlerine aktarılmıştır. Böylece çevresel imkanlarla çalışmalarını sürdüren okullar da 1937-1938 öğretim yılında kapanmıştır. Daha sonra okul öncesi eğitimin önemi, çeşitli eğitim şuralarında ve eğitim komisyonlarında savunulmuş; hatta 1940’lı yıllarda bu hizmetin bakanlık dışında çeşitli kamu

²⁶ Ensari, a.g.t., s.65

kuruluşları ve özel teşebbüslerce desteklenmesi gereği savunulmuştur. Ancak bu konu, 1950’lerde hemen hemen unutulmuş gibidir.

05 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanununun 6. maddesinde, okul öncesi eğitim kurumlarının isteğe bağlı ilköğretim kurumları arasına alındığı ve 13. maddesinde de okul öncesi eğitim kurumlarında, zorunlu eğitim çağına gelmemiş çocukların eğitilebileceği açıklanmıştır. Yasanın, bu kurumların gerçek ve tüzel kişilerle, belediyeler, özel idareler ve devlet tarafından açılabilmesine olanak tanınması, okul öncesi eğitimi yine gündeme getirmiştir.

Nihayet 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, okul öncesi eğitimin tanımını, amaç ve görevlerini belirlemiştir. Okul öncesi eğitimin tanımı, amaç ve görevleri, yukarıda ayrıntılı biçimde ele alındığından, burada yeniden belirtmeye gerek görülmemiştir.

Okul öncesi eğitiminin Türkiye ve dünyada bugünkü durumuna bakıldığında, bu eğitim kademesiyle ilgili çalışmaların Türkiye’de ancak 19. yüzyılda başlamış olmasının ve o günden bugüne yeterli önemin verilmemesinin etkileri daha açık bir şekilde görülmektedir. Bu bölümde öncelikle okul öncesi eğitimi kademesi ile ilgili olarak, günümüz Türkiye’deki uygulamalar, resmi verilerin ışığında ele alınacak; daha sonra dünyadaki mevcut duruma önce gelişmiş ülkelerdeki sonra da az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki uygulamalar açısından yaklaşılabilecektir.

- Okul Öncesi Eğitimin Türkiye’deki Mevcut Durumu

Ülkemizde cumhuriyetin ilk yıllarında ağırlık ilköğretime verildiğinden okul öncesi eğitimi geri planda kalmıştır. Okul öncesi eğitim, 5. Millî Eğitim Şurası’nda (1957) ve 14. Millî Eğitim Şurası’nda (1993), temel gündem maddeleri arasında yer almış; 9. , 10. ve 15. Millî Eğitim Şuraları’nda da bu kademeyle ilgili bazı kararlar alınmıştır.

Okul öncesi eğitim, 222 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” (1961) ile “Milli Eğitim Temel Kanunu”nda da aynı başlık altında yer almıştır. Daha sonra “Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”da (1992), Milli

Eğitim Bakanlığı yapısı içinde “Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü” kurularak okul öncesi eğitim kurumları bu genel müdürlüğe bağlanmıştır. Daha önce bu okul kademesiyle ilgili hizmetler “İlköğretim Genel Müdürlüğü” tarafından yürütülmekteydi. Okul öncesi eğitimle ilgili hazırlanan ilk kapsamlı program 1989’da uygulanmaya başlanmış, daha sonra geliştirilmiştir. 1996 yılında da bu okul kademesiyle ilgili “Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği” hazırlanmıştır.

Türkiye’de okulöncesi eğitim ile ilgili önemli gelişmeler 1960 yılından sonra dikkati çekmekte ve kurumsal eğitim bakımından yavaş da olsa, kademe kademe önemli hareketlerin başladığı görülmektedir. Uygulamada istenilen seviyeye ulaşılamamış olmakla birlikte, çocuğun korunmasını ve halkın eğitimini zorunlu kılan 1961 Anayasasını takip eden devrede, okulöncesi eğitimi konusunda çeşitli çalışmalar yapılmış, konu çeşitli beş yıllık kalkınma planlarında ele alınmış, ne var ki istenilen hedeflere tam olarak ulaşılamamıştır.

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı “Milli Eğitim Temel Kanunu” tüm öğretim kademelerini bütün olarak ele alan bir kanun olmuştur. Bu kanunun 17. maddesinde “Milli eğitim amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, iş yerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır” denilerek “Her yerde eğitim” ilkesi vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu kanunda okulöncesi eğitim zorunlu öğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimi olarak ele alınmış, amaç ve görevleri açıkça belirtilmiştir.

1977 yılında ise ilköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir “Okulöncesi Şubesi” kurulmuş; öncelikle ilkokullar bünyesinde anasınıfları açılması, okulöncesi için öğretmen yetiştirilmesi ve gerekli araç-gereç hazırlanması çalışmaları hızlandırılmıştır. 1980 yılından itibaren ise, gerek anaokulları gerekse anasınıfları açısından genelde bir artış gözlenmiştir. Ülkemizde, okulöncesi eğitim için hizmet veren kurumlar bir süre Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının denetimi altında olmuştur. Bu kurumlar: İlkokula bağlı olarak açılan hazırlık sınıfları; resmi bağımsız anaokulları; özel kişi ve kuruluşlar tarafından açılan özel anaokulları; kız meslek liseleri; kız teknik yüksek öğretmen okulları ve üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerine bağlı olarak açılan uygulama anaokulları; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından açılan ve 0–6 yaş arasında

korunmaya muhtaç çocukların bakım ve eğitimini üstlenen çocuk bakım yurtları; Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve benzeri sosyal yardım kurumlarının açtıkları yatılı ve gündüzlü bakım evi ve yuvalar ile kamu ve özel işyerlerinin kendi personelinin çocukları için açmış olduğu kreş ve yuvalardır.²⁷

1989 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yerine Başbakanlığa bağlanmıştır.

Günümüzde, okulöncesi eğitimle ilgili hizmetler; MEB başta olmak üzere değişik bakanlık ve kuruluşlarca bakım ya da eğitim amaçlı olarak on yasa, iki tüzük ve on yönetmelik hükümlerine dayanılarak MEB tarafından açılan anaokulu, ana sınıfı, uygulama sınıfları ile diğer kurum ve kuruluşlarca açılan kreş, yuva, gündüz bakım evi, çocuk bakım evi ve çocuk bakım yurtlarında verilmektedir.

1999-2000 eğitim-öğretim yılı içinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul öncesi eğitim kurumu olarak 506 anaokulu, 7.717 anasınıfı, 348 uygulama sınıfı, 923 Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı kurumlar ile 388 adet 657-191. maddeye göre açılan kurum bulunmaktaydı. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 2000 yılı içinde okulöncesi eğitim kurumu olarak 68 anaokulu, 533 anasınıfı ile 5 çocuk kulübü ve 2 uygulama sınıfı açılmıştır.²⁸

Bu gelişmeler hala ihtiyaca cevap vermekten uzaktır. Türkiye'de okulöncesi eğitim sistemi gerek nitelik gerekse nicelik açısından gereksinmeyi karşılayacak düzeyde değildir. “Okulöncesi eğitimde okullaşma oranı 1990-1994 yılları arasında kapsayan VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında 1993-1994 eğitim öğretim yılında %11.5, 2001-2005 yılları arasında kapsayan VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında % 25 olarak belirlenmiş olmasına rağmen, gelişmiş ülkelerde okullaşma oranının % 90'lara ulaştığı göz önünde bulunursa bu alandaki çalışmalara hız verilmesi gerektiği görülmektedir.”²⁹

²⁷ Oktay, A. Türkiye'de Okulöncesi Eğitimin Dünü ve Bugün, Eğitim ve Bilim Dergisi, 1983, sayı 7 (42), ss. 3-7.

²⁸ MEB. 2001 Yılı Başında Milli Eğitim, Ankara, 2000, s.10

²⁹ DPT. DPT Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990–1994, Ankara, Yayın Nu.: 2174, 1989 <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf> (Erişim Tarihi 04.09.2010)

Halihazırda Milli Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli birimlerinde, UNICEF, UNESCO ve OECD gibi milletlerarası kuruluşlar ile işbirliği yapılarak, değişik adlar altında projeler hazırlanıp uygulanmaktadır. Bu projelerin bir bölümünü de, okul öncesi eğitimi ve bu çağdaki çocuklarla ilgili çalışmalar oluşturmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde köyden kente göç ve şehirleşmeyle birlikte, çekirdek ailelerin yaygınlaşması, kadınların ekonomik yaşamdaki rollerinin artması, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasını zorunlu kılmasına rağmen, bu kademedeki okullaşma oranı %10 dolayındadır. Bu özelliğiyle okul öncesi eğitim kademesi, Türkiye'de okullaşma oranı yönünden en az gelişen eğitim kademesidir.

Aşağıda, çeşitli istatistiksel verilere göre, okul öncesi eğitim kademesinin, Türk Milli Eğitim Sistemi'ndeki bugünkü durumu çeşitli çizelgelerle aktarılacaktır.

2002 yılında okulöncesi eğitimde öğrenci başına düşen eğitim harcamaları Tablo 1'de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2: 2002 Yılı Okulöncesi Eğitimde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları

Eğitim Kademesi	Harcama (TL)	Harcama (\$)
Okulöncesi Eğitim	260.017.398	171
Resmi	155.192.924	102
Özel	3.592.821.266	2,363
İlköğretim	742.043.077	488
Resmi	715.233.573	470
Özel	2.492.285.859	1,639

Kaynak: TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=103 (Erişim tarihi: 05.09.2006)

Tablo 2'de görüldüğü gibi, 2002 yılında Türkiye'de eğitim kademelerine göre öğrenci başına düşen eğitim harcamaları; okulöncesi eğitimde 171 USD, ilköğretimde ise 488 USD.'dir. Öğrenci başına düşen eğitim harcamaları, sunulan

hizmetin kalitesinin tek kriteri olamaz, ancak en önemli kriterlerinden biri olduğu da inkar edilemez.

Çeşitli ülkelerde okulöncesi eğitim ve ilköğretimde öğrenci başına düşen eğitim harcamaları Tablo 3’de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3: Bazı Ülkelerde Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları (2001) (USD \$)

Ülkeler	Okulöncesi	İlkokul
Almanya	4.956	4.237
İngiltere	7.595	4.415
Portekiz		4.181
İspanya	3.608	4.168
İtalya	5.972	6.783
Kore	1.913	3.714
OECD	4.187	4.850
Brezilya	1.044	832
Malezya	611	1.562

Kaynak: OECD: Education at a Glance 2004; Akt. Milli Eğitim Plan Rapor Taslağı, 2005, s.2

Tablo 3’de görüldüğü gibi, okulöncesi eğitimde öğrenci başına düşen eğitim harcamalarında Türkiye, dünya genelinde çok gerilerde yer almaktadır. Hatta özel eğitim kurumlarındaki öğrenci başına düşen eğitim harcamaları açısından bile bakıldığında birçok ülkenin gerisinde kalmıştır.

2004 yılında dünyada gelir grupları ve gelişmekte olan bölgelere göre okul öncesi eğitimde okullaşma oranları Tablo 3’te verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4: 2004 Yılında Dünyada Okulöncesi Eğitimde Okullaşma Oranları

Gelir Grupları İtibariyle	Okullaşma Oranı %
Dünya	40
Yüksek Gelir	90
Yüksek Orta Gelir	63
Orta Gelir	40
Alt Orta Gelir	36
Düşük Gelir	24

Gelişmekte Olan Bölgeler İtibariyle	Okullaşma Oranı %
Arap Ülkeleri	1
Orta Ve Doğu Avrupa	64
Orta Asya	19
Doğu Asya/Pasifik	47
Latin Amerika Karayipler	63
Sub Sahra Afrika	4
TÜRKİYE	13.2

Kaynak: TÜSİAD, Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okulöncesi Eğitim, İstanbul: 2005, <http://ooegm.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 30.08.2010)

Tablo 4’te görüldüğü gibi yüksek gelir grubu olan ülkelerde okullaşma oranları (% 90) daha yüksektir. Gelişmekte olan ülkeler içinde ise üç grup dikkat çekmektedir. Eski doğu bloğu ülkelerinin yer aldığı Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde okullaşma oranı (%64) en yüksektir. Bu oran, bu ülkelerde önceki yıllarda daha da yüksek olmasına rağmen geçiş döneminde gerilemiş, ancak tekrar artış sürecine girmiştir. Latin Amerika ve Karayip bölgesinde ise başta Brezilya olmak üzere ülkeler son dönemlerde okullaşma oranını (% 63) yükselten reformlara yönelmişlerdir. Doğu Asya-Pasifik ülkelerinde okullaşma oranı ise (% 47) artış trendi içinde bulunmaktadır.

1923-1924 eğitim-öğretim yılından 2008-2009 eğitim-öğretim yılına kadar Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının sayısal durumu, okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanan öğrenci sayısı ve okul öncesi eğitim kurumlarında

istihdam edilen öğretmen sayıları ile tabloda yer alan bir önceki eğitim-öğretim yılına göre bu sayılardaki artış oranları Tablo 5’te verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 5: 1923–2009 Arası Öğretim Yıllarına Göre Okulöncesi Eğitimde Sayısal Gelişmeler

Öğretim Yılı Oranı	Kurum		Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı		Okullaşma
	Sayı	Artış Oranı	Sayı	Artış Oranı	Sayı	Artış Oranı	
1923-1924	80		5880		136		
1924-1925	85	6,2	8.540	45,2			
1932-1933	92	8,2	3.895	-54,3	32	-76,5	
1940-1941	51	-44,5	1.690	-56,6	60	87,5	
1943-1944	49	-3,9	1.604	-5,1	63	5	
1950-1951	52	6,1	1.760	9,7	71	12,7	
1960-1961	64	23	2.730	55,1	104	46,4	
1963-1964	146	128,1	4.767	74,6	180	73	
1970-1971	413	182,8	10.714	124,8	743	312,8	
1978-1979	1.371	231,9	26.559	147,9	1.572	111,5	
1980-1981	2.007	46,4	43.545	63,9	2.874	82,8	
1983-1984	2.784	38,7	78.981	81,3	4.414	53,5	
1990-1991	3.625	30,2	113.388	43,5	6.624	50	
1994-1995	5.169	42,5	148.088	30,6	9.098	37,3	7.3
1995-1996	5.600	8,3	158.354	6,9	9.771	7,3	7.7
1996-1997	6.082	8,6	174.710	10,3	9.971	2	8.9
1997-1998	6.563	7,9	182.533	4,4	10.376	4	9.3
1998-1999	6.868	4,6	204.461	12	10.979	5,8	10
1999-2000	7.660	11,5	212.603	3,9	11.591	5,5	9.8
2000-2001	8.996	17,4	228.503	7,4	12.265	5,8	10.3
2001-2002	10.554	17,3	256.392	12,2	14.520	18,3	11
2002-2003	11.314	7,2	320.038	24,8	18.921	30,3	11.7
2003-2004	13.692	21	358.499	12	19.122	1	13.2
2004-2005	16.016	16,9	434.771	21,2	22.030	15,2	16.1
2005-2006	18.539	15,7	550.146	26,5	20.910	-5	19.9
2006-2007	20.675	11,5	640.849	16,4	24.775	18,5	22.4
2007-2008	22.506	8,9	701.762	9,5	25.901	4,5	28.5
2008-2009	23.653	5	804.765	14,7	29.342	13,3	29.1

Kaynak: MEB. Türkiye Eğitim İstatistikleri 2008–2009,
http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2008_2009.pdf
(Erişim Tarihi: 25.08.2010)

Tablo 5’te görüldüğü gibi; 1923-1924 eğitim-öğretim yılında okulöncesi eğitimdeki okul sayısı 80, bu okullara devam eden öğrenci sayısı 5.880 ve istihdam

edilen öğretmen sayısı 136 iken, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında okul sayısı 23.653'e, okullara devam eden öğrenci sayısı 804.765 ve istihdam edilen öğretmen sayısı ise 29.342'ye çıkmıştır.

Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılından 2009 yılına kadar geçen sürede, okulöncesi eğitimden yararlanan çocuk sayısı, okulöncesi eğitim veren kurumların sayısı ve kurumlarda istihdam edilen öğretmen sayısında yıllara göre gittikçe artan bir sayısal gelişme olmuştur. Okulöncesi eğitim 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 22. maddesi ile zorunlu eğitim kapsamı dışında tutulmuştur. Bunun sonucunda da okulöncesi eğitimden büyük bir kesim yararlanamamakta, öğrenmenin en hızlı olduğu dönemde alınması gereken ve çocuğun ilerideki yaşamı için büyük önem teşkil eden okulöncesi eğitimden okulöncesi çağ çocuklarının büyük çoğunluğu yoksun kalmaktadır. Öncelikle ülkemizde okulöncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınarak ve bu çağ çocuklarının tümünün yaşamlarının en önemli eğitim diliminden yararlanmalarının sağlanmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

1923 yılından 1950, 1980, 1995 ve 2009 yılına kadar okulöncesi eğitimdeki okul, öğrenci ve öğretmen sayılarındaki artış oranları % olarak Tablo 5'te verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 6: 1923'ten 2009 Yılına Kadar Okulöncesi Eğitimdeki Artış Oranları (%)

	1923	1950	1980	1995	2009
Okul Sayısı	80	-35	2508,8	7000	29466,3
Öğrenci Sayısı	5.880	-70	740,5	2693	13586,5
Öğretmen Sayısı	136	-47,7	2113,2	7184,5	21475

Kaynak: Sakaoğlu, N. Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, İstanbul, 2003, s.76
TÜBA, Eğitim-Öğretim Sancılı Başladı, <http://www.tuba.gov.tr/index.php?id=439>

Tablo 6'da görüldüğü gibi, 1923 yılına göre; 1950 yılındaki anaokulu sayısında % 35 dolayında bir gerileme, okul öncesi eğitimden yararlanan çocuk sayısında % 70 dolayında bir gerileme, öğretmen sayısında ise % 47,7 dolayında bir

gerileme olmuştur. Bu durum dönemin siyasal gelişmelerinden kaynaklanmaktadır. Tek partili dönemden çok partili yaşama geçiş döneminde halkın çıkarları göz ardı edilmiş ve eğitim politikalarında geriye atılan adımlar olmuştur.

1980 yılında 1923 yılına göre, anaokulu sayısında % 2508 dolayında bir artış, okul öncesi eğitimden yararlanan çocuk sayısında da % 740 dolayında bir artış, öğretmen sayısında ise % 2113 dolayında bir artış gözlenmiştir.

1995 yılında 1923 yılına göre, anaokulu sayısında % 7000 dolayında bir artış, okul öncesi eğitimden yararlanan çocuk sayısında % 2.693 dolayında bir artış, öğretmen sayısında ise % 7.184 dolayında bir artış gözlenmiştir.

2009 yılında 1923 yılına göre, anaokulu sayısında % 29466 dolayında bir artış, okul öncesi eğitimden yararlanan çocuk sayısında % 13586 dolayında bir artış, öğretmen sayısında ise % 21475 dolayında bir artış gözlenmiştir. Bu sonuç; özellikle son on yılda okul öncesi eğitimin eski yıllara oranla önem kazandığını ve gelişmeler kaydettiğini de göstermektedir.

Tablo 7’de Türkiye’de okul öncesi eğitiminin öneminin anlaşılıp daha fazla yaygınlaşmaya başladığı yıllar olan 1985-1986 eğitim-öğretim yılından 2008-2009 eğitim-öğretim yılına kadar, geçen sürede çağ nüfusuna göre okul öncesi eğitimde okullaşma oranları ve bir önceki eğitim-öğretim yılına göre artış oranları verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 7: 1985-2009 Arası Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranı ve Tabloda Verilen Bir Önceki Döneme Göre Artış Oranları

Öğretim Yılı	Okullaşma Oranı (%)	Artış Oranı (%)
1985-1986	4,1	
1989-1990	4,6	6,9
1990-1991	4,9	6,5
1995-1996	7,6	4,1
1999-2000	10,2	2
2000-2001	10,3	0,9
2004-2005	16,1	21,9
2007-2008	28,5	27,2
2008-2009	29,1	5,3

Kaynak: Sakaoğlu, N. Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, İstanbul, 2003, s.77
TÜBA, Eğitim-Öğretim Sancılı Başladı, <http://www.tuba.gov.tr/index.php?id=439>
http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2008_2009.pdf
(Erişim Tarihi: 05.09.2010)

Tablo 7'de görüldüğü gibi Türkiye'de okul öncesi eğitimde 1985-1986 eğitim-öğretim yılında çağ nüfusuna göre okullaşma oranı % 4.1 iken, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında ise çağ nüfusuna göre okullaşma oranı 29,1'e yükselmiştir. Ancak, 1985-1986 eğitim-öğretim yılından 2008-2009 eğitim öğretim yılına kadar geçen son 20 yıldaki okullaşma oranındaki artışın çok az olduğu da görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde okul öncesi eğitimdeki okullaşma oranları % 36-100 arasında iken, ülkemizde bu oran son verilere göre % 29'lar seviyesindedir. Özellikle kırsal kesimde ailelerin okul öncesi eğitiminin önemli olduğunun pek bilincinde olmaması; ev, mahalle, şehir alt yapısından yoksun semtlerde bulunan çocukların okul öncesi eğitimden yeteri düzeyde faydalanamamaları; çağ nüfusunun hızlı artışı; genellikle okul öncesi eğitimin paralı olması nedeniyle ekonomik gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına gönderememeleri ve okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamında olmaması gibi etkenler okul öncesi eğitimin ülkemiz genelinde her yerde eşit oranlarda gelişmesini engellemiştir. Yukarıda

anlatılan mevcut durum, okul öncesi eğitimde okullaşma oranında hala istenilen düzeye ulaşılamadığını göstermektedir. Bu durumun giderilmesi için kalkınmada öncelikli bölgelerde devlet, okulöncesi eğitime öncelik vermeli, bu kurumlar ücretsiz olmalı ve gerekirse bu ailelerin çocuklarına eğitim yardımı sağlanmalıdır.

1.5 Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri

1.5.1 1-3 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişim Özellikleri

Bir yaş dönemi, çocuklarda hareket gelişimi anne karnında başlar ve çocuklar dünyaya geldiklerinde bazı reflekslere sahiptirler. Bu refleksler yaşamın sürdürülmesini sağlayarak, sonraki temel hareketlerin daha kolay gelişmesini sağlar. Çocuk, bir aylık olduğunda, hareketlerini bilinçli yapmaya başlar. Hareketleri belli bir sıra içinde önceki hareket diğerini oluşturacak şekilde gelişir.

Çocuk ilk üç ay içinde; elleriyle ilgilenir, başını kaldırabilir, refleksif hareketler yapabilir, yavaş hareket eden nesneyi çok kısa süre takip edebilir, sırtüstü yatarken kollarını kaldırabilir, destekle oturabilir. Üç aydan sonra çevresini ağızıyla keşfetmeye başlar, bulduğu her şeyi ağzına götürür. 5 aylıkken biberonunu ve çingırağını tutabilir. 6 aylık olunca desteksiz oturabilir. 7. ayla birlikte emeklemeye başlar. 9 aylık bebek destekle sıralama yapabilir.

Bir yaş çocuğu tüm duyu organlarını kullanarak çevresini keşfetmeye çalışır. Bir yaş dolaylarında çocuklar objelerin kayboldukları halde varlıklarını sürdürdüklerini anlama düzeyine gelmektedirler.

11 aylık olunca kendi başına ayakta durabilir ve adım atmaya başlar. Bir yaşına geldiğinde yürüyebilir. 13. aydan sonra çömelip eğilebilir. 14 aylık olunca basamaklara tırmanmaya çalışır. 15. ayın sonunda, bağırsak ve böbrek kaslarının kontrolü geliştiği için, tuvalet temizlik alışkanlıkları öğretilmeye başlanılabilir. 16. ayın sonunda parmaklarını rahatça kullanır. 2 yaşına geldiğinde çocuk kendi başına hareket etmeye başlamaktadır. Bir yaştan sonra arka arkaya, yan yana yürüyebilir. Yürümeyle birlikte çocuk, çevresini daha çok merak edip keşfetmeye başlar.

3 yaş çocuğunun hareketleri oldukça gelişmiştir. Kendi başına rahatça yürüyüp koşabildiği gibi merdivenleri de bağımsız inip çıkabilir hatta basamaklardan hoplayarak(sıçrayarak) inebilir. Çocuk küçük kaslarının da gelişimiyle, kalem tutma, karalama, boyama gibi faaliyetlere ilgi duyar. Yardımla makas kullanabilir. Kendi başına yemek yemeye başlar, ama yemeği sık sık döktüğü görülebilir.

Dil gelişimi bu dönemde daha çok olduğundan çevresi ile daha çok iletişim kurmakta sorular sormaktadır. Kendisiyle konuşulmasından hoşlanır. “Bu ne?”, “Neden?” sorularını çok sorar. Tatmin edici cevaplar alınca kadar ısrar eder. Kelime hazinesi çok gelişmemiş olmasına rağmen anladığı kelime sayısı kullandığından fazladır. Bu yaş kendini daha iyi tanır ve konuşma becerisi de gelişmeye başladığından çevresiyle rahatça iletişim kurarak çekingen davranışlarını üzerinden atar.³⁰

1.5.2 3-6 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişim Özellikleri

4 yaş döneminde çocukların motor ve dil becerileri çok hızlıdır. Etrafındaki her şeyi merak içinde keşfetmeye çalışır. Çocuk öğrenmelerini geliştirirken anne-babası tarafından desteklenirse, onu yeni deneyimlerinde yüreklendirir, hatalarını keşfetmesine yardımcı olurlarsa çocukta girişimcilik duygusunu geliştirecektir, sürekli eleştirilen, engellenen, cezalandırılan çocuklar ise suçluluk duygusu geliştirecektir.

4 yaş çocuğu, hareketleri üzerinde daha çok denetim sahibidir, eşgüdümlü davranışlar gösterir. 4 yaş çocuğu; atlar, zıplar, tırmanır. Yani her fırsatta hareket eder. Öz bakım becerilerini artık kendi başına yapabilir. El becerileri gelişmiştir. Fırça, makas, gibi araçları artık rahatça kullanır. Kağıtları uygun şekilde katlar. Taşırmadan boyama yapar. Boncukları ipe dizme gibi faaliyetleri kolayca başarır.³¹

4 yaş çocuğu merakını gidermek için keşfetmekten, denemelerden hoşlanır. İnsanlar arasına girmeye çalışır, daha girişkendir. Bu davranışları sonucunda anne-babasının verdiği olumsuz tepkiler onun içe dönmesine, suçluluk duymasına neden

³⁰ Aral, N., Kandır, A ve Yaşar, M., Okul Öncesi Eğitim I, İstanbul, 2000, s.54

³¹ Aral ve diğerleri, a.g.k. s.56

olur. Anne-babası tarafından onay gören davranışları sonucunda kendine güven duymaya başlar. Rekabet duygusu ortaya çıkar, kendini başkalarıyla kıyaslar. Hayal ile gerçeği birbirine karıştırır. Öykülerde dinlediği kahramanları gerçek yaşama uyarlar. Bazen kendine hayali arkadaşlar seçerek onlarla konuşur, onlarla oyunlar oynar. Gerçek ile hayali ayırt etmeyi öğrenince bu durumun ortadan kalktığı görülür.³²

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişimde durağanlık yaşadığı yaş, 5 yaştır. Diğer yaşlara göre daha sakin geçer. Koşmak, atlamak, sıçramak gibi davranışları rahatça yaparlar. Takla atmak, bisiklete binmek en sevdikleri etkinliklerdir. Küçük kaslarını etkili şekilde kullanırlar. İnsan ve ev figürleri çizebilirler. Makas kullanmaktan, dolayısıyla kesme-yapıştırma gibi faaliyetlerden; hamur, çamur, macun gibi yoğurma maddeleri ile oynamaktan hoşlanırlar. Giysilerinin düğmelerini ilikleyebilirler. Dans ederken müziğe uyum sağlayabilirler.

5 yaş çocuğu, bağımsızlığını ilan eder. Aile içinde karar alınırken fikrinin sorulmasından çok hoşlanır ve kendinin birey olduğunu fark etmeye başlar. Yetişkinleri çok iyi gözlemleyip, oyunlarında davranışlarında, onları taklit eder. Sorumluluk almaktan, aldığı sorumluluğunun yerine getirdiğinde övülmekten hoşlanır. Anne-babasına yardım etmeyi sever.

Okul dönemine başlayacak olan 6 yaş çocuğu oldukça hareketlidir. İp ve top oyunlarından büyük zevk alır. Topu sıçratıp atabilir. Öz bakım becerileri oldukça gelişmiştir. Tuvalet ihtiyacını ve temizliğini kendi yapabilir. Düğmelerini ilikleyebilir. Detaylı resimler yapar, ayrıntılara önem verir. Kesme, katlama, yapıştırma, yuvarlama gibi faaliyetlerde başarılıdırlar. Adını soyadını yazabilir. Kalemi düzgün tutup kullanabilir.³³

6 yaş döneminde çocuk ben merkezilikten uzaklaşıp, ‘ben ve diğerlerinin’ aynı tür istek ve arzularını kabul etmeye başlar. Kendi cinsiyetinden arkadaşlar seçerek birlikte oynamaya başlarlar. 6 yaş çocuğu güçlü ve zayıf yönlerini

³² Oktay, A. Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem, İstanbul, 1999, s.120

³³ Aral ve diğerleri, a.g.k. s.56-58

keşfetmeye başlar, kabul görme veya dışlanma gibi sosyal deneyimleri kazanmaktadır. Meraklı olan 6 yaş çocuğu yeni girişimlerde bulunmaktan, araştırmaktan hoşlanır. Kuralların nedenlerini merak eder. Nezaket kurallarını öğrenmeye başlar. Çevresindeki kişilerin duygularını anlar ve paylaşır. Başkaları ile olumlu ilişkiler kurarak, paylaşmayı; işbirliği içinde çalışmayı, bilirler. Rekabet duygusu yaygındır. Tartışmak yerine kavga etmeye meyillidir. Yalnızlıktan hoşlanmaz, grup içinde olmayı, grup halinde bir şeyler yapmayı sever. 6 yaş çocuğu kızgınlık, mutluluk, sevgi duygularını belli eder. Kendisini ifade etmede özgün yollar bulur. Başkalarının duygularını anlar. Güven duygusu gelişmiştir. Duygusal durumunu çeşitli şekillerde ifade edebilir.³⁴

6 yaş çocuğu rakamları tanıyıp, basit toplama-çıkarma işlemleri yapabilir. Benzer ve farklı olanları ayırt edebilir, nesnelere sınıflayabilir. Problem çözme becerileri gelişmeye başlamıştır. Kendisine ait kişisel bilgilerin farkında olarak söyler.³⁵ Çocuk 6 yaşına geldiğinde büyük bir aşama kaydeder. Zihin gelişiminde hızlı ilerleme görülür, yorumlara yapmaya başlar. İlkokula başladığında ise kuralsızlığının ve sınırsızlığının yerini kurallar ve sınırlar almaya başlamaktadır. Bu kuralları ve sınırları öğrenirken kendi yaşamını da şekillendirmeye başlamaktadır.

³⁴ MEB Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)Öğretmen Kılavuz Kitabı -1 2006

³⁵ Aral ve diğerleri, a.g.k. ss.56-58

2. İLKÖĞRETİM

2.1 İlköğretimin Tanımı ve Önemi

Her çocuk, genç ve yetişkin, kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir. Zorunlu eğitim, örgün eğitimin en fazla önem verilen bölümünü ifade eder, bireyin belli bir çağda belli bir sürede eğitim almasını öngörür. Zorunlu eğitim; bir yurttaşın belirtilen bir yaşa gelinceye kadar gösterilen eğitim kurumlarında belli bir süre öğrenim görmesini zorunlu kılan eğitim sürecidir. 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasasında; *"İlköğretim her yurttaşın görmesi gereken temel eğitimidir."*³⁶ biçiminde tanımlanmıştır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasında kullanılan "temel eğitim" kavramı "ilköğretim" olarak değiştirilmiş ve T.C Anayasasınının 42. maddesinde "İlköğretim; kız, erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır" denilerek herkesin asgari ve temel seviyede eğitim almalarını zorunlu kılınmaktadır.

Okul çağı çocuğun aile yuvasından çıkıp, dış dünyaya atıldığı toplumsal çevreye karıştığı dönemdir. Okul öncesi eğitimden sonra; 6-14 yaş arası çocuklara eğitim veren onlara bilgi, beceri, davranış kazandırıp, yaratıcı düşünme, problem çözme, araştırma davranışları kazandırıp, beden ve ruh sağlığı yerinde nesiller yetiştirmeyi amaç edinen ilköğretim kurumları gelmektedir. İlköğretim, yetişkinlik döneminde alınacak görevler için hazırlanmada temel oluşturan bir kurumdur. Bu kurumda kazanılan bilgiler, daha sonraki öğretim yaşantılarda başarılarını büyük ölçüde etkiler. Bu kurumda, öğretmen ve yaşlılarla kurulan ilişkilerin olumlu ya da olumsuz oluşunun, daha sonraki öğretim basamaklarındaki davranışlar açısından büyük öneme sahiptir.

İlköğretime başlamak, çocuğun hayatındaki en önemli dönüm noktalarından biridir. İlköğretim evden ilk kez ayrılan çocuğun, günün büyük bir bölümünü yeni arkadaşları ve yeni yetişkinlerle farklı bir ortamdır. Çocuk ilk kez programlı öğretimin gerektirdiği etkinliklere katılmak, belirli bir disiplin planı dahilinde

³⁶ iogm@meb.gov.tr Erişim Tarihi: 10.10.2010

kurallara uymak, öğretmenin talimatını yerine getirmek ve daha da önemlisi okuma yazma, aritmetik vb. konuları öğrenmek gibi görevlerle karşı karşıya kalır. Bu bakımdan ilköğretim birinci sınıf, yaşam boyunca kullanılacak okuma-yazma, aritmetik gibi temel becerileri kazandırmak ve gelecekte okumaya karşı tutumunu yönlendirmek açısından en önemli basamaklardan biridir.³⁷

2.2 İlköğretimin Amaç ve İlkeleri

Türk Milli Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda ilköğretim kurumlarının amaçları,

“i. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,

ii. Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenen birey olma bilincini kazandırmak,

iii. Öğrencilerin, milli ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,

iv. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,

v. Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle millî kültürü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,

³⁷MEB “İlköğretim Ve Eğitim Kanunu,” <http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr/Html/24.Html>. Erişim Tarihi: 09.08.2010

vi. Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle milli kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,

vii. Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,

viii. Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,

xix. Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,

x. Öğrencileri kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, teknolojiyi etkili biçimde kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığına sahip, estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,

xi. Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönleltmek,

xii. Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,

xiii. Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,

ivx. Doğayı tanıma, sevme ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,

xv. Öğrencilere bilgi yüklemek yerine, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma yöntem ve tekniklerini öğretmek,

xvi. Öğrencileri bilimsel düşünme, araştırma ve çalışma becerilerine yöneltmek,

xvii. Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,

xviii. Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanı verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak.³⁸

2.3 İlköğretim Dönemi Çocukların Gelişim Özellikleri

2.3.1 Bedensel Gelişim Özellikleri

İlköğretim dönemi çocuğunun bedensel gelişimi her iki cinsten de farklılık göstermektedir. 7-9 yaşlarda büyüme yavaşlamaktadır. Doğumdan itibaren olduğu gibi erkek çocuklar kızlara göre daha iri, kızlardan daha güçlü ve etkindirler. Okul çağı döneminde vücut büyüme hızı bebeklikte ve ilk çocukluğa göre daha azalmış ve daha sabit bir hızda olur. Bebekliğin ilk bir yılında 25 cm büyüyen, 1-2 yaşında 10-12 cm'ye düşer. Okul çağı döneminde yıllık büyüme hızı 5-6 cm düşmektedir. Ağırlık artışı yıllık 2,5 kg'dır³⁹. Birinci sınıftan beşinci sınıfın sonuna kadar süt dişlerin yerini asıl dişler almaktadır.

Okul çağından çocukların motor becerileri oldukça gelişmiştir. Motor becerileri ilk çocukluk dönemine göre daha düzgün ve koordinelidir. Koşma, tırmanma, halata asılma, yüzme, bisiklete binme gibi pek çok beceriyi ustaca yerine getirebilmektedirler. Bu becerileri başarıyla yaptıkça daha çok zevk almaktadırlar. Erkek çocuklar geniş kas aktiviteleri gerektiren büyük motor becerilerde, kız çocukları da küçük motor becerilerinde daha başarılı olurlar.

³⁸ İlköğretim ve Eğitim Kanunu; Değişik: 02.5.2006/26156 Resmi Gazete

³⁹ Kulaksızoğlu, A, Farklı Gelişen Çocuklar, İstanbul, 2003 ss.15-16

Çocukların sağ ve sol el ayrımı 6 yaşından sona belirginleşir. “*Bu çağ çocukların ince kas faaliyetlerinde gelişme görülür. Çocuklar önce daire, sonra kare veya dikdörtgen sonra üçgen çizerler. 7 yaşından önce baklava şeklini çizemezler. Önce küçük kas becerilerinden olan el yazısı ile yazmayı 7 yaşın sonuna doğru daha düzgün yapmaktadırlar. 6 yaş çocuklarının %35’i, 7 yaş çocuklarının %70’i, 9 yaş çocuklarının %94’ü düğüm yapabilirler*”.⁴⁰

7 yaş çocuğu yazı yazarken parmakları üzerinde tam kontrol sağlayamadığından ve el göz koordinasyonu yetersiz olduğundan yazıları iri ve eğridir. 8-10 yaşlarında parmakları üzerinde hakimiyetleri artar yazı ve çizgileri düzelir. 10-12 yaşları arasında ellerini bir yetişkin gibi kullanmayı öğrenirler.

2.3.2 Dil Gelişim Özellikleri

İlköğretim dönemindeki çocuklar artık dilin konuşma işlevi dışında okuma işlevini öğrenmek gibi uğraşları vardır. Okul öncesi kurumları çocuğun ev ortamı dışında ilk defa diğer dil ve görsel uyaranlarla tanışıp, çevresiyle etkileşimde bulunduğu merkezler olduğu düşünüldüğünde okuma-yazma gelişiminde büyük önem taşırlar. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların katılmış olduğu tekerleme, kelime kafiye oyunları, bilmeceler, kukla oyunları, şarkı ve şiirler sayesinde çocuklar okuma öncesi dönemde cümlelerin kelimelerden, kelimelerin de hece ve seslerden oluştuğu hakkında fikir sahibi olurlar. Öğretmenin bu faaliyetler sırasında çocuklarla birebir iletişim kurması veya grup çalışmalarında yer alması dil gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır. Çocukların kazanmış oldukları bu dil becerileri sayesinde okuma becerileri ve başarılar yüksek olmaktadır.⁴¹

Birinci sınıf öğrencisinin dil gelişimi gelişme halindedir. Kelime ve harflere, resim, hikaye, masal ve öykülere karşı ilgilidirler. Kısa sürede çok kelime öğrenebilmektedir. Çocuklar önce varlıkların karşılığı olan kelimeleri, daha sonra varlıkları niteleyen kelimeleri hareketlerini karşılayan kelimeleri ve varlıkları temsil eden kelimeleri öğrenirler.

⁴⁰ Kulaksızoğlu a.g.k. ss.15-16

⁴¹ Oktay, a.g.k. ss.360-363

2.3.3 Sosyal-Duygusal Gelişim Özellikleri

Okula başlayan çocuk aynı zamanda yeni bir sosyal çevrenin içine girer. Burada yeni arkadaşlar edinir. Onlarla bütünleşir. Okul toplumun küçük bir örneğidir. Kendi içinde kuralları, farklı özellikler taşıyan yönleri vardır. Aynı küme içinde yer alan bireylerin grubun genel eğilimlerine uyma veya karşı çıkma seçenekleri olabilmektedir. Ancak çocuk için içinde yaşadığı grubun bir üyesi olmak, bu grubun bireyleri tarafından benimsenmek ve sevilme büyük önem taşır. Çocuk grubun kendi içinde taşıdığı olumlu düşünceleri kaybetmemek için bazı olumsuz davranışlar sergileyebilir.⁴²

Okul öncesi dönemde sırasını bekleme, yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, kurallara uyma gibi davranışları öğrenmiş çocuk olumsuz duygular yaşamayacaktır. Okul öncesi eğitim kurumlarına çocuklara birey olduğunu fark ettirip, duygu ve düşüncelerini ifade fırsatı verdiği için bu çocuklar duygusal yönden hazır olarak okula başlamaktadırlar.

6 yaş çocuğu 2,5 yaşında olduğu gibi biraz huzursuzluk gösterebilir. 7 yaş çocuğu daha sakin ve uyumlu görünür. 10 yaşındaki çocuklarda da uyumluluk ve sakinleşme görülür. Engellenen ve ihtiyaçları karşılanmayan çocuklar öfke ve kızgınlık duyarlar. Kızgınlıklarını da sözel olarak ve hareketlerle ifade ederler. Çocuğun duygularındaki değişme hızı çabuktur.⁴³

6-12 yaş çocuğu ilköğretimin ilk yıllarında okuma-yazma ve aritmetik becerisini kazanma yanında arkadaş grubu içinde bir oyun becerisi kazanması ona “yeterlilik” duygusu, bu becerileri kazanmamış olması “aşağılık” duygusu vermektedir. Çocuk kendinden beklenenleri başarabilmek için ciddi çabalar harcamaktadır. Bu çabaların başarısızlıkla sonuçlanması daha önceki dönemlerde kendi benliğine karşı geliştirdiği değerlilik (özsaygı) duygusunu zayıflatmakta, bu çabaların başarı ile sonuçlanması ise onda saygıyı artırıcı olmaktadır.

⁴²Unutkan, Ö. P. Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Standardizasyonu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2003, s.57

⁴³ Kulaksızoğlu, ss.16-17

2.3.4 Zihin Gelişim Özellikleri

Okula başlamanın ilk koşulu zihinsel yetenekleri bakımından 7 yaş çocuğunun yaşına uygun bir öğrenme ve kavrayış düzeyine varmasıdır. Okul çağındaki çocukların ilerlemeleri hem bir önceki dönemin başarıları üzerine yapılır hem de bir sonraki dönemdeki gelişimin temellerini atar.

Okul çağındaki çocuk, Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre Somut İşlemler Döneminde'dir. Somut İşlemler Döneminde düşüncedeki ilerleme bir önceki döneme göre çok ileri düzeydedir. Bu dönemde, gerçek işlemlerin ortaya çıktığı belirgin şekilde gözlemlenir. İşlem zihinsel bir faaliyetin davranışa dönüşmesidir. Bu dönemde çocuk bilgiyi zihinsel olarak izler ve zihnini bir düzene koyar, işler ve mantıksal bir sonuç çıkarır.⁴⁴

Mantıksal düşünmenin başladığı bu dönemde problemlerin çözülmesi somut nesnelere şimdi ve burada gibi anlık durumların oluşmasına bağlıdır. Bu dönemde çocuklar ben merkezilikten uzaklaşır. Başkalarının da kendilerine göre düşüncelerinin olabileceğini anlamaya başlarlar.

Bu dönemde çocuk problem çözerken hem ileri hem de geriye doğru düşünebilme özelliğini (geriye dönebilirlik) yansıtır. Maddenin geçirebileceği görüntüsel değişimlere rağmen sabitliğinin ve değişmezliğinin (korunum) farkındadır. Bu dönemdeki çocuklar kapların biçim ve boyutları değişse bile içindeki sıvı miktarının değişmeyeceğini düşünebilirler, bütünü oluşturan diğer parçaların göz önüne alınması gerektiğini (odaktan uzaklaşma) bilirler.

2.4 Okul Öncesi Dönemden İlköğretime Geçiş

Okul öncesi eğitimin en önemli amacı çocuğu ilköğretime hazırlamaktır. Okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocuklar bu amaç doğrultusunda geliştirilmiş program içinde eğitim aldıklarından dolayı ilköğretime hazır, okul olgunluğuna

⁴⁴ Arı R., Üre, Ö ve Yılmaz H. Gelişim Ve Öğrenme Psikolojisi, Konya, 2001, s.81-82

erişmiş bireyler olarak yetiştirilmiştir. Tablo 8’de okul öncesi eğitim programındaki gelişim alanlarının ilköğretimde kapsadığı becerileri belirtilmiştir.

Tablo 8: Okul Öncesi Eğitim Programındaki Gelişim Alanları ile Bu Alanların İlköğretimde Kapsadığı Becerilerin Dağılımı

Okul Öncesi Eğitim Programındaki Gelişim Alanları	İlköğretim Programındaki Beceriler
Dil Gelişim Alanı Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Bilişsel Gelişim Alanı	Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanma,
Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Dil Gelişim Alanı Bilişsel Gelişim Alanı	Eleştirel Düşünme
Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Dil Gelişim Alanı Bilişsel Gelişim Alanı	Yaratıcı Düşünme
Psiko-Motor Gelişim Alanı Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Dil Gelişim Alanı Bilişsel Gelişim Alanı	İletişim
Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Dil Gelişim Alanı Bilişsel Gelişim Alanı	Problem Çözme
Dil Gelişim Alanı Bilişsel Gelişim Alanı	Araştırma
Sosyal-Duygusal Gelişim Alanı Dil Gelişim Alanı Bilişsel Gelişim Alanı	Karar Verme

Kaynak: Okul Öncesi Eğitim Programı, 2005, s.14

Okul öncesi eğitim programında yer alan psiko-motor, dil, sosyal-duygusal, bilişsel, özbakım gelişim alanların kapsadığı kavram ve beceriler; zengin araç-gereçlerin bulunduğu çevrede serbest zaman, Türkçe dil, müzik, oyun, fen ve doğa etkinlikleri ilköğretimin ön koşulunu oluşturan davranışların kazanılmasında önemli bir işleve sahiptir. Okul öncesi eğitim programında yer alan okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları; çocuklara ilköğretime başlamadan önce okuma-yazmaya becerilerinin gelişimini destekleme fırsatı sunmaktadır.⁴⁵

Okul öncesi eğitim olanaklarından yararlanmadan okula gelen çocuklar için bir hazırlık çalışması yapılması gerekmektedir. Bu hazırlık çalışmalarının niteliği ve süresi öğrencilerin okul olgunluk düzeyini belirlemektedir. Bir şeyi öğrenmeye hazır olmayan çocuğa, onu öğretmeye kalkmak sadece verimsiz olmakla kalmaz aynı zamanda çocukta başarısızlığa, hayal kırıklığına ve aşağılık duygusunun oluşmasına yol açar.

Okul öncesi eğitim kurumlarının amacı çocuklara eken yaşlarda okuma yazma öğretmek değildir. Amacı çocuklara ilköğretimde okuma yazma öğrenmesine yardımcı olacak kavram ve becerileri kazandırmaktır. Böyle bir hazırlık dönemiyle okula gelen çocuk ilköğretimdeki bilgi ve becerileri kolayca yerine getirecektir.

Aile ortamı içinde yetişen çocuğun tecrübeleri sınırlı olabilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocuklar kendi yaşlarıyla birlikte, zengin çevre uyarıcıları içinde bağımsız olarak hareket ettiği için daha çok tecrübeye sahip olmaktadır. Okula hazır çocuklar;

- i. Birçok periyotta 40-50 dakika sessiz oturabilmeli,*
- ii. Sınıfın kuralına uymalı,*
- iii. İsteklerini kontrol edebilmeli,*
- iv. Grup içinde davranmayı bilmeli,*
- v. Okul ortamı içinde uygun davranışlar sergilemeli,*
- vi. Tek başına çalışabilmeli gibi özelliklere sahip olmalıdır.’’⁴⁶*

⁴⁵ Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. Okul Öncesi Eğitim, İstanbul, 1997, s.77

⁴⁶ Ayhan, S. İlkokul Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitimi ile İlgili Düşünceleri ve Okul Öncesi Eğitimden Beklentileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1998, s.175

Bu özelliklere sahip olan çocuklar, belli kuralların olduğu sevgi, güven, hareket etkinlikleri yeterince karşılanmış. Kendini ve duygularını düzgünce ifade edip, karşındaki kişi ile rahatça iletişim kurabilen, kendisinin ve başkasının isteklerini uygun zamanda dile getirebilen okul öncesi ortamı içinde yetişmiş çocuklarıdır. Okula hazır oluş, okula olumlu duygular içinde başlamayla gerçekleşir. Okul öncesi eğitim almış çocuklar okulla ilgili yeterli deneyime sahip olduğu için bu ortama çok rahat uyum sağlarılar.

II. BÖLÜM

OKULA HAZIR BULUNUŞLUK

1. OKULA HAZIR BULUNUŞLUK KAVRAMI

Günümüzde hazır bulunuşluk daha geniş anlamda kullanılmaktadır. Ülgen hazır bulunuşluğu, “*sinir sisteminin öğrenmeye hazır hale gelmesi olarak tanımlamıştır Hazır bulunuşluk, belli bir öğrenme faaliyetinin gerçekleşmesi için gerekli olan ön koşul davranışların kazanılması anlamına gelmektedir.*”⁴⁷ diye tanımlamıştır. En basit tanımıyla, hazır bulunuşluk herhangi bir etkinliği yapmaya, bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psiko-motor bakımlarından hazır olma olarak ifade edilebilir.

Erken çocukluk döneminde iki çeşit hazır bulunuşluk yaklaşımı vardır; ilki öğrenmeye hazır bulunuşluk diğeri ise okula hazır bulunuşluktur. Öğrenmeye hazır bulunuşluk gelişimsel bir süreç olup, gerekli materyallerin öğrenilebilmesiyle ilgilidir. Okula hazır bulunuşluk ise çocuğun okul ortamında başarılı olmasıyla ilgili olup, çocuğun okula başladığı zamana kadar devam eden bir süreçtir.⁴⁸

Öğrenmeye hazır oluş George Stanley Hall tarafından ele alınmıştır. Hall, çocuğun belirli bir eğitime, örneğin ilkokul birinci sınıfa başlamadan önce neleri bilmesi ve yapabilmesi gerektiği sorusu üzerinde durmuştur. Çünkü Çataloluk’a göre “*çocuk, bir şeyi ancak daha önce kazandığı şeylerle ilgili olduğu veya ilişkiye geçirebildiği oranda öğrenebilir. O halde eğitim ve öğretimin herhangi bir aşamasına girerken çocuğun neleri öğrenmek zorunda olduğuna değil, daha önce neleri kazanmış olduğuna bakmak gerekir.*”⁴⁹

⁴⁷ Ülgen, G. Eğitim Psikolojisi, İstanbul, 1997, s.65

⁴⁸ Skeete, T. D. School readiness and assessment of young children: implications for policy and practice. (ERIC Document Number: 437159), 2006, s.46

⁴⁹ Çataloluk, C. Farklı Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Ortamlarda Yetişen Çocukların Okul Olgunluğu Açısından Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul, akt. Koçyiğit, S. İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin ve Ebevyenlerinin Işığı Altında Okula Hazır

Birinci sınıftaki en önemli uğraş okuma ve yazmanın öğrenilmesidir. Bu açıdan bakıldığında, okula hazırlıklı olmaktan söz eden bazı yazar ve araştırmacıların ilkokulun en önemli görevi olan okuma hazırlığını ele aldıkları görülür. Bu konuda yazılmış çeşitli eserlerde ‘okula ya da okumaya hazırlıklı olmak’ terimlerinin sık sık beraberce, bazen de birbirlerinin yerine kullanıldığı görülür. Özellikle Amerikan ve İngiliz araştırmacıların ‘genel okul hazırlığı’ yönünden baktıkları dikkati çekmektedir. Hangi şekilde ele alınırsa alınsın, sorun, çocuğun okulda kendisinden istenen görevleri isteyerek ve başarılı bir biçimde yerine getirmeye hazır olup olmadığıdır.

Yörükoğlu, ruhsal gelişim açısından çocuğun okula hazır oluşunun üzerinde durmaktadır. Okula başlama, çocuk yönünden belli bir ruhsal olgunluğa ulaşmış olmayı gerektirir. Zihin yetenekleri bakımından, çocuğun yaşına uygun bir öğrenme ve kavrayış düzeyine varması ilk koşuldur. Çocuk altı yaşını bitirdiği halde öğrenim için yeterli zeka düzeyine varmamış olabilir. Zekası yeterli olan bir çocuk da ruhsal bakımdan evden kopabilme olgunluğunu gösteremeyebilir.⁵⁰

Yavuzer’de, “*okula başlayan çocuğun, belirli bir zihinsel olgunluğa ulaşarak sınıf içi etkinliklerde başarı göstermesi yeterli değildir*”⁵¹ görüşünü savunmaktadır. Çocuğun oyun ve diğer sınıf dışı etkinliklerde de aynı başarıyı gösterebilmesi, bedence ve psiko-sosyal açıdan olgunlaşmasını gerektirir. Aksi takdirde çocuk dışlanır ve okulun önde gelen toplumsallaştırma işlevinden yararlanamaz.

Bütün bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi bir çocuktan diğerine değişebilen ve farklı yaşlarda tamamlanabilen okula hazır bulunuşluk düzeyi, çocuğun tüm gelişim alanlarında önemli bir alt yapıyla dengeli bir şekilde olgunlaşmasını ve öğrenmede gerekli olan tüm özellikleri gösterebilecek performansa sahip olmasını içeren bir kavramdır.

Bulunluşluk Olgusu ve Okul Öncesi Eğitime İlişkin Sonuçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Konya, 2009, s.6

⁵⁰ Yörükoğlu, A., Çocuk Ruh Sağlığı İstanbul, 2003, s.78

⁵¹ Yavuzer, H. Okul Çağı Çocuğu, İstanbul, 2004, s.85

1.1 Okula Hazır Bulunuşluk Üzerine Farklı Görüşler

1.1.1 Gelişimsel Görüş

Bu görüşe göre; çocukların gelişimleri için içsel saatleri vardır ve hazır olmaları, ağırlıklı olarak biyolojileri tarafından etkilenmektedir. Gesell'in çalışmaları da bu görüşte etkindir. Bu bakışta çocukları okula hazırlamanın, doğal potansiyellerinin gelişmesine izin vermek ile gerçekleştiği inancı mevcuttur. Gesell İnsan Gelişim Enstitüsünün açıklamasına göre *“bu gelişme hızlandırılmaz, dolayısıyla yapılması gereken çok fazla bir şey yoktur. Çocukların daha fazla duygusal, sosyal ve zihinsel gelişmeleri için zamana gereksinimleri vardır.”*⁵² Bu anlayışta çocukların hazır olmadıklarını sergilemeleri, kişisel bir problem olarak görülmektedir. Eğer gelişim biyolojik ise, sorunun kaynağı çocuğun çevresinden ziyade çocukta yatar.

1.1.2 Çevresel Görüş

Bu görüşü benimseyenler, gelişimsel yaklaşımdan farklı olarak, okula hazırlığı sadece çocuğun beceri ve bilgisi gibi dışsal kanıtlarla ele almaktadırlar. Beceri ve bilgi öğretme programları önerirler, gereken becerileri sergilemeyen çocukları bir tür özel programlara yönlendirirler. Bu görüşe göre, hazır bulunuşluk öğretmen ve öğrencilerin ulaşabileceği nihai bir hedeftir.

Bu görüş, “okula hazır bulunuşluğu” çocukların sergiledikleri davranış ve öğrenme ile tanımlar. Hazır olmayı; renkleri, şekilleri ve kendi adresini bilmek, ismini yazabilmek, 10'a kadar saymak, alfabeyi söylemek, benzer bir nesneyi çeşitli farklılıkların arasında bulmak ve sosyal kabul gören bir şekilde davranmak” olarak tanımlamaktadır. Bu görüş çocuğun yapabildiklerine ve davranışlarına odaklıdır.

⁵² Esaspehlivan, M., Okul Öncesi Eğitime Gitmiş ve Gitmemiş 68 ve 78 Aylık Çocukların Okula Hazır Bulunuşluklarının Karşılaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006, s.11

1.1.3 Sosyal-Yapıcı Görüş

Diğer ikisinden farklı olarak hazır bulunuşluğu, çocuğun içinde bulunduğu sosyo-kültürel şartlar açısından ele almaktadır.

1.1.4 İnteraktif Görüş

Hazır olmayı, çocuğun yaşadığı çevrenin özellikleri ile kendi özellikleri arasındaki ilişkiye dayalı olan görece bir kavram olarak görür. Her biri diğerini etkiler. Hazır bulunuşluk çocuğun daha önceki deneyimleri, genetiği, gelişimsel aşaması ve karşılaştığı geniş bir yelpazeye yayılan sosyo-kültürel deneyimlerinin birbirlerine etkisinden oluşan ilişkiye dayalı, her çocuğa uygulanabilen bir olgudur. Bu bakışa göre, okul ve çocuk arasındaki ilişki, hazır olmada etkindir. Çocuk kendi öğrenmesinde, gelişmesinde ve yaşadığı çevrede katılımcıdır, aynı şekilde çevresi ve çevresinde yaşayanların da çocuk üzerinde etkisi vardır.

1.2 Okula Hazır Oluşu Etkileyen Faktörler

Çocuğun okulun isteklerini karşılamaya ve özellikle okumayı öğrenmeye hazır olması çok yönlü ve karmaşık bir olaydır. Çeşitli araştırmacılar tarafından okumayı öğrenmek ile sınırlandırılan hazırlık kavramı, her araştırmacı ve yazarın görüşüne uygun şekilde, değişik sayıda faktörü içermektedir.

Okul hazırlığının değişik tamamlayıcı faktörlerden oluşan öğrenmenin biyolojik büyüme ile akın karşılıklı etkileşimi aracılığı ile gelişen karmaşık bir kavram olduğunu ifade ederler. Ayrıca bunun çocuğun yetenekleri ve öğretim yöntemi arasındaki uygunluğa bağlı olduğunu da belirtirler. Haris ve Sipay'a göre, hazırlığın saptanmasında; kronolojik yaş, cinsiyet, zekâ, fiziksel yeterlilik (yeterli sağlıklı beden gelişimi), deneyim, dil faktörleri, duygusal ve toplumsal olgunluk, okuma ve kitaba ilgi duyma gibi faktörler de önem taşımaktadır.⁵³

⁵³Çataloluk, C., Farklı Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Ortamlarda Yetişen Çocukların Okul Olgunluğu Açısından Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1994'den aktaran Esaspehlivan, M. a.g.t. s.11

Çocuklar okul becerilerinin temelini erken yaşlardan itibaren edinmeye başlamaktadır. Bu temelin dayandığı temel olgular; güven, kendini kontrol, itaat, iletişim ve ortaklaşa hareket edebilmeyi içermektedir. Bu karakteristik gerçeklerin her biri çocuğun genel kültürü, okuma yeteneği, alfabeyi tanımasını, şekillerle olan kavramayı, sayıları, renkleri algılamasını geliştirecektir. Bu yetenekler çocuklar için çok önemli olup, geliştirilmesi yukarıda sayılan karakterlere bağlıdır. Hazırlığı etkileyen faktörler arasında; beslenme, fiziksel aktiviteler, sağlık, çocuğun deneyimleri, aile yapısı ve yaşı gelmektedir. Bunlar arasında yaş en önemli kriter olmasına rağmen bazı öğrenciler beklenen yaşta okula hazır olamayabilirler.

İlköğretimin taleplerin kolayca yerine getirebilmesi, çocuğun bireysel özelliklerine bağlı olduğu kadar, çevrenin ona sağladığı imkânlarla da yakından ilgilidir. Hazır oluş ile ilgili çeşitli araştırmacılar çok sayıda faktör sıralasa da, Oktay fiziksel faktörlerin, zihinsel faktörlerin, duygusal faktörlerin ve sosyal ve çevresel faktörlerin dikkat çekici olduğunu belirtmektedir.

1.2.1 Fizyolojik Faktörler

Bu boyutta kronolojik yaşın, genel sağlık durumunun ve beyin gelişiminin üzerinde durulmuştur. Her ülkede ilköğretime başlama için belirli bir kronolojik yaş kabul edilmiştir. Ancak çocukların birbirinden farklı bir gelişme hızı olduğu gerçeği göz önüne alınmamaktadır. Türkiye’de eylül ayı itibariyle 72 ayını dolduran çocuklar ilköğretime başlarken, İngiltere, İsrail ve Honkong’da beş, Hindistan, Japonya, Amerika, Arjantin ve Almanya’da altı, İsveç, Danimarka, Finlandiya ve Norveç’te yedi yaşını doldurmaları gerekmektedir.⁵⁴

Bu yaş farklılığı sorunu çözmede yeterli değildir. Bu yaş, ülke şartları doğrultusunda belirlense de, bu yaş dilimine gelip hala okula hazır olmayan çocuklar da bulunmaktadır. Çeşitli ülkelerde çocukların okula başlama yaşları esnek tutulmakta, okul öncesi eğitime ağırlık verilmektedir. Örneğin Almanya’da testlerle olgunluk seviyesi saptanan çocuklardan uygun seviyede olanlar ilkokula başlamakta,

⁵⁴ Oktay, a.g.k. s.269

diğerleri için hazırlayıcı sınıflar öngörülmektedir.⁵⁵ Daha küçük yaşlarda okula başlayan özellikle beş yaşında okula başlayan çocukların genellikle okul ortamında büyük çocuklar tarafından dışlandıkları ve okulun öğretim programına uyum sağlamada büyük güçlük yaşadıkları, dolayısıyla bu kadar erken yaşta okula başlamaya hazır olmadıkları, başarısızlık yaşayıp okuldan uzaklaştırıldıkları veya öğrenme güçlüğü tanısıyla değerlendirmeye alındıkları ileri sürülmektedir.

Okula yeni başlayan bir çocuğun belirli bir yaşa erişmiş olması yeterli değildir. Çocukta bulunması gereken en önemli niteliklerden biri, sağlıklı ve normal bir beden gelişimine sahip olmasıdır. Fizik olgunluk veya olgunsuzluk, diğer gelişim yüzeylelerinin olgunlaşması için de destekleyici kanıt sağlamaktadır. Çocuğun, yaşlarının normal boy ve kilosuna yakın bir gelişim düzeyinde olması da önemlidir. Fiziksel faktörler içinde yer alan görme, işitme ve konuşma bozukluklarının, görme ve işitme keskinliğinin de okuma olgunluğunun geç kazanılmasında rol oynadığı pek çok araştırmacı tarafından belirtilmekle birlikte, yapılan çalışmalarda bunların hiç birinin ana etken olduğunu kanıtlayacak sonuçlar elde edilememiştir. Ayrıca nörolojik faktörlerin de, çocuğun okumayı öğrenmesinde etkili olduğu üzerinde durulmuştur. Özellikle okuma yetersizliği durumlarında dikkati daha çok çeken nörolojik faktörler, çocuğun okumaya hazırlığında da rol oynamaktadır.⁵⁶

Sonuç olarak, çeşitli fiziksel faktörlerin etkisini kesin olarak belirlemek güç olsa da, gerek nörolojik gerekse görme-işitme gibi fiziksel faktörler çocuğun hazır olusunda önemli rol oynar. Çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarının (beslenme, dinlenme v.s.) giderilmesi de çocuğun okulda başarılı olması açısından gereklidir.

1.2.2 Zihinsel Faktörler

Çocuğun öğrenmesini etkileyen bir başka önemli faktör de zekadır. Zeka, çocuğun anne babadan almış olduğu önemli kalıtsal özelliklerden biridir, ancak daha iyi geliştirilmek için uygun koşullar ister. Downing ve Thackray, değişik zamanlarda farklı öğretme yöntemleri ile yapılan araştırma sonuçlarında, okuma olgunluğu ve zeka arasındaki ilişkinin kullanılan yöntemle, dilin ve alfabenin özelliklerine göre

⁵⁵ Oktay, a.g.k. s.269

⁵⁶ Oktay, a.g.k. s.271

değişiklik göstermesinin yanı sıra, çocukların zeka düzeyleri ile okuma başarısını gösteren puanlar arasında yüksek bir bağlantı olduğunu bulmuşlardır. Türkçe okuyup yazma ile ilgili kesin bulgular olmamakla beraber, normal bir zeka düzeyine sahip 6 yaş çocuklarının okuma yazmayı uygun şartlarda kısa zamanda öğrendikleri gözlemlere dayalı olarak söylenebilir. Uygun olmayan çevre koşullarının insanın zeka gelişimini de olumsuz yönde etkilediği yapılan çeşitli araştırmalara göre doğrulanmış bir görüştür.

Son çocukluk döneminin başlarında dengesiz ve olumsuz bir gelişim dikkat çekmekte özellikle altı yaşına rastlayan bu gelişim özellikleri yedi yaşından itibaren yerini düzenli ve dengeli bir döneme bırakmaktadır. Tüm dünyada çocukların somut işlemler döneminde okula başlamaları bir tesadüf değildir. Bu dönemde çocuk beş duyu organı ile algılayabildiği olgu ve olaylar konusunda mantıksal olarak düşünebilir ve yargıya varabilir. Ancak duyu organları ile algılayamadığı olgu ve olaylar konusunda mantıklı düşünmede güçlük çekebilmektedir.

Zeka, çocuğun anne babadan almış olduğu önemli kalıtsal özelliklerden biridir, ancak daha iyi geliştirilmek için uygun koşullar ister. Downing ve Thackray, değişik zamanlarda farklı öğretim yöntemleri ile yapılan araştırma sonuçlarında, okuma olgunluğu ve zeka arasındaki ilişkinin; kullanılan yöntem, dilin ve alfabenin özelliklerine göre değişiklik göstermesinin yanı sıra, çocukların zeka düzeyleri ile okuma başarısını gösteren puanlar arasında yüksek bir bağlantı olduğunu bulmuştur.⁵⁷ Türkçe okuyup yazma ile ilgili kesin bulgular olmamakla beraber, normal bir zekâ düzeyine sahip altı yaş çocuklarının okuma yazmayı uygun şartlarda kısa zamanda öğrendikleri gözlemlere dayalı olarak söylenebilir. Uygun olmayan çevre koşullarının insanın zeka gelişimini de olumsuz yönde etkilediği yapılan çeşitli araştırmalara göre doğrulanmış bir görüştür.

⁵⁷ Oktay, a.g.k. s.271

1.2.3 Sosyal Duygusal Faktörler

Sosyalleşme, doğumla birlikte başlayan bir süreçtir ve çocuklar, ilköğretime başlayıncaya kadar birçok sosyal beceriyi anne babalarından ve diğer yetişkinlerden öğrenirler. Ancak birçok çocuk okula geldiğinde evde kabul gören birçok sosyal beceri ve davranışının, okulda kabul görmediğini ya da okulda farklı biçimlerde davranılması gerektiğini keşfeder.

Çocuğun doğduğu andan itibaren aile çevresinde geçirmiş olduğu yaşantıların istikrarlı bir sevgi şefkate dayalı olması, çocuğun büyüdükçe sosyal yaşama katılmasını kolaylaştıran önemli bir süreçtir. Bu sürecin sağlıklı geçirilmesi duygusal açıdan da çocuğun özgüven ve özsaygı yeterliklerini kazanmasını sağlayacaktır. Bu süreç, okula duygusal ve sosyal hazır bulunuşluk açısından çok önemlidir.⁵⁸

Duygusal olarak dengeli olmayan, aşırı derecede hassas ve anneye bağımlı, anneden ayrılmakta zorluk çeken çocukların okuldaki öğrenme faaliyetlerine katılmaları çok güçtür. Anneden ayrılmaları diğer çocuklardan daha uzun süren bu çocuklar, sonunda bunu başardıkları zaman da, artık sınıf arkadaşları öğrenme sürecinin büyük bir bölümünü aşmış olurlar. Bu kez de onlardan geri kalmış olmak yüzünden hayal kırıklığına uğrarlar. Araştırmacılar çocuğun duygusal olarak kararlı ve dengeli olmamasının mı okumayı öğrenmeye engel olduğunu, yoksa öğrenemediği için mi duygusal sorunların (isteksizlik, ilgisizlik, ağlama, aşırı saldırganlık veya hareketsizlik, kardeşleri, arkadaşları, öğretmenleri ile iletişim kuramama, kendi hayal dünyasında kapalı kalma vs.) ortaya çıktığını belirlemekte güçlük çekmektedirler. Ancak kesin olan, duygusal sorunlarla öğrenmedeki başarısızlığın her zaman birlikte görüldüğüdür.

Mutlu ve huzurlu bir okul öncesi dönem geçiren çocuk duygusal ve sosyal yönden daha uyumlu olarak okula başlar. Duygusal uyumu tam sağlayamamış, kendine güvensiz ve ürkek bir çocuk ise diğer becerilere sahip olsa bile genellikle okumaya hazır sayılmaz. Öğretmenlerden okula hazır olmanın anahtar bileşenlerini

⁵⁸Yapıcı, M. İlköğretim 1. sınıfa başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri. http://www.insanbilimleri.com/makaleler/egitim_bilimleri/Ilkogretim_1_Sinif.htm, Erişim Tarihi: 09.10.2010

tanımlamaları istendiğinde; pozitif davranışlar olan, heveslilik, ortak çalışma, yönergeleri uygulama, sınıfın uyumunu bozmama gibi davranışları, alfabenin harflerini söylemek veya rakamları saymak gibi özel becerilerden daha önemli olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Okul öncesi dönemde gelişmesi gereken yeterlik alanlarından biri de, çocuğun kendi kişiliğinin farkında olmasıdır. Çocuk, kendisi hakkında ne hissettiğini, çevresindeki dünya ile baş edebilmek için hangi becerilere sahip olması gerektiğini okul öncesi eğitim yıllarında öğrenecektir. Kendisi ve yetenekleri hakkında olumlu duygular geliştiren çocukların, yetersizlik ve başarısızlık duygularına sahip olanlardan daha meraklı, araştıran ve güdülenmiş kişiler oldukları gözlenmektedir.

1.2.4 Çevresel Faktörler

Günümüzde bir zamanların çevre mi kalıtım mı tartışması güncelliğini yitirmiş artık ikisinin de önemli faktörler olduğu kabul edilmiştir. Bireyin kalıtsal olarak getirdiği potansiyelin gelişmesi, onun için çevresinde sunulan koşullarla sınırlıdır. İyi çevre koşullarında yetişen çocuklar yapılan araştırmalarda daha başarılı olarak tanımlanmıştır.

Aile ortamı ve sosyal çevre; hem zekâ gelişiminden, hem de zekânın gelişmesinden etkilenen öğrenme yeteneğinin gelişmesinde, dolayısıyla okula hazırlıklı olmada son derece önemli bir rol oynar. Toplumsal çevre koşullarının da çocuğun gelişiminde önemli rolü olduğunu vurgulayan ve özellikle yaşamın ilk yıllarında aile ve yakın çevrenin sağladığı olanakların çocuğun duygusal, toplumsal ve zihinsel gelişimindeki rolüne değinen görüşler giderek daha ön plana çıkmaktadır. Eğer yetişkinin rehberliği yoksa çocuk, deneyimlerinin önemli yönlerini özümlemekte ve dilin içeriğini ve yapısını geliştirmekte güçlük çekmektedir. Bu nedenle aile çevresi, çocuğun yaşamının ilk beş yılında önemli bir temel eğitim kurumudur.⁵⁹

⁵⁹ Oktay, a.g.k. s.272

Çocuğun okula hazırlıklı oluşunu etkileyen en önemli faktörlerden biri de yakın çevre koşullarıdır. Anne ve babanın okul kurumuna verdiği önem, değer ve buna bağlı olarak geliştirdiği tutum kadar, çocuğa sunduğu olanaklar da büyük önem taşımaktadır. Çocuğun okul öncesi evrede eğitim kurumuna gönderilmiş olması, erken gelişim yıllarından itibaren ona kitap okunması, tiyatro, sinema, konser, resim sergisi ve müzeye götürülerek bunlar hakkında tartışılması, okula hazırlık adına çocuğa sunulan önemli olanaklardır.

Çevresel faktörler de, ailenin sosyoekonomik ve kültürel düzeyi, ailede okula giden başka kardeşin olması, evde görsel ve işitsel iletişim araçlarının bulunması, çocuğun yazılı malzemeler ile karşı karşıya getirilmesi okuma hazırlığını etkileyen unsurlar olarak sayılabilir. Çocuğun fiziksel çevresindeki uyaranlar, görsel-işitsel araçlar çocuğun okumaya karşı isteğinin artmasına neden olur. Uyaranların çocuğun sadece okuma ile ilgili değil, hayata ilk başlangıcından itibaren çocuğa doğrudan gerekli olduğu araştırmalarla ortaya konulmuştur. Çocuklara uyurken masal okumak, onları gezmeye, sinemaya götürmek, ev yaşamındaki uyaranların hepsi onların topluma uyumlarında ve gerek zihnen gerekse psiko-sosyal açıdan gelişimlerinde önemli gereksinimlerdir.⁶⁰ Eğer bir çocuk her bakımdan gerekli şeyleri aldığı bir çevrede yetişmişse ve kalıtsal bir sorunla karşılaşmamışsa okula hazır demektir.

1.3 Okula Hazır Bulunuşluk Ölçütleri

6 yaşına rastlayan son çocukluk döneminin başlarında çocuk; motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydetmiş, el-göz koordinasyonu gelişmiş ve dengenin gelişmesi sonucu hızlı yürüyebilen, futbol oynayabilen, ok atabilen, iki elini bağımsız olarak kullanabilen bir birey haline gelmiştir. *“Bu dönemde çocuğun küçük kasları oldukça gelişmiş olduğundan, diğer yaşlara oranla el işlerinde daha beceriklidir. Kesip yapıştırır, boya yapar, resim yapar, tüm araç ve gereçleri iyi kullanır. Harfleri yazmaya çalışır, bazılarını ters yazar, bazı çocuklar ad ve soyadlarına ek olarak birkaç kelime daha yazabilirler. Bazı sorumluluklar yüklenir, söylenenleri dikkatle dinler, dikkat süresi uzar. Kendisiyle gerçek nitelikte eğitim uygulamaları yapılacak bir çağa gelmiştir.”*⁶¹

⁶⁰ Esaspehlivan, a.g.t. s.19

⁶¹ Yavuzer, a.g.k. s.225

Ruhsal gelişmesi yolunda giden bir okul çocuğunda cinsel kimlik iyice belirmiştir. Kızlar kız özelliklerini, erkekler erkek özellikleri ana baba ile özdeşim sonucu kazanmışlardır. Çocukta iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış seçme yeteneği gelişmiştir. Dengeleri yerindedir, el kol becerisi daha da artmıştır. Konuşma yeteneği ve sözcük dağarcığı çok gelişmiştir. Zaman, uzay, sayı kavramları yerleşmiştir. Hayalle gerçek daha kolay ayırt edilebilir. Somut düşünceden soyut düşünceye geçiş başlar.⁶²

Bir çocuğun okula hazır olması, öncelikle bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel bir hazır bulunuşluğu gerektirir. Araştırmacılar, okula hazır bulunuşluk ölçütlerini yaptıkları araştırmalarla ortaya koymuşlardır. Senemoğlu, zorunlu eğitimden önce çocukta, gelişimine yardım edilmesi ya da kazanılması gerekli becerileri şöyle sıralamıştır:

- i. Kendisinin farkında olması,*
- ii. Sosyal beceriler,*
- iii. Kültürünün ve diğer kültürlerin farkında olması,*
- iv. İletişim becerileri,*
- v. Algısal-devimsel beceriler,*
- vi. Analitik düşünme ve problem çözme becerileri,*
- vii. Yaratıcılık ve estetik beceriler.*⁶³

Yazgan'a göre birinci sınıf için hazır olma ölçütleri şunlardır:

i. Çapraşık yönergeleri anlayıp uygulayabilme: Birden çok basamak içeren, akılda tutma becerisi gerektiren yönergeler okulda her gün birçok kez karşısına çıkacaktır.

ii. Masa başında uzunca sürelerle oturabilme: Küçük aralar verildikten sonra tekrar işinin başına dönebilmeli.

⁶² Yörükoglu, a.g.k., s.76

⁶³Senemoğlu, N. (1994). Okul Öncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır? Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,1994, s.21-30.

iii. *Bir işi kendi başına tamamlayabilme: Yol gösterildiği zaman söylenenleri uygulayabilme.*

iv. *Her aklına geleni yapmak istese de, kendini denetleyebilme: Bu özellik, oyun oynamak yerine okuma-yazma gibi ilk başta zor gelen işleri yapabilmek için ön şarttır.*

v. *Akademik beceriler: Okuma, sesler ve simgeleri olan harfler arasındaki ilişkiyi kavramaya dayanır. Yazma için gereken beceriler parmakların beyin tarafından etkili kullanımına dayanır. Oturması zaman alan bir beceridir.*

vi. *Göz-el koordinasyonu: Makasla şekiller kesebilmeli, kalemi tutarak basit geometrik şekilleri çizebilmeli, harfleri kabaca kopya edebilmeli.*

vii. *Okuma öncesi beceriler: Harflerin bazılarını tanımalı, harflerin belli sesleri temsil ettiğini kavrayabilmeli.*

viii. *Aritmetik beceriler: Sayma, kümeleme, benzerleri tanıma*''⁶⁴

Bu alanlarda gelişimin hiç olmazsa ilk adımlarını atmış olması beklenir. Gelişimin başladığı noktaları mükemmelleştirmek okulun işi olacaktır.

Altınköprü'ye göre, bir çocuğun birinci sınıfa başlayabilmesi için okul öncesinde;

'i. Sevgi, güven, hareket ve etkinlikte bulunma gereksinimlerini yeterince karşılamış olmalı,

ii. Sözcükleri ayırt etme, onları anlamlı biçimde kullanma, tam ve düzgün cümleler kurma becerisini kazanmalı,

⁶⁴ Yazgan, Y. Çocuğunuz Okula Başlıyor. Çocuk ve Aile Dergisi, Eylül Sayısı, 2003

iii. İlgisini çeken konularda sorular sorabilmeli, isteklerini çekinmeden belirtebilecek kadar kendine güvenmeli,

iv. İkinci bir kişiyle herhangi bir konu üzerinde düzenli olarak konuşabilmeli,

v. Her gün karşılaşılabilen günlük yaşamın yalın olaylarını anlatabilmeli,

vi. Fazla karmaşık olmayan istekleri ve yönergeleri yerine getirebilmeli, belirli bir iş olgunluğuna ve belli ölçüde sorumluluk taşıma alışkanlığına sahip olmalıdır. '65

Maryland Eyaleti Modelinde (Maryland Model for School Readiness) ise ilkokula başlama kriterleri beş gelişim alanı içinde ele alınmaktadır:

i. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Çocuk okulda duygusal tavırlar sergileyebilmeli, Çocuk okulda etkin sosyal tavırlar sergileyebilmeli, Çocuk kendi davranışlarının sorumluluğunu alabilmeli.

ii. Dil ve Okuma-Yazma Gelişimi

Çocuk dinleme ve anlama becerisi sergileyebilmeli, Çocuk dili etkin iletişim için kullanabilmeli, değişik amaçlara yönelik ve karşısındakilerle etkin iletişim kurmak için yazmayı kullanabileceği bilincine vararak, benzeterek kopya edebilmeli.

iii. Bilişsel Gelişim ve Genel Bilgi

Nesneleri özellikleri ve işlevleri açısından tarif edebilmeli, Sayı ve miktar kavramını anlayabilmeli, matematiksel problemleri çözmek için belirli stratejiler kullanabilmeli, Karşılaştığı olaylar hakkında tahminler yapabilmeli, resmi ve gayri resmi durumlarda, kendisi, ailesi, çevresi, kültürü ve teknoloji hakkında bilgisini bütünleyerek kullanabilmeli, güzel sanatlar yolu ile kendini ifade edebilmelidir.

⁶⁵ Altınköprü, T. Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır? İstanbul, 2001, s.45

iv. Öğrenmeye Yaklaşım/ Tutum

Çocuk kendi güçlü yönlerini ve eksikliklerini tanımaya başlamalı, düşüncelerini, fikirlerini ve bilgisini paylaşabilmeli, yeni edindiği bilgileri anlamlı bir şekilde, önceden öğrendikleriyle ve deneyimleriyle ilişkilendirip bütünleştirebilmeli, aktif katılım ile öğrenmenin sorumluluğunu kabul edebilmeli, öğrenmeyi geliştirmek için hayal gücünü, yaratıcılığını ve icat etme yetisini kullanabilmeli.

v. Fiziksel, Sağlık ve Motor Gelişim

Çocuk bağımsız olarak; büyük ve küçük kas becerilerini okulda etkin olacak şekilde kullanabilmeli, kişisel sağlık bilgisi kurallarını uygulayabilmeli, emniyetini sağlayan seçimler yapabilmelidir.

1.4 Okula Hazır Bulunuşluğun Değerlendirilmesi

Okul öncesi çocuğu hızlı bir gelişim ve değişim sürecindedir. Bazı çocuklar aynı yaşta olmalarına rağmen, farklı duygu ve düşünce örüntülerine sahip olabilirler. Bu nedenle çocuklar hakkında karar verirken, çok boyutlu değerlendirmelere gereksinim duyulmaktadır. Anlık gözlemlerin ve tek bir kaynağa dayalı değerlendirmelerin güvenilir olduğunu düşünmek söz konusu değildir.

Çocukları tanımak, onları anlamak demektir. Çocukları anlamak için onların gelişimsel özelliklerini, gereksinimlerini, ilgilerini, alışkanlıklarını, tutumlarını doğru sentezlemek gerekir. Öğretmenler çeşitli yöntemleri (gözlem yapmak, günlük sınıf etkinliklerini değerlendirmek, yıl içinde değişimlerinin kayıtlarını tutmak, ailelerle toplantılar düzenlemek, standart testler uygulamak) kullanarak çocuklar hakkında bilgi edinirler ve çocukları değerlendirirler. Bu yöntemlerin her biri çocuğun farklı perspektiften algılanmasına ait bilgileri içerir ve hepsi aynı derecede önemlidir. Çocuğun becerileri, yetenekleri ve bilgileriyle ilgili etraflı bir görüş elde etmek için birçok yöntemin sonuçlarının birleştirilmesine gereksinim vardır. Teoride bu

gereklilik olarak bilirse de pratikte, çocuğun ancak standart testlerle ve sınavlarla ‘tek taraflı değerlendirilmesine’ ağırlık verilmektedir.⁶⁶

Çocuğun okula hazır olup olmadığını değerlendirmek için öğretmenin yaptığı gözlem son derece önemlidir. Çocuğun özelliklerini gelişimsel olarak yakından takip etme imkanı bulan öğretmen, çocuğun okula başlayıp başlayamayacağı konusunda yüksek oranda doğru tahminde bulunabilmektedir. Aile açısından çocuğun okul olgunluğunun değerlendirilmesi, çocuğun yaşı ile sınırlanmaktadır.

Çocuğun ilköğretime hazır olup olmadığının değerlendirilmesi çeşitli ülkelerde farklı görüşlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Daha önce üzerinde durulan hazır bulunuşluk ile ilgili farklı teorik görüşlerde ‘hazır bulunuş’ farklı açılardan değerlendirilmektedir.

Almanya’da Berlin okul sisteminde ise bir çocuğun okul olgunluğuna erişip erişmediği konusundaki karar tıbbi ve pedagojik muayene sonunda verilir. Çocuğun bedensel, zihinsel-duygusal gelişme düzeyi saptanır. Çocuk bir ilkokulun hazırlık sınıfına gitmişse, genellikle okul hekimliğinin yeniden muayenesine gerek kalmaz. Hazırlık sınıfı yöneticisi çocuğun okula başlaması konusunda tavsiyede bulunur. Okula başlayan tüm öğrenciler eğitim olgunluğuna ulaşmış olup olmadıklarının tespiti için okul doktoruna muayene olurlar. Çocuk yuvalarından gelenler oradan bir tavsiye kararı getirirler. Muayene sonuçlarına göre çocuğun birinci sınıfa başlamasının bir yıl ertelenmesi gerekli görülürse, çocuk bir yuvanın okula hazırlama grubuna gitmek zorundadır. Bu durumda okul, aile ile ilişki kuracaktır. Takvim yılının 30 Haziran günü altı yaşını dolduran bütün çocuklar okula başlamakla yükümlüdür.⁶⁷

Belçika’da anaokullarının çoğu ilkokula bağlı olarak çalışmaktadır. İlkokul eğitimi 6 yaşından 12 yaşına kadar sürmektedir. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi rehberlik merkezinin görüşü alınarak tespit edilmekte, ilkokula

⁶⁶ Tuğrul, B. Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. (Yay. Haz. Müzeyyen Sevinç). İstanbul, 2003, ss. 380-392.

⁶⁷(<http://www.Tcberlinea.de/bilgiler/sayfalar/berlinegitimsistemi/10>). Erişim Tarihi: 10.10.2010

başlayamayacak durumda olanların bir yıl daha anaokuluna devam etmeleri sağlanmakta ve daha sonra ilkokula kayıtları yapılmaktadır.⁶⁸

Çocukların ilköğretime hazır olma durumlarını değerlendirmek için gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan çalışmalarla geliştirilmiş ölçekler mevcuttur.

Hildreth, Griffiths ve Gauvran'ın geliştirdiği 'Metropolitan Olgunluk Testi' 1983'te Oktay tarafından Türkiye için uyarlanmıştır. Test okula yeni başlayanların birinci sınıf talimatlarını anlamaya hazırlıklı olmalarını sağlayacak olan özellikleri ve başarılarını ölçmek üzere hazırlanmıştır. Edjeldt'in geliştirdiği 'Okuma Olgunluğu Testi' 1976'da Razon tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Test okumaya hazır oluşu ölçen bir performans testidir ve ilköğretim birinci sınıfa başlamış veya başlayacak olan çocuklara uygulanabilir. Clay'in hazırladığı 'Okuma Kavramları Ölçeği' 1997'de Öztunç tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Yıldırım'ın 1989'da geliştirdiği 'Okul Öncesi Hedeflerine Dönük İzleyici Değerlendirme Formu' 3-6 yaş çocukları için gözleme dayalı bir performans testidir.⁶⁹

Okul olgunluğunu ölçebilecek bu ölçeklerin yanı sıra Unutkan, okul öncesi dönem çocuklarının okula hazır oluşlarını değerlendirecek Türk kültürüne özgü 'Marmara İlköğretime Hazır Oluş' ölçeğini geliştirmiş; geçerlik, güvenilirlik ve norm çalışmalarını yapmıştır.

Ülkemizde çocuklar halen takvim yaşına göre ilkokula kaydedilmekte, özellikle devlet okullarında çocukların hazır bulunuşlukları ile ilgili bir değerlendirme yapılmamaktadır. Son yıllarda özel okulların rehberlik servislerinin öğrencileri bazı değerlendirmelere tabi tuttukları gözlenmektedir. Ancak belirlenmiş bir standart değerlendirme söz konusu değildir.

Detroit Zihin Yeteneği Testi ise ilkokul birinci sınıfa gidecek çocukları zihin düzeylerine göre sınıflandırmak amacı ile geliştirilmiştir. Test; büyüklüğe göre eşyaları ayırt edebilme, eşyaları resimden tanıyabilme, çeşitli resimler içinden

⁶⁸ (<http://www.turkey.be/-egitim/besis.htm>) Erişim Tarihi: 10.10.2010

⁶⁹ Unutkan, a.g.t. ss.65-68

fonksiyonlarını bilme, eşya ve varlıkların fonksiyonlarını bilme, eksik resimleri tamamlama, resimlerde hataları bulma, birbirine benzeyen resimleri bulma, eksik şekli tamamlama, resimler üzerinde sayma ve aradakilere dokunmadan bir resimden diğerine çizgi çizme alt testlerinden oluşmaktadır. Testte 60 soru olup, zaman kısıtlaması yoktur.

Öte yandan, çocuğun okula hazır olup olmadığını değerlendirmek için öğretmenin yaptığı gözlem son derece önemlidir. Çocuğun özelliklerini gelişimsel olarak yakından takip etme imkânı bulan öğretmen, çocuğun okula başlayıp başlayamayacağı konusunda yüksek oranda tahminde bulunabilmektedir. Aile açısından çocuğun okul olgunluğunun değerlendirilmesi, çocuğun yaşı ile sınırlandırılmaktadır.

2. OKULA HAZIR BULUNUŞLUKTA OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

2.1 Okula Hazır Bulunuşlukta Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Rolü

Okul öncesi çağda çocuğun zihinsel-duygusal-sosyal gelişimi için onu destekleyici ve uyarıcı-eğitici bir çevre son derece önemlidir. Yetersiz çevre koşullarında büyüyen çocukların psiko-sosyal gelişimleri doğal potansiyellerinin elverdiği düzeye çıkamaz. Bu çocuklar ilkokul çağına geldiklerinde yaşlılarından geri kalmışlardır. Böyle yetersiz bir gelişme düzeyinde okula başlayan çocukların okul başarısı da düşük olur ve erken yaşlardaki önemli kayıpları daha sonra telafi etmek zorlaşır. Bu da, birey düzeyinde önemli kayıplara ek olarak eğitimde yetersizliklere ve daha genel olarak insan gücü kaybına yol açar. Bu nedenle özellikle yetersiz çevrede büyüyen çocuk sayısının çok olduğu Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde okul öncesi eğitimin erken uyarıcı ve telafi edici işlevi büyük önem taşımaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının ilkokula başlamamış veya başlatılmamış çocukları okul olgunluğuna gelinceye kadar teşvik etme görevleri vardır. Anaokullarının görevi, kişiliklerinde yer alan bireysel olanaklarına uygun olarak tüm çocukları teşvik etmek ve gelişimsel gecikmelerini (sosyal gelişim, duyu gelişimi, motor gelişim) veya bilişsel alandaki engellerini ortadan kaldırmaktır.

Ültanır, anaokullarının görevlerini şu şekilde açıklamaktadır:

“Her öğrenci tek tek şu hususlar üzerinde eğitilmelidir:

- i. Okula olan güvenlerinin yapılanması ve sağlamlaştırılması.*
- ii. Öğrenmeye hazır bulunuşluğun teşvik edilmesi veya uyarılması.*
- iii. Kendi kendisini kontrol etme yeteneğinin geliştirilmesi.*
- iv. Bir diğeri ile ilişki kurma, oyun oynama veya çalışmaya hazır oluş yeteneklerinin geliştirilmesi.*
- v. Konsantrasyon ve dikkat etme yeteneklerinin geliştirilmesi.*
- vi. Grup içinde konuşmaya hazır bulunuşluğun ve konuşma yeteneğinin teşvik edilmesi.*

vii. *Kaba ve ince motor alandaki çalışmanın birbirini takip edecek bir biçimde yapılandırılması.*

viii. *Görsel, işitsel ve parmakla dokunma ile ilgili bilinç ve fark etme yeteneklerinin geliştirilmesi.*⁷⁰

Bir yetişkin ya da başka çocuklarla sistemli olarak çalışan çocuğun bilişsel gelişiminin ve diğer özelliklerinin zenginleşecek, beslenecek ve kapasitesinin en üst düzeyine çıkacaktır. Bu nedenlerle okul öncesi dönemde, zorunlu okul çağının temellerini teşkil eden becerileri ve yeterlilikleri geliştirebilecek esnek, çocuk merkezli bir eğitim programına ihtiyaç bulunmaktadır. Zorunlu eğitimden önce çocukta, gelişimine yardım edilmesi ya da hızlandırılması gereken beceriler ya da yeterlilikler vardır. Bunlar;

“i- Kendisinin farkında olma

ii- Sosyal beceriler

iii- Kültürün ve diğer kültürlerin farkında olma

iv- İletişim becerileri

v- Algısal – devimsel beceriler

vi- Analitik düşünme ve problem çözme becerileri

*vii- Yaratıcılık ve estetik beceriler.”*⁷¹

Yukarıda yedi alan halinde sunulan yeterliklerin okul öncesi eğitim döneminde hazırlanacak eğitim programlarıyla sağlıklı bir şekilde kazandırılması ileride kendini yeterlikleri ve yetersizlikleriyle tanıyan ve kabul eden, başkalarıyla etkili iletişim ve dostluklar kurabilen, merak eden, araştıran, bulan, yaratıcı ve güzelliklerin farkında olabilen; kısacası kendisiyle ve çevresindeki dünyayla barışık olarak yaşayan mutlu yetişkinlerin temellerini oluşturacaktır.

Okul öncesi eğitimin iki ana rolünden birincisi, hangi eğitim düzeyi veya sosyo-ekonomik seviyeden olursa olsun çalışan annenin çocuğuna güven ve huzur duyguları verecek şekilde, sağlıklı olarak yaşayabileceği bir ortam sağlamaktır. İkinci

⁷⁰ Ültanır, G; Yıldız, S. ve Kaya, S. Toplam Kalitedeki Okul Gelişim İlkeleri Açısından Öğretmen-Öğrenci ve Piyasa Beklentilerinin Analizi. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2004, ss. 651-681.

⁷¹ Esaspehlivan, a.g.t. s.30

rolü ise yine çocuk hangi seviyedeki aileden gelirse gelsin, onun gelişimini olumlu yönde etkileyen bir eğitim vermektir. Bu eğitim, ilkokulun eğitim hedeflerinde başarı için gerekli olan şartları ne derece hazırlarsa çocuğun ilkokuldaki başarısı o kadar yüksek olacaktır. Ülkemizdeki gibi eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik seviye farklılıklarının büyük olduğu toplumlarda, okul öncesi eğitimin ana görevlerinden birisi de, çocukluğun ilk yıllarında, değişik aile ortamlarının yarattığı ve daha sonraki okul başarısını etkileyici farkları azaltmaktır.⁷²

Çocuğun okula hazır oluşunu etkileyen önemli bir faktör de yakın çevre koşullarıdır. Anne ve babanın okul kurumuna verdiği önem, değer ve buna bağlı olarak geliştirdiği tutum kadar, çocuğa sunduğu olanaklar da büyük önem taşır. Okul öncesi evrede çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna gönderilmiş olması, erken gelişim yıllarından itibaren kitap okunması, tiyatro, sinema, konser, resim galerisi ve müzeye götürülerek bunlar hakkında tartışılması, okula hazırlık adına çocuğa sunulan önemli olanaklardır.

Oyun, okul öncesi dönem çocuğunun tek uğraşdır ve en doğal öğrenme ortamıdır. Oyun, çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için sevgiden sonra gelen ikinci en önemli ruhsal besinidir. Çocuğa en uygun oyun ortamı sağlayan yer okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Çocuk burada yaşlılarıyla ilişkiye girer, işbirliği yapmayı, paylaşmayı, kendi hakkını korurken başkalarının hakkını da gözetmeyi vb. gibi toplumsal nitelikleri kazanır. Kendi kendine yemek yeme, giyinme gibi alışkanlıkları edinir, bağımsızlığa doğru adımlar atar. Okul öncesi eğitim kurumlarındaki uyarıcı ortam çocuklarda zihin gelişimini hızlandırır, anlatım gücünü arttırır, dil dağarcığını zenginleştirir. İlkokula başlamakla çocukların oyun gereksinimi sona ermez, çocuk büyüdükçe, gelişim düzeyine göre biçim değiştirerek sürer gider. Oyuna doymamış bir çocuk ilkokuldaki öğretime hazır değildir.⁷³

Çocuklar, okula başlamadan önce konuşma ve okuma yazma ile ilgili birçok deneyim kazanmaktadırlar. Okuma konusundaki araştırmaların çoğunda, okuma olgunluğunun desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Çocuklara yazılı ve sözlü

⁷² Ayhan, S. İlkokul Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitimi ile İlgili Düşünceleri ve Okul Öncesi Eğitimden Beklentileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1998, s.11-12

⁷³ Yörükoğlu, a.g.k. s.73

dil arasında ilişkiler kurmasını sağlayacak zengin uyarıcı ortamların hazırlanması, okuma olgunluğunun desteklenmesinde önemli bir yere sahiptir. Çocukların okul öncesi dönemde edindiği okuma-yazma deneyimleri, okumaya başlangıçta karşılaştıkları materyalleri tanıma, anlama ve yorumlama becerilerinin gelişimini destekler. Okuma-yazma becerilerinin gelişmesi için çocukların dilsel ve motor becerilerinin, görsel ve işitsel algılarının, sayı bilgilerinin, verilen yönergeleri izleyebilme ve anlayabilme gibi becerilerinin gelişmesi gerekmektedir.⁷⁴ Okul öncesi eğitim programlarında yer alan bu becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikler, çocuklara okula başlamadan önce okuma-yazma becerilerinin gelişimini destekleme fırsatı sunmaktadır. Dolayısıyla okul öncesi eğitimi, çocuklara ilköğretime başlamadan önce okulun kendisinden beklentilerine yönelik deneyimleri kazanmasını sağlamaktadır.

Okul öncesi eğitimde çocuklara kelimeleri hecelere, heceleri ses birimlerine ayrıştırmaları, sesbirim benzeşmelerini saptamaları, harflerin isimleri ile bu harflere karşılık gelen sesbirimlerini birleştirmeleri amacıyla uygulanan alıştırmalar, bu çocukların gelecekte okumada başarılı olmalarında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Görsel algıda okul öncesi eğitiminin yararlı olup olmadığı ve bu konuda cinsiyetin etkisini araştırılmış, araştırmanın sonucunda okul öncesi eğitimi alan çocukların görsel algılamada başarılı olduklarını saptamışlardır.

Okul öncesi dönemde birçok çocuk çok farklı deneyimler yoluyla okumayla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yetişkinler tarafından okunan hikayeleri dinlemekte ve onlar hakkında konuşmakta, her ne kadar yazılı metnin ne anlama geldiğini anlamasa da, basılı malzemenin neye benzediğini öğrenmekte, alfabe kitaplarına bakarak harfler hakkında bilgi edinmekte ve hatta ezberlediği bu harflerle isimlerini bile yazabilmektedirler.

Bedensel, sosyal, zihinsel, duygusal gelişimi sağlamada okul öncesi eğitim kurumlarının önemli katkısı, özellikle çocuk, ilköğretime başladığı zaman kendisini göstermektedir. Araştırmalar, okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören

⁷⁴Yazıcı, Z. Okul Öncesi Eğitimin Okul Olgunluğu Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Milli Eğitim Dergisi, 2002 <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/155-156./yazici.htm> Erişim Tarihi: 10.10.2010

çocukların bu eğitimi görmeyenlere kıyasla ilkokulda daha uyumlu ve girişken, sosyal etkinliklerde daha başarılı olduklarını ortaya koymaktadır.⁷⁵

Anaokullarının, çocukları ilkokula hazırlayan birer kuruluş niteliğinde olmaları, önemlerini daha da arttırmaktadır. Erken yaşlarda gelişmeyi önleyen elverişsiz çevreler, toplumsal eşitsizlikleri artırmaktadır. Bu elverişsiz ortamlarda büyüyen çocuklar, olumsuz koşullardan etkilenir ve daha iyi konumlardaki akranlarının gerisinde kalırlar. Okul öncesi eğitimi, bu tür eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına da yardımcı olur. İşte bu nedenlerden dolayı, annesi çalışsın ya da çalışmasın her çocuğun temel eğitim kapsamında okul öncesi eğitime ihtiyacı vardır. Sağlıklı bir gelişim için 3-6 yaş arası bir okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gereklidir.

2.2 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Kazandırması Gereken Yeterlilikler

İyi bir okul öncesi eğitim kurumu programını hazırlarken, her şeyden önce hizmet verdiği yaş grubunun tüm gereksinimlerini göz önünde bulundurmalı ve tüm ülke çocuklarına eşit düzeyde eğitim olanağını sağlayabilmek için belirli niteliklere sahip olmalıdır.

Bu nitelikler;

i- Çocuğa doğru temel alışkanlıkların kazandırılmasına yardımcı olmak,

ii- Dilin gelişmesine yardımcı olmak,

iii-Çocuğun altı yaşından sonra katılacağı programlı öğrenme dönemine hazırlayacak tüm faaliyetlere yer vermek (şekil, sayı, renk kavramlarının kazandırılması, hikaye, oyun, müzik, resim, kil v.b. faaliyetler), ama ilkokul programlarının en önemli bölümünü oluşturan okuma-yazma öğretimine kesinlikle geçmemek,

iv-Beden gelişimine yardımcı olacak uğraşlara yer vermek⁷⁶

⁷⁵ Yavuzer, a.g.k. s.211

⁷⁶ Oktay, a.g.k., s.365

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin işbirliği ile 1995 yılında geliştirilen okul öncesi eğitim programı çocukların gelişim özellikleri, ilgi, gereksinim ve öğrenme biçimlerine göre organize olabilecek şekilde geliştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokulları ve anasınıflarında kullanılan bu programla ilgili değerlendirmeler dikkate alınarak yeni düzenlemelere gidilmiştir. Programın son hali 2006 yılında Talim Terbiye Kurulunun onayından geçmiş ve uygulama aşamasına gelmiştir. Programın çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyecek şekilde hazırlanmış olmalarının yanında, çocuklar arasında bireysel farklılıklar olduğunu kabul eden bir anlayış içinde düzenlenmiş olması da önemlidir.⁷⁷ Okula hazır bulunuşluk için okul öncesi dönemde destek olunması gereken alanlar şöyle ifade edilebilir:

2.2.1 Okumaya Hazırlık Becerileri

Bu becerilerin gelişimini desteklemek için:

i-Okuma kurallarını, eğitim dilini, okur-yazarlıkla ilgili kavramların gelişimini desteklemek amacıyla çocukların bireysel ve grup çalışmalarına etkin bir şekilde katılmasına imkan veren çalışmalar planlamalı.

ii-Erken dönemde okumanın ve yazmanın temelini oluşturan resim ve yazı kavramlarıyla ilgili çalışmalara yer vererek çocuklarda bu bilinç oluşturulmalı.

iii-Çocukların sesler ve harfler arasındaki ilişkiyi kavramalarında önemli adımlar olan fonolojik bilinci (kelimelerin seslerden oluştuğu anlayışı) ve fonolojik ayırım bilgilerini (seslerin kelimelerden nasıl ayrıldığı ve bir araya geldiği anlayışı) geliştirilmeli.

iv-Düşüncelerin ve deneyimlerin yazıyla nasıl temsil edilebileceğini anlatmak amacıyla çocuklar yaptıkları çalışmalarını anlatırken bunları yazarak model olunmalı.

⁷⁷ Arı, M. Türkiye'de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi, Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar (Yay. Haz. Müzeyyen Sevinç), İstanbul, 2003, ss. 31-35.

v-Çocukların, metni anlamalarının temelini oluşturacak hikaye ve anlatım özelliklerini anlaması sağlanmalı.

vi-Kitap paylaşımı ve hikaye deneyimleri vasıtasıyla çocuklarda erken okuma ve yazmaya karşı olumlu bir tavır geliştirmeli.⁷⁸

Dil sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir düşünme aracıdır. Dilin gelişimi büyük ölçüde çocukların hem konuşma hem de dinleme alıştırmaları yapmalarına bağlıdır. Çocukların dil becerilerinin gelişmesinde;

i- Çocukları dinleme,

ii- Çocuklara hakkında konuşmaları için bazı materyaller verme,

iii- İkili ya da daha büyük gruplarda kendileri ile ilgili konuşmayı teşvik etme,

iv- Başkalarını dinlemeleri için fırsatlar sağlama,

v- Açıklamaları anlamalarına yardım etme, önemli etkinliklerden bazılarıdır.⁷⁹

2.2.2 Matematik Becerileri

Matematik, kavram gelişimine yönelik olup, çocukların her gün yaşadıkları somut deneyimlerle yakından ilgilidir. Örüntüleme, sınıflama, gözlemleme, sıralama, çizgi çizme, ölçme, kıyaslama gibi konular çocukların gelecekte matematiği anlayarak öğrenmelerine yardım ederek onların kavramları anlamalarını sağlar.

Sınıflama, sıralama, nesnelere zamansal ve uzaysal ilişkilere göre yerleştirme, matematiksel bilginin gelişmesine örnektir. Küpleri, düğmeleri, boncukları, bebekleri sayma, blokları sıralama gibi etkinlikler çocukların nicelik kavramını anlayarak alıştırmalarını sağlar. Araştırmalar, sayma konusunda çok fazla deneyimi olan çocukların rakamları daha kolay öğrendiklerini göstermiştir.⁸⁰

⁷⁸ Unutkan, a.g.k., s.50

⁷⁹ Esaspehlivan, a.g.t., s.36

⁸⁰ Akman, B, Yükselen A, Uyanık, G. Okul Öncesi Dönemde Matematik Etkinlikleri, İstanbul, 2000, 10

İyi bir matematik programı, çocukların bilgi topladıkları, yeni bilgileri betimlemek için uygun terimleri öğrendikleri ve sahip oldukları bilgiyi problem çözme durumlarına transfer etmeyi başardıkları bir program olmalıdır.⁸¹

Düzenlenecek olan çeşitli eğitim durumlarıyla çocukların düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişimi hızlandırılmalıdır. Bu amaçla;

i-Çocuğun merak duygusu geliştirilmelidir.

ii-Çocuğun gerçek problemlerle karşılaşması ve problemi çözme çalışmaları yapması sağlanmalıdır.

iii-Çocuğun yaptığı etkinliklerden zevk alması sağlanmalıdır.⁸²

2.2.3 Sosyal Beceriler (sırasını bekleme, verilen yönergeleri takip etme, sessiz dinleme, paylaşma, işbirliği yapma, dikkat yoğunlaştırma)

Sosyalleşme doğumdan itibaren başlayan bir süreçtir ve çocuklar okul öncesi eğitim kurumuna gelinceye kadar birçok sosyal beceriyi anne-babalarından ve diğer yetişkinlerden öğrenirler. Ancak çocuk, okula geldiğinde evde kabul gören birçok sosyal beceri ve davranışının, okulda kabul görmediğini ya da okulda farklı biçimlerde davranılması gerektiğini keşfeder. Çocuklar okulda, işbirliği yapmayı, karar vermeyi, kendilerini değerlendirmeyi ve grup etkileşimini takdir etmeyi öğrenirler. Akran grupları çocukların sosyal becerilerini besler ve kendilerini daha iyi anlamalarına yardım eder. Grup içinde ilişkiler, karşılıklı saygıya ve işbirliğine dayalıdır. Çocuklar benzer duyguları, problemleri ve yaşantıları paylaştığından birbirlerini daha iyi anlayabilirler.⁸³

Okul öncesi eğitim kurumlarında geliştirilmesi gereken sosyal beceriler üç grup altında toplanmıştır.

i- Dostluk kurma,

ii- İşbirliği yapma ve gruptaki çatışmaları çözümleme,

⁸¹ Akman, a.g.k., s.10

⁸² Esaspehlivan, a.g.t., s.37

⁸³ Semenoğlu, N. Okul Öncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlilikleri Kazandırmalıdır. Eğitim Bilimleri Dergisi, 10, Ankara,1994, s.20-30

*iii- Empati becerileri kazanma*⁸⁴

Anaokuluna giden çocuk, bir grup ortamı içinde davranmaya ve yaşamaya çalıştığı için ilkokula bir ölçüde hazırlanmış olur. Evde birçok gereksinimi annesince karşılanan çocuk, okul öncesi eğitim kurumunda kendi işini kendi görmeyi öğrenir.

Çocuğun sosyal gelişimi açısından okula hazır oluşu sağlamak amacıyla okul öncesi eğitim programlarında başkalarıyla iletişim kurma, toplumsal kurallara uyma, yeni bir gruba uyum sağlama, bir grubun üyesi olma gibi çalışmalara da yer verilmelidir. Okul öncesi dönemde iyi bir şekilde planlanarak uygulanan sosyalleşme programları çocukların ilköğretim birinci sınıf çocuğunun sosyal olgunluk düzeyine ulaşmasını kolaylaştırarak onların ilköğretime geçişlerinde olumlu katkılar sağlayacaktır.

2.2.4 Motor Beceriler (büyük ve küçük kas gelişimi)

Psiko-motor gelişim ile ilgili okul öncesi eğitim hedefleri, çocukların değişik fiziksel olgunluk derecelerine göre, kas koordinasyonunu geliştirmeye yönelik eğitim hedefleridir. Çocuğun fiziksel olduğu kadar psikolojik sağlığını da etkilemektedir. Okula hazırlık programları oluşturulurken ilköğretime geçişi kolaylaştırmak amacıyla şu becerilerin gelişimi üzerinde önemle durulmalıdır;

Beden dengesini sağlama

i- Dengeli yürüme, koşma

ii- Farklı hareketler yaparken beden dengesini koruma, Koordineli hareket etme

iii- Engellerle karşılaştığında seri ve çabuk hareketler yapma

iv- Vücut organları arasında koordinasyonu sağlama

El-göz koordinasyonu ve ince motor becerileri

i- Nesnelere manipüle etme (bir kaptan diğerine aktarma, makas tutma vb.)

ii- Düzgün kalem tutma

iii- Çizgileri birleştirme

⁸⁴ Esaspehlivan, a.g.t., s.37

iv- Çizgileri kopya etme⁸⁵

Göz-motor koordinasyonu, görmeyi, vücudun hareketleri veya vücudun bölümleri ile koordine etme yeteneğidir. Bunlar için çeşitli çalışmalar yapılabilir. Örneğin; çocuğa kalem verilerek büyük bir kağıdı karalaması istenir, bir kartonun ortası çeşitli geometrik şekillerde ayrılarak çıkartılır, çocuk bu kalıpların kenarlarını izleyerek şekilleri çizer. Bu tür çalışmalarda çocuk gözü ile elini takip etmelidir.

Yazmada kol, bilek ve parmak kasları önemlidir. Kas gelişimini tamamlamayan çocuklar motorsal üretimde zorlanırlar. Kas gelişiminde büyük kaslardan küçük kaslara doğru bir yol izlenmelidir. Önce kol, sonra bilek, daha sonrada parmak kasları geliştirilmelidir. Havada geniş kol hareketleri yaparak kol kasları, kum masalarında çalışarak bilek, parmak ve kol kasları geliştirilebilir. Oyun hamurları ve yap-boz türü oyuncaklarla da kas gelişimi çalışmaları yapılabilir. Özellikle parmak kasları yeterince gelişmemiş olan çocuklar kalemi rahat tutamazlar.

2.2.5 Duygusal Beceriler (kendi duygularını uygun biçimde ifade etme, başkalarıyla empati kurma)

Çocukların duyguları anlamaları, duyguları sözel olarak ifade etmeleri okul öncesi dönemde zamanla ortaya çıkar ve hızlı gelişir. Okul öncesi dönemin başlarında çocuklar nedenlere, sonuçlara ve duygunun davranışsal işaretlerine önem verirler, ama duyguları anlama zamanla daha doğru ve karmaşık bir hal alır. Okul öncesi dönem çocukları, belli bir duyguyu ifade eden arkadaşlarının bir sonraki adımda ne yapacağını tahmin edebilirler. Örneğin, okul öncesindeki çocuklar kızgın bir çocuğun başka birisine vurabileceğini veya ellerindeki bir oyuncuğu alabileceğini, mutlu bir çocuğun ise paylaşmaya daha açık olacağını bilir.

Goleman duyguların eğitilmesinde bazı etkili programlardan söz etmektedir. Öncü bir program olan Öz Bilim’de hedef çocukların sosyal ve duygusal yeterlilik düzeylerini arttırmaktır. Goleman’a göre müfredatı geliştiren Mc Cown’un da belirttiği gibi “*öğrenme, çocukların duygularından bağımsız olarak gerçekleşmez.*

⁸⁵ Unutkan, a.g.t., s.150

Duygusal okuryazarlık, öğrenme için en az matematik ve okuma eğitimi kadar önemlidir. Etkili programların ana öğelerinden olan duygusal becerilerden bazıları duyguları tanıyıp adlandırmak, duyguları ifade etmek, duyguların şiddetini değerlendirmek, duyguları idare etmek, duygular ve eylemler arasındaki farkı bilmektir.”⁸⁶

Çocukların duygular hakkındaki bilgisini artırmak için yapılabilecek en yararlı işlerden biri, onun duygusal sözcük dağarcığını geliştirmektir. Çocuklar, anlaşmazlıkları ve sorunlarıyla başa çıkma ihtiyaçlarını gidermenin bir yolu olarak duygularını dile getirmeleri için teşvik edilmelidir. Bugün ve ileride duygusal yönden tatmin edici ilişkiler kurmalarına yardım etmek için çocuklara etkin dinleme becerileri öğretilmelidir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında yıllık program hazırlarken ilköğretime hazırlık çalışmaları kapsamında duygusal alanda yer verilmesi gereken çalışmalar ise şunlardır;

- i- Kendi duygularını tanıma ve ifade etme,*
- ii- Başkalarının duygularını anlama,*
- iii- Empati,*
- iv- Duygusal tepkilerini kontrol etme*⁸⁷

2.2.6 Özbakım Becerileri (kendi ihtiyaçlarını karşılama, temizlik, beslenme, dinlenme vb. alanlarla ilgili işleri yapma, giysilerini yardımsız giyip çıkarma)

Özbakım becerilerinin gelişimi, çocuğun günlük bakımına ait becerilerin gelişimini ifade etmektedir. Çocuğun tek başına yemek yiyebilmesi, tuvalet ihtiyacını tek başına giderebilmesi vb. Günlük özbakım becerilerine dair davranışları yerine getirirken aynı yaş grubu çocuklarda bariz farklılıklar gözlenmektedir. Aynı yaşta olmalarına rağmen bazı çocuklar yemek yeme, tuvalet ve temizlik alışkanlıkları konusunda son derece bağımsız davranabilmekteyken, bazı çocuklar da aksine son derece bağımlı davranabilmektedirler.⁸⁸

⁸⁶ Goleman, D., Duygusal Zeka, Çev. Banu Seçkin Yüksel, İstanbul,1999, s.51

⁸⁷ Unutkan, a.g.t., s.150

⁸⁸ Esaspehlivan, a.g.t., s.37

İlköğretim çok kalabalık bir ortamdır. Çocuğun ilk ciddi eğitim yaşamına olumsuz başlamaması için öncelikle kendi kendine giyinme becerisini kazanmış olması gerekir. Öğretmeni sürekli onun yanında olmayacağı için bu işleri kendisi yapmak zorundadır. Çocuğun yanında kimse olmadığı istenilen nitelikte elini yüzünü yıkaması, tuvalet temizliğini yapabiliyor olması karşılaşılabilecek sağlık sorunlarını en aza indirebilecek ve okula devamsızlıklarını azaltacaktır. Eğer okul öncesi dönemde çocuklara taşıyabilecekleri kadar sorumluluk ve kendi işlerini yapabilmeleri için fırsatlar verilirse ilköğretime uyumları daha hızlı olacaktır.⁸⁹

Özbakım becerilerinin kazanımı ile ilgili okul öncesi programında şu çalışmalara yer verilmelidir:

- i- Kendi işini yardımsız olarak yapma,*
- ii- Tuvalet, el yüz temizliğini yardımsız yapma,*
- iii- Giysilerini yardımsız giyip çıkarma,*
- iv- Eşyalarını toplama,*
- v- Kendi sorumluluğunu üstlenme⁹⁰*

Yukarıda açıklananlardan başka en önemli yeterlik alanlarından birisi de çocuğun kendi kişiliğinin farkında olmasıdır. Çocuk kendisi hakkında ne hissettiğini, çevresindeki dünyayla baş edebilmek için hangi becerilere sahip olması gerektiğini okul öncesi eğitim yıllarında öğrenebilmektedir. Kendisi ve yetenekleri hakkında olumlu duygular geliştiren çocukların, yetersizlik ve başarısızlık duygularına sahip olanlardan daha meraklı, araştıran ve güdülenmiş kişiler oldukları gözlenmektedir.

İçinde bulunulan teknoloji çağı, problemlere yeni bir bakış açısıyla bakabilen yaratıcı ve aynı zamanda çevresindeki güzelliklere karşı duyarlı, onların farkında olan bireylere gereksinim duymaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğun yaratıcılık ve estetik özelliklerinin geliştirilmesinde, sanat çalışmaları, müzik çalışmaları, yaratıcı dans, hareket, dramatik oyun, şiir ve tekerleme dinleme, söyleme, oluşturma gibi etkinlikler yaşamsal bir öneme sahiptir.

⁸⁹ Unutkan, a.g.t., s.37

⁹⁰ Unutkan, a.g.t., s.150

III. BÖLÜM

YÖNTEM

1. SARIYER’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE OKULA HAZIR OLMA

1.1 Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde anketteki sorulara verilen cevapların frekans ve yüzde dağılımları tablo ve grafiklerle gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Bu cevapların analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulguların yorumlanması ile araştırmamızın sonuçlarına ulaşılmıştır.

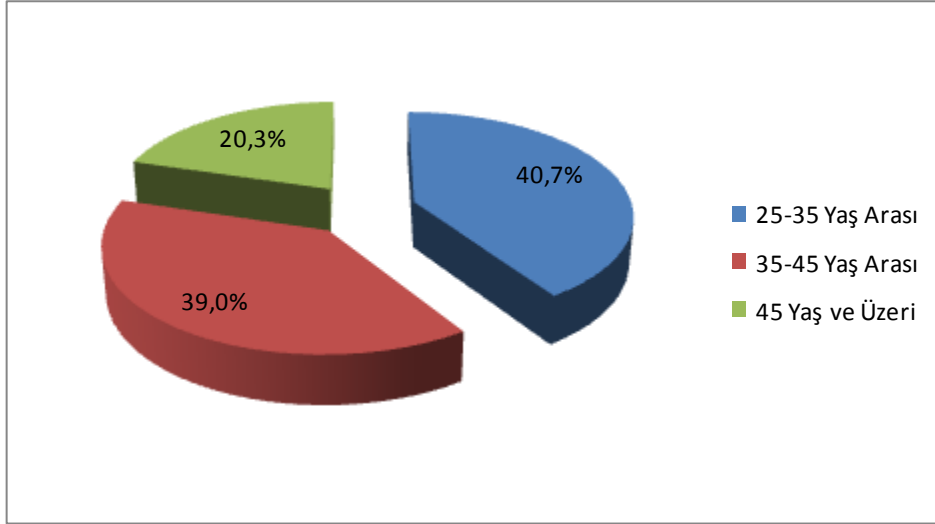
1.2 Örneklem Grubundaki Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde araştırmanın örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, meslekteki kıdem düzeyi, görev yaptıkları okul türü (kamu ya da özel), mezun olunan okul türü ve eğitim seviyesi şeklinde sıralanan özelliklerine göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 3.2’de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin yaşlarına göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
25-35 Yaş Arası	24	40,7	40,7	40,7
35-45 Yaş Arası	23	39,0	39,0	79,7
45 Yaş ve Üzeri	12	20,3	20,3	100,0
Toplam	59	100,0	100,0	

Şekil 1’de de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin yaş gruplarına göre yüzdesel dağılımları grafik ile gösterilmiştir.

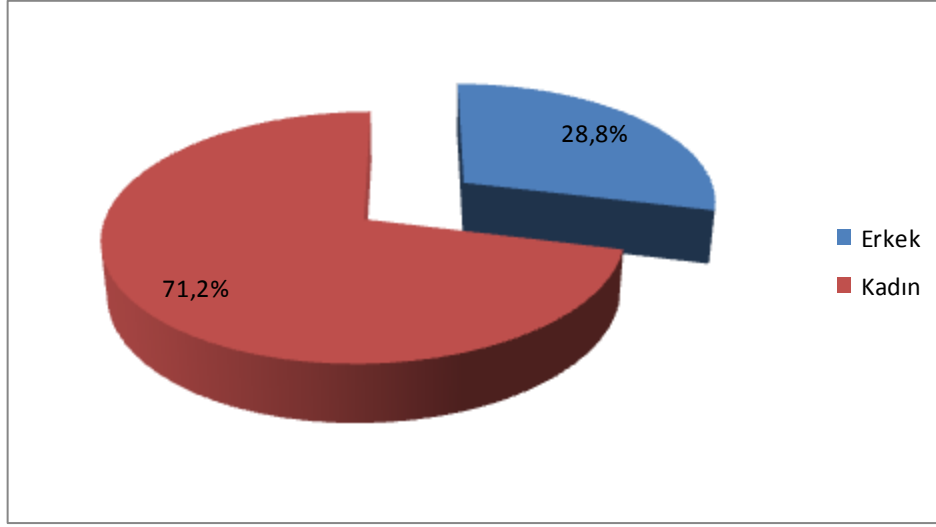
Şekil 1. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Dağılım Grafiği

Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %40,7'sinin 25-35 yaş arası grubunda, %39'unun 35-45 yaş arası grubunda ve %20,3'ünün de 45 yaş ve üzeri grubunda yer aldığı görülmüştür. Tablo 3.3'te örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	17	28,8	28,8	28,8
Kadın	42	71,2	71,2	100,0
Toplam	59	100,0	100,0	

Şekil 2’de de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yüzdesel dağılımları grafik ile gösterilmiştir.

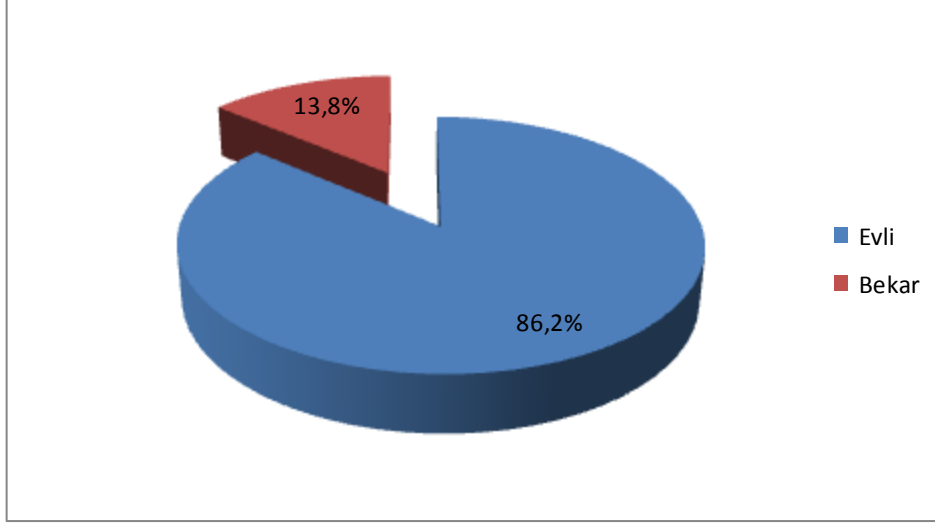
Şekil 2. Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılım Grafiği

Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %71,2 oranında çoğunluğunun kadın öğretmenler, geriye kalan %28,8’inin de erkek öğretmenler olduğu görülmüştür. Tablo 3.4’te örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin medeni durumlarına göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 11: Öğretmenlerin Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evli	50	84,7	86,2	86,2
Bekar	8	13,6	13,8	100,0
Toplam	58	98,3	100,0	

Şekil 3'te de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin medeni durumlarına göre yüzdesel dağılımları grafik ile gösterilmiştir.

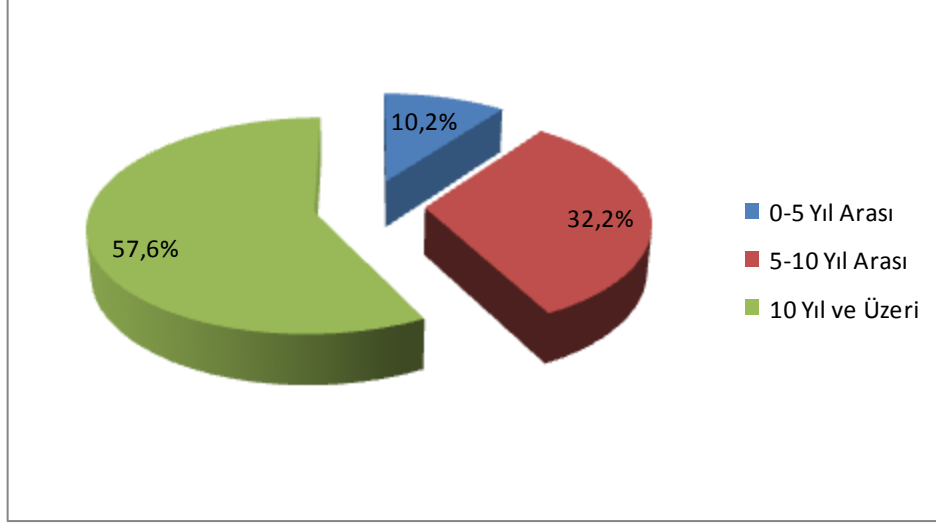
Şekil 3. Öğretmenlerin Medeni Durum Değişkenine Göre Dağılım Grafiği

Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %86,2 oranında çoğunluğunun evli, %13,8'inin de bekar olduğu görülmüştür. Tablo 3.5'te örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin meslekteki kıdem düzeylerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 12: Öğretmenlerin Meslekteki Kıdem Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-5 Yıl Arası	6	10,2	10,2	10,2
5-10 Yıl Arası	19	32,2	32,2	42,4
10 Yıl ve Üzeri	34	57,6	57,6	100,0
Toplam	59	100,0	100,0	

Şekil 4’te de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin meslekteki kıdem düzeylerine göre yüzdesel dağılımları grafik ile gösterilmiştir.

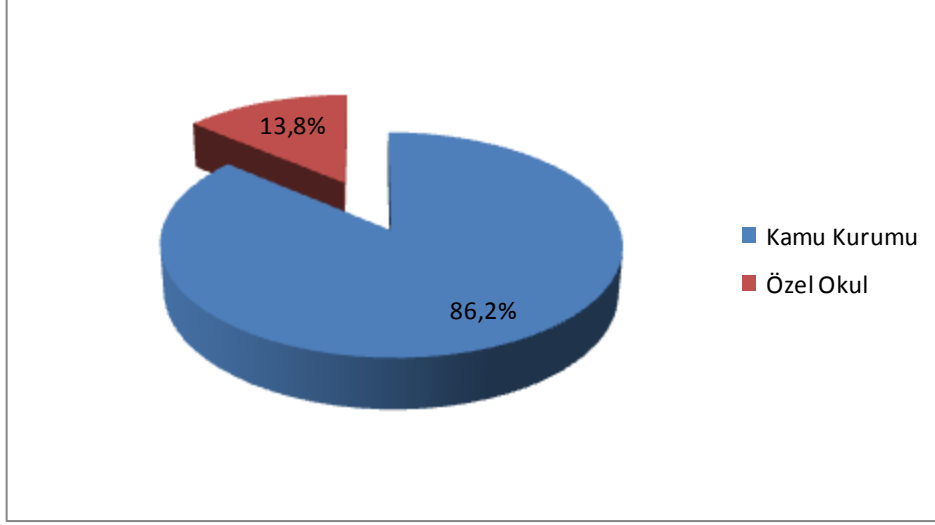
Şekil 4. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdem Düzeyi Değişkenine Göre Dağılım Grafiği

Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %57,6 oranında çoğunluğunun mesleğinde 10 yıl ve üzeri sürede kıdem düzeyine sahip olan öğretmenlerin oluşturduğu görülmüştür. Onları sırasıyla mesleğinde 5-10 yıl arası sürede kıdem düzeyine sahip olanlar (%32,2) ve mesleğinde 0-5 yıl arası sürede kıdem düzeyine sahip olanlar (%10,2) takip etmektedir. Tablo 3.6’da örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlerin Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kamu Kurumu	50	84,7	86,2	86,2
Özel Okul	8	13,6	13,8	100,0
Toplam	58	98,3	100,0	

Şekil 5'te de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre yüzdesel dağılımları grafik ile gösterilmiştir.

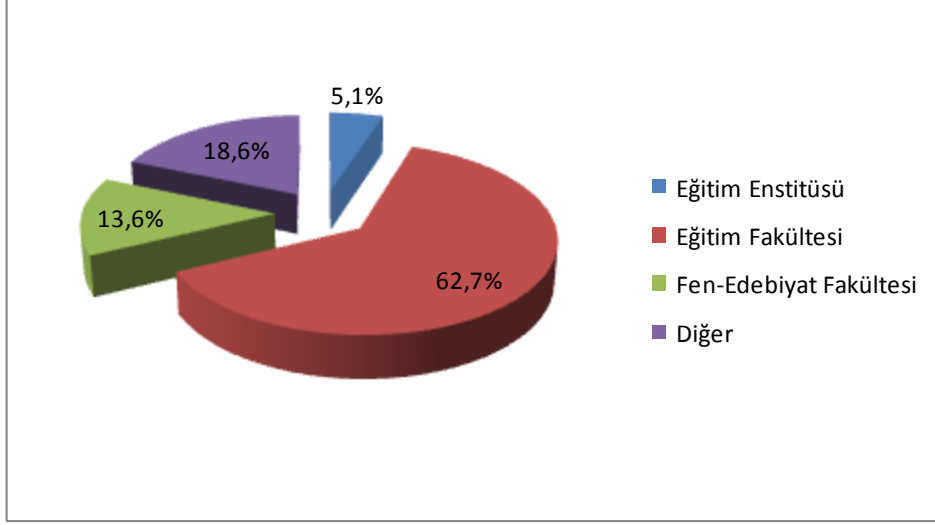
Şekil 5. Öğretmenlerin Görev Yapılan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılım Grafiği

Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türleri incelendiğinde; öğretmenlerin %86,2 oranında çoğunluğunun kamu kurumlarında yani devlet okullarında, geriye kalan %13,8'inin ise özel okullarda öğretmenlik görevlerini yapmakta oldukları belirlenmiştir. Tablo 3.7'de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin mezun oldukları okul türlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 14: Öğretmenlerin Mezun Olunan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eğitim Enstitüsü	3	5,1	5,1	5,1
Eğitim Fakültesi	37	62,7	62,7	67,8
Fen-Edebiyat Fakültesi	8	13,6	13,6	100,0
Diğer	11	18,6	18,6	86,4
Toplam	59	100,0	100,0	

Şekil 6’da da örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin mezun oldukları okul türlerine göre yüzdesel dağılımları grafik ile gösterilmiştir.

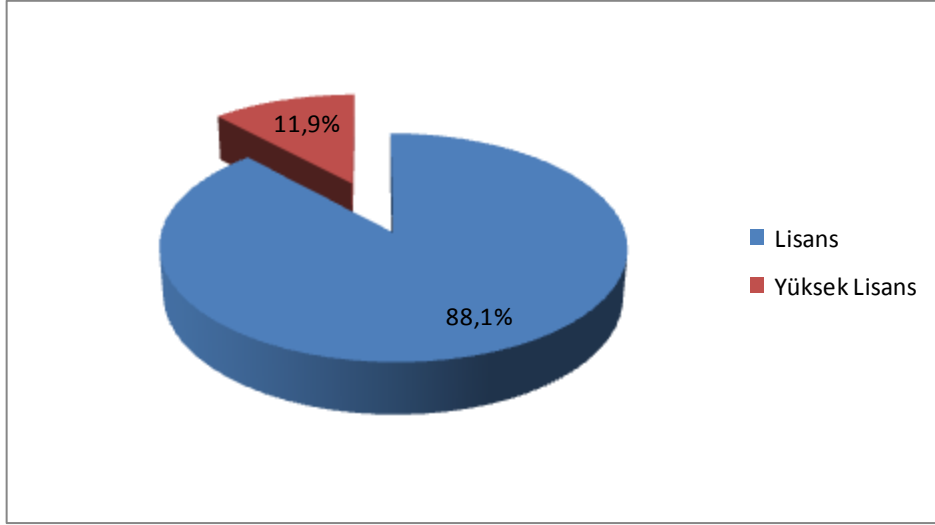
Şekil 6. Öğretmenlerin Mezun Olunan Okul Türü Değişkenine Göre Dağılım Grafiği

Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %62,7 oranında çoğunluğunun eğitim fakültelerinden mezun olmuş olan öğretmenler olduğu görülmüştür. Onları sırasıyla diğer okul türlerinden mezun olmuş olanlar (%18,6), fen-edebiyat fakültelerinden mezun olmuş olanlar (%13,6) ve eğitim enstitülerinden mezun olmuş olanlar (%5,1) takip etmektedir. Diğer okul türleri kategorisi altında toplanan öğretmenlerin; mezun oldukları okul türlerinin; eğitim fakültesi (önlisans eğitimi), iletişim fakülteleri, ziraat fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri şeklinde sıralanan okul türlerinden mezun olmuş olan öğretmenler olduğu görülmüştür. Tablo 3.8’de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin eğitim seviyelerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Lisans	52	88,1	88,1	88,1
Yüksek Lisans	7	11,9	11,9	100,0
Toplam	59	100,0	100,0	

Şekil 7’de de örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin eğitim seviyelerine göre yüzdesel dağılımları grafik ile gösterilmiştir.

Şekil 7. Öğretmenlerin Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre Dağılım Grafiği

Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %88,1 oranında çoğunluğunun lisans eğitimi almış olan, geriye kalan %11,9’unun ise yüksek lisans seviyesinde eğitim almış olan öğretmenler oldukları görülmüştür.

Araştırmanın örneklem grubunu alınan öğretmenlerin kişisel bilgilerinin incelenmesinin ardından bu öğretmenlerin görev yapmakta oldukları okullardaki sınıfların fiziki yapılarına ilişkin görüşlerinin incelenmesine geçilmiştir.

1.3 Örneklem Grubundaki Öğretmenlerin Eğitim Verdikleri Sınıfların Fiziki Yapılarına Yönelik Bulgular

Bu bölümde sınıfların büyüklüğünün, teknolojik donanımının, öğrenci mevcudunun ve okulların bireysel etkinlikler ve diğer performanslar bakımından durumunun eğitim ve öğretim açısından uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri değerlendirilmiştir. Tablo 3.9’da bu görüşlerin alınmasına yönelik öğretmenlere yöneltilmiş olan önermelere verilen cevapların seçenekler arasındaki frekans ve yüzde dağılımları ile bu cevaplara ait ortalama değerleri verilmiştir.

Tablo 16: Öğretmenlerin Eğitim Verdikleri Sınıfların Fiziki Yapılarının Değerlendirilmesi

Önermeler	\bar{x}	1		2		3		4	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Sınıfın teknolojik donanımı yeterlidir	3,034	5	8,5	8	13,6	26	44,1	20	33,9
Sınıfın büyüklüğü eğitim öğretim için yeterlidir	2,898	12	20,3	4	6,8	21	35,6	22	37,3
Sınıfın öğrenci mevcudu eğitim öğretim için yeterlidir	2,500	21	36,2	3	5,2	18	31,0	16	27,6
Okulumuz bireysel etkinlikler ve diğer performanslar için yeterli fiziki yapıya sahiptir	2,220	27	45,8	3	5,1	18	30,5	11	18,6

1:Kesinlikle katılmıyorum, 2:Kısmen katılmıyorum, 3:Kısmen katılıyorum, 4:Kesinlikle katılıyorum şeklinde kodlanmıştır. Ortalamanın yüksek olması, ilgili görüşe katılma düzeyinin yükseldiğini göstermektedir.

Okulların bireysel etkinlikler ve diğer performanslar için yeterli fiziki yapıya sahip olması, en olumsuz değerlendirilen ($\bar{x}=2,220$) özellik olarak ortaya çıkmıştır. Sınıfların teknolojik donanımlarının eğitim ve öğretim için yeterli düzeyde olması ise görece olarak diğer özelliklere göre daha olumlu ($\bar{x}=3,034$) değerlendirilmiştir. Genel olarak teknolojik donanım, sınıfların büyüklüğü, öğrenci mevcudu ve okulun düzenlediği etkinlikler, öğretmenlerin algılarına göre yeterli düzeyde olmadığı ortalama değerlerinin 4 üzerinden 2,220 ile 3,034 arasında değişiyor olmasından anlaşılmaktadır.

1.4 Öğrenci Niteliklerine İlişkin Bulgular

Sınıftaki öğrenci sayısının eğitim öğretim için karar düzeyde olması, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının aynı standartta olması, sınıftaki öğrencilerin ne kadarının okul öncesi eğitim almış olduğu, devlet okulundan gelen mi yoksa özel okullardan mı gelen öğrencilerin okula daha hazır olduğu, sınıftaki öğrencilerin iletişim becerilerinin aynı standartta olması, öğrencilerin cinsiyet

dağılımının dengeli olması, öğrencilerin ailelerinin kültürel yapılarının birbirine yakın olması gibi konulara ilişkin öğretmenlerin görüşleri bu bölümde incelenmiştir. Tablo 17’de bu görüşlerin alınmasına yönelik öğretmenlere yöneltilmiş olan önermelere verilen cevapların seçenekler arasındaki frekans ve yüzde dağılımları ile bu cevaplara ait ortalama değerleri verilmiştir.

Tablo 17: Öğrenci Niteliklerinin Değerlendirilmesi

Önermeler	\bar{x}	1		2		3		4	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Öğrencilerin cinsiyet dağılımı dengelidir.	2,965	7	12,3	7	12,3	24	42,1	19	33,3
Sınıftaki öğrencilerin % 25'i okul öncesi eğitim almıştır.	2,782	17	30,9	3	5,5	10	18,2	25	45,5
Sınıftaki öğrencilerin % 50'si okul öncesi eğitim almıştır.	2,754	15	26,3	7	12,3	12	21,1	23	40,4
Öğrencilerin ailelerinin kültürel yapıları birbirine yakındır.	2,644	16	27,1	1	1,7	30	50,8	12	20,3
Özel okullardan gelen öğrenciler okula daha hazırdır.	2,607	12	21,4	11	19,6	20	35,7	13	23,2
Sınıftaki öğrenci sayısı eğitim öğretim için karar düzeydedir.	2,542	19	32,2	6	10,2	17	28,8	17	28,8
Erkek öğrencilerin sayısı daha fazladır.	2,466	21	36,2	4	6,9	18	31,0	15	25,9
Sınıftaki öğrencilerin tamamı okul öncesi eğitim almıştır.	2,288	20	33,9	10	16,9	21	35,6	8	13,6
Devlet okulundan gelen öğrenciler okula daha hazırdır.	2,193	17	29,8	13	22,8	26	45,6	1	1,8
Kız öğrencilerin sayısı daha fazladır.	2,052	30	51,7	7	12,1	9	15,5	12	20,7
Öğrencilerin sosyo ekonomik durumları aynı standarttır.	2,017	25	42,4	12	20,3	18	30,5	4	6,8
Sınıftaki öğrencilerin iletişim becerileri aynı standarttır.	1,786	31	55,4	8	14,3	15	26,8	2	3,6

1:Kesinlikle katılmıyorum, 2:Kısmen katılmıyorum, 3:Kısmen katılıyorum, 4:Kesinlikle katılıyorum şeklinde kodlanmıştır. Ortalamanın yüksek olması, ilgili görüşe katılma düzeyinin yükseldiğini göstermektedir.

Sınıflardaki öğrencilerin iletişim becerilerinin aynı standartta olma özelliği, en olumsuz değerlendirilen ($\bar{x}=1,786$) özellik olarak ortaya çıkmıştır. Cinsiyet dağılımının dengeli olması bakımından ise sınıflar en olumlu değerlendirilmiştir ($\bar{x}=2,965$). Ancak ortalama değerlerinin 1,786 ile 2,965 arasında değişiyor olmasından anlaşılacağı üzere sınıflardaki öğrenci niteliklerine ilişkin olarak öğretmenler tarafından yapılan değerlendirmelerin genel olarak istenilen olumluluk düzeyinde olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte özel okullardan gelen öğrencilerin ($\bar{x}=2,607$), devlet okullarından gelen öğrencilere ($\bar{x}=2,193$) kıyasla okula daha hazır oldukları görülmüştür. Sınıflarda erkek öğrencilerin sayısının daha fazla olduğu görüşüne ve sınıflarda okul öncesi eğitim almış olan öğrenci yüzdesinin %25 olduğu görüşüne katılım düzeylerinin, sırasıyla sınıflardaki kız öğrencilerin sayısının daha fazla olduğu görüşüne ve okul öncesi eğitim almış olan öğrenci yüzdesinin %50 ya da %100 olduğu görüşüne katılım düzeylerine kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin ailelerinin kültürel yapılarının birbirine yakın olmasına, öğrencilerin sosyo ekonomik durumlarının aynı standartta olmasına ve sınıflardaki öğrenci sayısının eğitim öğretim için karar düzeyde olmasına ilişkin görüşlerin de yine olumsuza yakın olduğu görülmüştür.

Sınıflarda okul öncesi eğitim alan ve böyle bir eğitim almayan öğrenci sayılarının ortalamaları incelendiğinde (yalnızca her ikisi hakkında da bilgi vermiş olan 48 öğretmene göre); okul öncesi eğitim almış olan öğrenci sayılarının 1 ile 44 arasında değiştiği ve ortalamasının $18,063 \pm 8,743$ öğrenci olduğu; okul öncesi eğitim almamış olan öğrenci sayılarının ise 1 ile 33 arasında değiştiği ve ortalamasının $15,583 \pm 7,302$ öğrenci olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin, okuttukları sınıflardaki öğrenciler arasında okul öncesi eğitim almış olanların sayısına ait ortalama değeri daha fazladır ancak iki grup arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı ($t=1,259$; $p=0,214$) bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla sınıflardaki okul öncesi eğitim almış olan ve böyle bir eğitim almamış olan öğrencilerin sayılarının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir.

1.5 Öğrencilerin Sosyal ve Duygusal Becerilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin kendine güven duymaları, duygularını ifade etmeleri, toplum kurallarının farkında olmaları, okul kurallarının farkında olmaları, toplum içinde nasıl davranmaları gerektiğini bilmeleri, paylaşımcı olmaları, arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmaları, kendi başına çalışabilmeleri, annelerinden ayrılabilmeleleri, diğer öğrencilerle uyum sağlayabilmeleri, okula gelmeye istekli olmaları, girişken olmaları, okul içinde her alanda çaba göstermeleri, kendi problemlerini çözebilmeleri, isteklerini ifade etmeleri, özgüvenlerinin olması, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, sınıf kurallarının farkında olmaları, disiplin duygularının olması, sorumluluk duygularının olması, diğer öğrencilerle oynayabilmeleri, arkadaşlık kurabilmeleri ve iletişim becerilerini bilmeleri şeklinde sıralanan sosyal ve duygusal becerilerine ilişkin durumları incelenmiştir. Bu incelemeler okul öncesi almış olan ve böyle bir eğitim almamış olan olmak üzere iki grup karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Her öğretmen için okul öncesi eğitim alan öğrencileri ve okul öncesi eğitim almayan öğrencileri değerlendirme biçimlerine göre ikişer sosyal ve duygusal beceriler puanları hesaplanmıştır. Bu puanlar, ilgili ölçekteki önermelere verilen cevapların ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Puanın artması, sosyal-duygusal becerilerin daha fazla gelişmişliğine işaret etmektedir. Okul öncesi eğitim alan ve almayan gruplarına ait ortalama değerleri iki bağımlı grup t testleri incelenmiştir.

Tablo18: Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Becerilerinin Karşılaştırılması

		OÖE Alan Öğrenciler	OÖE Almayan Öğrenciler
Genel (n=59)	Ortalama (\bar{x})	3,436	2,664
	Std. Sapma (σ)	0,454	0,578
	Test İstatistiği (t)	8,783	
	p	0,000*	
Devlet Okulu (n=50)	Ortalama (\bar{x})	3,404	2,661
	Std. Sapma (σ)	0,443	0,61
	Test İstatistiği (t)	7,385	
	p	0,000*	
Özel Okul (n=8)	Ortalama (\bar{x})	3,712	2,657
	Std. Sapma (σ)	0,433	0,398
	Test İstatistiği (t)	12,216	
	p	0,000*	

* İki grup arasındaki farklılık %95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

OÖE: Okul Öncesi Eğitim

Tablo 18’de görüldüğü üzere okul öncesi eğitim alan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,436$) sosyal ve duygusal becerileri, böyle bir eğitim almamış olan öğrencilere kıyasla ($\bar{x} = 2,664$) istatistiksel olarak anlamlı biçimde ($t = 8,783$; $p = 0,000 < 0,05$) daha fazla gelişmiştir. Bu durum sadece devlet okullarındaki öğrenciler dikkate alındığında ($t = 7,385$; $p = 0,000 < 0,05$) ya da sadece özel okullardaki öğrenciler dikkate alındığında ($t = 12,216$; $p = 0,000 < 0,05$) da değişmemektedir. Gerek özel okullarda gerek ise devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler arasında okul öncesi eğitim almış olanların, böyle bir eğitim almamış olanlara kıyasla sosyal ve duygusal becerileri daha fazla gelişmiştir.

1.6 Öğrencilerin Özbakım Becerilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin tuvalet ihtiyacını kendi başlarına karşılama, ayakkabılarını kendileri bağlama, ellerini güzelce yıkama, kendi başlarına yemek yiyebilme, tuvaletle ilgili kurallara uyma, kendi başlarına elbiselerini giyip çıkarma, kıyafetlerini düzeltme, kendilerini koruma ve çatal kaşık kullanabilme şeklinde sıralanan özbakım becerilerine ilişkin durumları incelenmiştir. Bu incelemeler okul öncesi almış olan ve böyle bir eğitim almamış olan olmak üzere iki grup karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Her öğretmen için okul öncesi eğitim alan öğrencileri ve okul öncesi eğitim almayan öğrencileri değerlendirme biçimlerine göre ikişer özbakım becerileri puanları hesaplanmıştır. Bu puanlar, ilgili ölçekteki önermelere verilen cevapların ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Puanın artması, özbakım becerilerinin daha fazla gelişmişliğine işaret etmektedir. Okul öncesi eğitim alan ve almayan gruplarına ait ortalama değerleri iki bağımlı grup t testleri incelenmiştir.

Tablo 19: Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Özbakım Becerilerinin Karşılaştırılması

		OÖE Alan Öğrenciler	OÖE Almayan Öğrenciler
Genel (n=59)	Ortalama (\bar{x})	3,645	2,990
	Std. Sapma (σ)	0,334	0,654
	Test İstatistiği (t)	7,635	
	p	0,000*	
Devlet Okulu (n=50)	Ortalama (\bar{x})	3,637	3,037
	Std. Sapma (σ)	0,331	0,684
	Test İstatistiği (t)	6,107	
	p	0,000*	
Özel Okul (n=8)	Ortalama (\bar{x})	3,727	2,693
	Std. Sapma (σ)	0,370	0,398
	Test İstatistiği (t)	20,134	
	p	0,000*	

* İki grup arasındaki farklılık %95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

OÖE: Okul Öncesi Eğitim

Tablo 19’da görüldüğü üzere okul öncesi eğitim alan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,645$) özbakım becerileri, böyle bir eğitim almamış olan öğrencilere kıyasla ($\bar{x} = 2,990$) istatistiksel olarak anlamlı biçimde ($t = 7,635$; $p = 0,000 < 0,05$) daha fazla gelişmiştir. Bu durum sadece devlet okullarındaki öğrenciler dikkate alındığında ($t = 6,107$; $p = 0,000 < 0,05$) ya da sadece özel okullardaki öğrenciler dikkate alındığında ($t = 20,134$; $p = 0,000 < 0,05$) da değişmemektedir. Gerek özel okullarda gerek ise devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler arasında okul öncesi eğitim almış olanların, böyle bir eğitim almamış olanlara kıyasla özbakım becerileri daha fazla gelişmiştir.

1.7 Öğrencilerin Fiziksel Becerilerine ve Genel Sağlık Durumlarına Yönelik Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin kalem tutabilme, el becerilerinin gelişmiş olması, parmak kaslarının gelişmiş olması, duyularının sağlam olması, sırada rahatça oturabilecek uzunlukta olması, elini, kolunu ve parmaklarını rahat kullanması, resim yapabilmesi, küçük kaslarının gelişmiş olması, el-göz koordinasyonunu sağlaması, makasla kesebilmesi, motor becerilerinin gelişmiş olması ve velilerinin her konuda gerekli paylaşımı yapacak düzeyde olması şeklinde sıralanan fiziksel becerilerine ve genel sağlık durumlarına ilişkin durumları incelenmiştir. Bu incelemeler okul öncesi almış olan ve böyle bir eğitim almamış olan olmak üzere iki grup karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Her öğretmen için okul öncesi eğitim alan öğrencileri ve okul öncesi eğitim almayan öğrencileri değerlendirme biçimlerine göre ikişer fiziksel beceriler ve genel sağlık durumları puanları hesaplanmıştır. Bu puanlar, ilgili ölçekteki önermelere verilen cevapların ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Puanın artması, fiziksel becerilerin ve genel sağlık durumunun daha fazla gelişmişliğine işaret etmektedir. Okul öncesi eğitim alan ve almayan gruplarına ait ortalama değerleri iki bağımlı grup t testleri incelenmiştir.

Tablo 20: Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Fiziksel Becerileri ve Genel Sağlık Durumlarının Karşılaştırılması

		OÖE Alan Öğrenciler	OÖE Almayan Öğrenciler
Genel (n=59)	Ortalama (\bar{x})	3,654	2,834
	Std. Sapma (σ)	0,322	0,598
	Test İstatistiği (t)	9,929	
	p	0,000*	
Devlet Okulu (n=50)	Ortalama (\bar{x})	3,639	2,857
	Std. Sapma (σ)	0,302	0,618
	Test İstatistiği (t)	8,132	
	p	0,000*	
Özel Okul (n=8)	Ortalama (\bar{x})	3,737	2,672
	Std. Sapma (σ)	0,460	0,504
	Test İstatistiği (t)	23,908	
	p	0,000*	

* İki grup arasındaki farklılık %95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

OÖE: Okul Öncesi Eğitim

Tablo 20'de görüldüğü üzere okul öncesi eğitim alan öğrencilerin ($\bar{x}=3,654$) fiziksel becerileri ve genel sağlık durumları, böyle bir eğitim almamış olan öğrencilere kıyasla ($\bar{x}=2,834$) istatistiksel olarak anlamlı biçimde ($t=9,929$; $p=0,000 < 0,05$) daha fazla gelişmiştir. Bu durum sadece devlet okullarındaki öğrenciler dikkate alındığında ($t=8,132$; $p=0,000 < 0,05$) ya da sadece özel okullardaki öğrenciler dikkate alındığında ($t=23,908$; $p=0,000 < 0,05$) da değişmemektedir. Gerek özel okullarda gerek ise devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler arasında okul öncesi eğitim almış olanların, böyle bir eğitim almamış olanlara kıyasla fiziksel becerileri ve genel sağlık durumları daha fazla gelişmiştir.

1.8 Öğrencilerin Zihinsel Becerilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin söylenenleri anlama, yönergelere uyma, dinleme becerisine sahip olma, temel şekilleri bilme, renkleri bilme, ev adresini bilme, ev telefon numarasını bilme, saymayı bilme, hayal gücünün gelişmiş olması, anlaşılır şekilde konuşma, ailesindeki bireylerin adlarını bilme, ritmik saymayı bilme, geniş kelime dağarcığına sahip olma ve okulla ilgili temel bilgiye sahip olma şeklinde sıralanan zihinsel becerilerine ilişkin durumları incelenmiştir. Bu incelemeler okul öncesi almış olan ve böyle bir eğitim almamış olan olmak üzere iki grup karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Her öğretmen için okul öncesi eğitim alan öğrencileri ve okul öncesi eğitim almayan öğrencileri değerlendirme biçimlerine göre ikişer zihinsel beceriler puanları hesaplanmıştır. Bu puanlar, ilgili ölçekteki önermelere verilen cevapların ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Puanın artması, zihinsel becerilerin daha fazla gelişmişliğine işaret etmektedir. Okul öncesi eğitim alan ve almayan gruplarına ait ortalama değerleri iki bağımlı grup t testleri incelenmiştir.

Tablo 21: Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan Öğrencilerin Zihinsel Becerilerinin Karşılaştırılması

		OÖE Alan Öğrenciler	OÖE Almayan Öğrenciler
Genel (n=59)	Ortalama (\bar{x})	3,518	2,727
	Std. Sapma (σ)	0,455	0,634
	Test İstatistiği (t)	8,610	
	p	0,000*	
Devlet Okulu (n=50)	Ortalama (\bar{x})	3,510	2,765
	Std. Sapma (σ)	0,448	0,654
	Test İstatistiği (t)	7,084	
	p	0,000*	
Özel Okul (n=8)	Ortalama (\bar{x})	3,563	2,446
	Std. Sapma (σ)	0,553	0,476
	Test İstatistiği (t)	9,551	
	p	0,000*	

* İki grup arasındaki farklılık %95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

OÖE: Okul Öncesi Eğitim

Tablo 21’de görüldüğü üzere okul öncesi eğitim alan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,518$) zihinsel becerileri, böyle bir eğitim almamış olan öğrencilere kıyasla ($\bar{x} = 2,727$) istatistiksel olarak anlamlı biçimde ($t = 8,610$; $p = 0,000 < 0,05$) daha fazla gelişmiştir. Bu durum sadece devlet okullarındaki öğrenciler dikkate alındığında ($t = 7,084$; $p = 0,000 < 0,05$) ya da sadece özel okullardaki öğrenciler dikkate alındığında ($t = 9,551$; $p = 0,000 < 0,05$) da değişmemektedir. Gerek özel okullarda gerek ise devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler arasında okul öncesi eğitim almış olanların, böyle bir eğitim almamış olanlara kıyasla zihinsel becerileri daha fazla gelişmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi eğitim almış ve almamış olan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluklarındaki farklılıkların sınıf öğretmenlerinin algılarına göre incelenmesi ana amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmadan elde edilen bulgular yorumlanarak sonuca ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar araştırmanın bu bölümünde verilmiştir. Bu ana amaca bağlı olarak öğrencilerin sosyal-duygusal beceriler, özbakım becerileri, fiziksel beceriler ve genel sağlık durumu ve zihinsel beceriler şeklinde sıralanan özelliklerinin, öğrencinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre farklılaşması da araştırılmıştır.

Öğretmenlere anket uygulanarak bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu alan araştırmasına katılım gösteren öğretmenlerin kişisel özellikleri ve okuttukları sınıflardaki öğrencilerin sosyal-duygusal beceriler, özbakım becerileri, fiziksel beceriler ve genel sağlık durumu ve zihinsel beceriler şeklinde sıralanan özelliklerine ilişkin görüşlerine yönelik sorulara yanıt vermeleri ile araştırmanın verileri toplanmış olmuştur. Toplanan verilerin SPSS 18.0 istatistik paket programı ile çözümlenmesi yapılmıştır.

Araştırmanın örneklem grubuna alınan öğretmenlerin kişisel özellikleri incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğretmenlerin;

- %71,2'sinin kadın ve %28,8'inin de erkek olduğu,
- %40,7'sinin 25-35 yaş arası grubunda, %39'unun 35-45 yaş arası grubunda ve %20,3'ünün de 45 yaş ve üzeri grubunda yer aldığı,
- %86,2 oranında çoğunluğunun evli olduğu,
- %57,6 oranında çoğunluğunun mesleğinde 10 yıl ve üzeri sürede, %32,2'sinin mesleğinde 5-10 yıl arası sürede ve %10,2'sinin de 0-5 yıl arası sürede kıdem düzeyine sahip olduğu,
- %86,2 oranında çoğunluğunun kamu kurumlarında yani devlet okullarında, %13,8'inin de özel okullarda görev yaptığı,
- %62,7 oranında çoğunluğunun eğitim fakültelerinden mezun olmuş, %13,6'sının fen-edebiyat fakültelerinden mezun olmuş, %5,1'inin eğitim enstitülerinden mezun olmuş ve %18,6'sının eğitim fakültesi (önlisans eğitimi), iletişim fakülteleri, ziraat

fakültesi, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri şeklinde sıralanan diğer okul türlerinden mezun olmuş olduğu,

- %88,1 oranında çoğunluğunun lisans eğitimi almış olan, geriye kalan %11,9'unun ise yüksek lisans seviyesinde eğitim almış olan öğretmenler olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin eğitim verdikleri sınıfların fiziki yapılarına ilişkin görüşleri incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğretmenlerin algılarına göre okulların bireysel etkinlikler ve diğer performanslar için yeterli fiziki yapıya sahip olması, en olumsuz değerlendirilen özelliktir. Sınıfların teknolojik donanımlarının eğitim ve öğretim için yeterli düzeyde olması ise görece olarak diğer özelliklere göre en olumlu değerlendirilen özelliktir. Teknolojik donanım, sınıfların büyüklüğü, öğrenci mevcudu ve okulun düzenlediği etkinlikler bakımından incelenen öğretmenlerin görev yaptıkları okulların ve sınıfların istenilen düzeyde bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflardaki öğrencilerin niteliklerini değerlendirme biçimleri incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Sınıflardaki öğrenci niteliklerine ilişkin olarak öğretmenler tarafından yapılan değerlendirmelerin genel olarak istenilen olumluluk düzeyinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıflardaki öğrencilerin iletişim becerileri aynı standartta değildir. Ancak sınıflardaki öğrencilerin cinsiyet dağılımları dengelidir. Öğretmenler özel okullardan gelen öğrencilerin, devlet okullarından gelen öğrencilere kıyasla okula daha hazır olduklarını düşünmektedirler. Öğrencilerin ailelerinin kültürel yapılarının birbirine yakın olmasına, öğrencilerin sosyo ekonomik durumlarının aynı standartta olmasına ve sınıflardaki öğrenci sayısının eğitim öğretim için karar düzeyde olmasına ilişkin görüşler genel olarak olumsuzdur. Okul öncesi eğitim almış olan öğrenci sayılarının sınıf başına ortalamasının $18,063 \pm 8,743$, okul öncesi eğitim almamış olan öğrenci sayılarının sınıf başına ortalamasının ise $15,583 \pm 7,302$ olduğu ancak bu ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim almış olan ve böyle bir eğitim almamış olan öğrencilerin sayıları birbirine yakındır.

Hem özel okullarda hem de devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler arasında okul öncesi eğitim almış olanların, böyle bir eğitim almamış olanlara kıyasla sosyal ve duygusal becerilerinin, özbakım becerilerinin, fiziksel becerilerinin

ve genel sağlık durumlarının ve zihinsel becerilerinin istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha fazla gelişmiş olduğu sonucuna öğretmenlerin değerlendirilmelerinin incelenmesi ve istatistiksel testler neticesinde ulaşılmıştır.

Bu bağlamda şunları önerebiliriz;

i. Çocukların ilköğretime sorunsuz bir başlangıç yapabilmesi için bir takım becerilerle donanmış olması gerekmektedir. Bu beceriler, çocuğun ilköğretime hazırlanmasından sorumlu olan paydaşlara; basın, yayın, seminer, hizmet içi eğitim kursu, broşür, bildiri vb. aracılığıyla duyurulabilir.

ii. Çocukları ilköğretime hazırlama konusunda tüm sorumluluk ebeveyn/ailelere bırakılmamakla beraber, okul öncesi yaşantı zenginliklerinin ve evde yapılacak eğitici-öğretici aktivitelerin çocukları ilköğretime hazırlama konusundaki etkililikleri çeşitli kanallarla ailelere kazandırılabilir. Bu bağlamda halk eğitim merkezleri, çeşitli kurslar, TV ve diğer kitle iletişim araçları ile bu sağlanabilir.

iii. Alan yazın ve bu araştırma bulgularında da belirtildiği gibi, çocuğun ilköğretime hazırlanması açısından okul öncesi eğitim kurumları ve öğretmenlerinin önemi büyüktür. İlköğretim, okul öncesi eğitimin devamı niteliğindedir. Çocukların okul öncesi eğitimden ilköğretime sorunsuz geçişlerinin sağlanması amacıyla sınıf öğretmenleri ile okul öncesi eğitim öğretmenleri iletişim ve işbirliği halinde olabilir, birbirlerinin okula hazırlıkla ilgili düşünce, gözlem ve eleştirilerini paylaşabilirler.

iv. Okul öncesi eğitim tüm ülke çapında zorunlu oluncaya kadar, okul öncesi eğitim alan çocuklara okuma-yazma, dört işlem gibi akademik becerilerin kazandırılmaması önerilebilir.

v. Rehberlik Merkezleri daha işlevsel hale getirilerek, okul öncesi eğitim almayan risk altındaki çocukların ilköğretime hazırlanması sağlanabilir.

vi. Bölgeden bölgeye, okuldan okula hatta öğretmenler tarafında bile farklı yorumlanan “ilköğretime hazır bulunuşluk kavramı” Milli Eğitim Bakanlığınca net

bir şekilde açıklanmalı, çocukların ilköğretime hazır olup olmadığı kararı okul yöneticilerinin inisiyatifine bırakılmamalıdır.

vii. Okula hazır bulunuşluğun değerlendirilmesi ile ilgili dünyada çok farklı uygulamalar bulunmaktadır. Türkiye'nin şartları doğrultusunda okula hazır bulunuşluk kriterleri belirlenebilir ve okul yöneticisi, ilköğretim öğretmeni, ebeveynler ve rehber öğretmenden oluşan bir kurul tarafından çocukların okul olgunlukları test edilebilir.

viii. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için aileler ve toplum bu konuda bilinçlendirilebilir. Bu nedenle erken çocukluk eğitimi programları, anne baba eğitimini hedefleyen programlar, radyo televizyon programları, seminerler hazırlanıp, uygulanmalı ve mevcut olanlar yaygınlaştırılabilir.

ix. Milli Eğitim Bakanlığınca son yıllarda uygulanan Okula Uyum Programının süresi uzatılabilir ve niteliği artırılabilir. Ülkemizde ilk kez 2006-2007 eğitim öğretim yılında, ilköğretim okullarında uygulamaya konan ve çocuklara okulda nasıl davranacakları, koridoru, tuvaletleri, kantini nasıl kullanabilecekleri, okula güvenli gidiş dönüş kurallarının öğretileceği "Uyum Haftası" uygulaması devam ettirilebilir ve bu süre iki haftaya çıkarılarak çocukların okuma yazmaya hazırlık becerileri sınıf öğretmeni ve okul rehber öğretmeni ile birlikte belirlenebilir. Bu çalışmalar sonucu hazırlanan raporlar ailelere sunularak yardımcı çalışmalar ve egzersizler konusunda bilgilendirilebilir.

x. Okul öncesi eğitim; çocukların sosyal, duygusal, zihinsel ve özbakım becerileri bakımından olumlu etkilere sahip bir süreçtir. Yurdumuzda okul öncesi eğitimin okullaşma oranı %15 civarındadır. Okul öncesi eğitimden en az yararlanan çocukların ise kırsal bölge çocuklarının olduğu bu araştırmanın sonucunda da görülmüştür. Bu nedenlerle okul öncesi eğitim Türkiye genelinde yaygınlaştırılarak ve zorunlu eğitim kapsamına alınabilir, ilköğretim dokuz yıla çıkarılarak ücretsiz hale getirilebilir.

xi. Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin eğitim fakülteleri iş birliği ile çocukların okuma yazma ve dil gelişimleri ile bütünsel gelişimlerini destekleyici etkinliklerin

tanıtımı için öğretmenlere hizmet içi eğitim seminerleri verilerek uygulamalar izlenebilir.

xii. Okul öncesi dönemde uyarıcıların çokluğunun tüm öğrenmelerde pozitif etkiler sağladığı bilinmektedir. Okula hazır bulunuşluğu geliştirmek amacıyla evde çocuğa gazete, dergi, kitap, resim defteri, boya kalemi, çeşitli kalemler gibi materyaller sağlanması çocukta harflerle, seslerle ve yazıyla ilgili farkındalığın gelişmesinde fayda sağlayabilir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçlarında da vurgulandığı gibi, bu materyallere erken yaşta sahip olma, okuma yazma gelişimi açısından önem taşımaktadır.

xiii. Bütün bunları hayata geçirmek için de eğitime ayrılan payın hakikaten arttırılması gerekmektedir. Gelişmiş diğer ülkelere göre, bütçeden eğitime oransal anlamda aynı hatta daha fazla ayrıldığı söylene de bu eğitime gereken payın ayrıldığı anlamına gelmemektedir. Bir çok yerde öğretmen ve okul açığı bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Akman, B, Yükselen A, Uyanık, G. (2000) Okul Öncesi Dönemde Matematik Etkinlikleri, (2. Basım), İstanbul, Epsilon Yayınları

Akyüz, Y, (2004) Türk Eğitim Tarihi,(3. Baskı) Ankara, Pegama Yayınları

Altınköprü, T.(2001) Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır?(2. Basım) İstanbul, Hayat Yayıncılık

Aral, N., Kandır, A ve Yaşar, M.,(2000) Okul Öncesi Eğitim I, İstanbul, Ya Pa Yayınları

Aral, N., (2000) Okul Öncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları,(2. Baskı) İstanbul, Ya Pa Yayınları

Arı, M. (2003) Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi, Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar (Yay. Haz. Müzeyyen Sevinç),(2.Baskı) İstanbul, Morpa Kültür Yayınları

Arı R., Üre, Ö ve Yılmaz H. (2001) Gelişim Ve Öğrenme Psikolojisi,(1. Baskı) Konya, Eğitim Kitabevi

Ayhan, S.(1998) İlkokul Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitimi ile İlgili Düşünceleri ve Okul Öncesi Eğitimden Beklentileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Baykan, S., Turla, A., “Anaokulu Programı (37-60 Ay).” T.C. MEB Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, İstanbul

DPT. DPT Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990–1994, Ankara, Yayın Nu.: 2174, 1989 <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf> (Erişim Tarihi 04.09.2010)

DPT. DPT Uzun Vadeli Strateji ve VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2000,
<http://vizyon2023.tubitak.gov.tr/kaynaklar/dpt.pdf> (Erişim Tarihi 04.09.2010)

Ensari, B.,(1997) Okul Öncesi Eğitimi ve Araç-Gereçleri, Marmara Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Esaspehlivan, M.,(2006) Okul Öncesi Eğitime Gitmiş ve Gitmemiş 68 ve 78 Aylık
ocukların Okula Hazır Bulunuşluklarının Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul,

http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2008_2009.pdf

iogm@meb.gov.tr Erişim Tarihi: 10.10.2010

Goleman, D.,(1999) Duygusal Zeka, Çev. Banu Seçkin Yüksel,(2. Baskı) İstanbul,
Kabalıcı Yayınevi

Kalaycı, Ş (2009).SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikler, Asil Yayın
Dağıtım, Ankara.

Koç, A. Aksu, T., Eser E. ve Bekman, S.,(2002) Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi:
Hizmete Duyulan İhtiyaçların Saptanması ve Çocuğun Dil Yetisi Düzeyinin
Değerlendirilmesi Araştırma Raporu. AÇEV,

Koçyiğit, S. (2009) İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin ve Ebevyenlerinin İşığı
Altında Okula Hazır Bulunuşluk Olgusu ve Okul Öncesi Eğitime İlişkin Sonuçları,
Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya

Kulaksızoğlu, A,(2003) Farklı Gelişen Çocuklar, İstanbul, Epsilon Yayınevi

MEB “İlköğretim Ve Eğitim Kanunu,” [Http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr/Html/24.Html](http://Mevzuat.Meb.Gov.Tr/Html/24.Html).
Erişim Tarihi: 09.08.2010

MEB Okul Öncesi Eğitim Programı (2006) (36-72 Aylık Çocuklar İçin) Öğretmen
Kılavuz Kitabı -1

MEB, (2006), Okul Öncesi Eğitim Kurumları Program ve Yönetmeliği, İstanbul

MEB. 2001 Yılı Başında Milli Eğitim, Ankara, 2000

MEB. Türkiye Eğitim İstatistikleri 2008–2009,
http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2008_2009.pdf
(Erişim Tarihi: 25.08.2010)

Mialaret, G.,(1997) Dünyada Okul Öncesi Eğitimi, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Okul Öncesi Eğitimi, Çev. Örs, V., Ankara

OECD: Education at a Glance 2004; Akt. Milli Eğitim Plan Rapor Taslağı, 2005

Oğuzkan Ş. Ve Oral, G.,(1997) Okul Öncesi Eğitim, (1. Baskı) Ankara, Milli Eğitim Basımevi

Oğuzkan, F.,(1981), Eğitim Terimleri Sözlüğü,(1. Baskı) Ankara, TDK Yayınları

Oktay, A. Türkiye’de Okulöncesi Eğitimin Dünü ve Bugün, Eğitim ve Bilim Dergisi, 1983, sayı 7 (42)

Oktay, A.,(2007) Yaşamın Sihirli Yılları:Okul Öncesi Eğitim,(5.Baskı) İstanbul, Epsilon Yayınları

Robinson, H., F.,(1983), “Exploring Teaching in Early Childhood Education”, Bernard M.Baruch College City University of New York, USA,

Sakaoğlu, N. (2003) Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi, (2.Baskı) İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yay.

Senemoğlu, N. (1994). Okul Öncesi Eğitim Programı Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır? Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Skeete, T. D. (2006) School readiness and assessment of young children: implications for policy and practice. (ERIC Document Number: 437159)

Stegelin, D.,(2004) Helping Students Graduate: A Strategic Approach To Dropout Prevention, Early Childhood Education, Schargel ve J. Smink (Ed.), Larchmont, NY

Şahin, E.,(2005) Okul Öncesi Eğitimi, Ankara,

Tuğrul, B.(2003) Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. (Yay. Haz. Müzeyyen Sevinç).(4.Baskı) İstanbul, Morpa Kültür Yayınları

TÜBA, Eğitim-Öğretim Sancılı Başladı, <http://www.tuba.gov.tr/index.php?id=439>

TÜBA, Eğitim-Öğretim Sancılı Başladı, <http://www.tuba.gov.tr/index.php?id=439>

TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=103 (Erişim tarihi: 05.09.2006)

TÜSİAD, Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okulöncesi Eğitim,İstanbul: 2005, <http://oogm.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 30.08.2010)

Unutkan, Ö. P.(2003) Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Standardizasyonu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Ülgen, G.(1997) Eğitim Psikolojisi,(3. Baskı) İstanbul, Alkım Kitabevi

Ültanır, G; Yıldız, S. ve Kaya, S.(2004) Toplam Kalitedeki Okul Gelişim İlkeleri Açısından Öğretmen-Öğrenci ve Piyasa Beklentilerinin Analizi. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Üstünova, E.,(1998) Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Annelerinin Eğitim Seviyelerine Göre Beklentileri, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

www.mdk12.org / instruction Erişim Tarihi: 10.10.2010

Yapıcı, M. İlköğretim 1. sınıfa başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri. http://www.insanbilimleri.com/makaleler/egitim_bilimleri/Ilkogretim_1_Sinif.htm, Erişim Tarihi: 09.10.2010

Yavuzer, H.(2004) Okul Çağı Çocuğu, (2.Baskı) İstanbul, Remzi Kitabevi

Yavuzer,H.,(1999) Çocuk Eğitimi El Kitabı, (3. Baskı) İstanbul, Remzi Kitabevi

Yazgan, Y.(2003) Çocuğunuz Okula Başlıyor. Çocuk ve Aile Dergisi, Eylül Sayısı

Yörükoğlu, A.,(2003) Çocuk Ruh Sağlığı,(3.Baskı),İstanbul, Özgür Yayınları
www.mdk12.org / instruction

http:www. Tcberlinea.de/bilgiler/sayfalar/berlinegitimsistemi/10)
<http://www.turkey.be/-egitim/besis.htm>

Yazıcı, Z. Okul Öncesi Eğitimin Okul Olgunluğu Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Milli Eğitim Dergisi, 2002 <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/155-156./yazici.htm>

ÖZGEÇMİŞ

9 Temmuz 1977 Artvin/Hopa doğumluyum. İlkokulu Artvin Murgul'da, orta ve lise eğitimimi Samsun'da tamamladım. 1996 yılında Samsun 19 Mayıs Üniversitesi, Fizik Öğretmenliği Bölümü'ne girdim. 2001 yılında mezun oldum. 2002 yılında sınıf öğretmeni olarak Muş iline atandım. 2005 yılında İstanbul iline tayinim çıktıktan sonra 2007 yılında Beykent Üniversitesi'nde Eğitim Yönetimi ve Denetimi bölümünde Yüksek Lisans eğitimine başladım. Evliyim ve bir kızım var.

Aday: S. Berrak Lokumcu TOZAR